

I RAPORT CZĄSTKOWY

**Monitorowanie i ewaluacja
Specjalistycznych Centrów Wspierających
Edukację Włączającą (SCWEW)**

I RAPORT CZĄSTKOWY

Monitorowanie i ewaluacja

Specjalistycznych Centrów Wspierających
Edukację Włączającą (SCWEW)

WYKONAWCA:

EDUSENS RAFAŁ OTRĘBA

ZESPÓŁ W SKŁADZIE:

BEATA CIĘŻKA, INDIRA LACHOWICZ, TOMASZ KASPRZAK

Autorzy

Beata Ciężka, Indira Lachowicz, Tomasz Kasprzak

Redakcja merytoryczna

Zespół ekspertów projektu *Opracowanie Modelu funkcjonowanie SCWEW*

Redakcja językowa i korekta

Editio

Redakcja techniczna i skład

Editio

Projekt okładki, layout

Editio

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2022

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne (CC BY-NC)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/pl/>

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Publikacja opracowana w ramach realizacji projektu
Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą,
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
1. Streszczenie	8
2. Opis metodologii badania	14
3. Procedura i opis realizacji badania przeprowadzonego w okresie sprawozdawczym	19
4. Podsumowanie wyników badania	21
4.1. Trafność modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym	21
4.2. Efektywność organizacji i działania SCWEW	23
4.3. Skuteczność realizacji zadań SCWEW (założonych wskaźników)	31
4.4. Trafność doboru kadry do zespołu SCWEW	35
4.5. Efektywność współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami	41
4.6. Adekwatność zakresu wsparcia szkoleniowo-doradczego do potrzeb grupy docelowej	43
4.7. Skuteczność wsparcia udzielanego przez SCWEW przedszkolom/szkołom ogólnodostępnym	47
4.8. Skuteczność działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej	54
4.9. Funkcjonalność wypożyczalni	59
4.10. Skuteczność SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie	65
5. Zbiorcze podsumowanie wyników badania SCWEW objętych studiami przypadku	69
6. Wnioski z przeprowadzonego monitoringu i ewaluacji SCWEW	73
7. Wstępne rekomendacje dotyczące pracy SCWEW	78
8. Wstępne rekomendacje dotyczące dalszej realizacji badania sformułowane w oparciu o zebrane doświadczenia	81
9. Załączniki	82
9.1. Opis wyników badania dla poszczególnych SCWEW objętych studiami przypadku	82
9.2. Narzędzia badawcze zweryfikowane po badaniu cząstkowym	90
9.3. Formularze narzędzi badawczych (OSOBNY DOKUMENT)	113
9.4. Wskaźniki stanowiące podstawę monitoringu pracy SCWEW	113
Spis Tabel	125

Wstęp

Raport cząstkowy prezentuje wyniki monitorowania i ewaluacji Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW) w zakresie objętym formularzem monitoringu i ewaluacji wypełnionym przez liderów SCWEW ze wsparciem innych członków zespołu. Jako pogłębiający materiał badawczy posłużyły studia przypadku trzech wybranych SCWEW (opis poszczególnych studiów przypadku znajduje się w Załączniku 9.1). W niniejszym raporcie zawarto opisowe podsumowanie wyników badania, natomiast formularze narzędzi badawczych i zestawienia danych ilościowych znajdują się w załącznikach do raportu (Załącznik 9.3. i 9.3.1.). Z uwagi na objętość Załączników 9.3. i 9.3.1. stanowią one osobny dokument.

Realizacja badania cząstkowego stanowi podstawę do aktualizacji metodologii badania, w oparciu o którą zostanie przygotowany Raport Końcowy. Zaktualizowane narzędzia badawcze znajdują się w Załączniku 9.2. do niniejszego raportu.

Na wstępie należy podkreślić warunki realizacji projektu grantowego przez poszczególne SCWEW. Dobór kadry, jak i finansowanie wynikają z założeń pilotażu. Realizacja zadań i ich liczba (związana z liczbą przedszkoli i szkół objętych wsparciem) wynika z planowanego przez Grantobiorców (SCWEW) harmonogramu, który był akceptowany na etapie konkursowym (podobnie jak liczba przedszkoli i szkół objętych wsparciem). Ponadto SCWEW są na różnych etapach realizacji etapów projektu grantowego – obecnie SCWEW są w trakcie realizacji 3 lub 4 etapu projektu grantowego. Co wynika z momentu przystąpienia do projektu poszczególnych placówek – ma to m.in. wpływ na zakres weryfikowanych zadań oraz wnioski płynące z materiału badawczego. Ponadto część z nich realizuje 7, a część, 8 etapów projektu.

1. Streszczenie

Raport prezentuje wyniki cząstkowe monitorowania i ewaluacji Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW). Dane zostały zebrane przy użyciu elektronicznego formularza monitoringu i ewaluacji wypełnionego przez liderów SCWEW ze wsparciem innych członków zespołu. Jako materiał badawczy posłużyły również studia przypadku trzech wybranych SCWEW, w ramach których przeprowadzono wywiady fokusowe z kadrą i z przedstawicielami otoczenia SCWEW. W sumie przeprowadzonych zostało 6 wywiadów grupowych. Badanie przeprowadzono w miesiącach maj – czerwiec 2022 roku.

Formularz monitoringu i ewaluacji wypełniły następujące SCWEW:

1. SCWEW w Krakowie;
2. SCWEW w Łomiankach;
3. SCWEW w Bydgoszczy;
4. SCWEW w Białymstoku;
5. SCWEW w Bartoszycach;
6. SCWEW w Brzegu Dolnym;
7. SCWEW w Łodzi;
8. SCWEW w Skarżysku-Kamiennej;
9. SCWEW w Podgłębokiem;
10. SCWEW w Ropczycach;
11. SCWEW w Sierpcu;
12. SCWEW w Węgrowie;
13. SCWEW w Częstochowie;
14. SCWEW w Toruniu;
15. SCWEW w Lublinie;
16. SCWEW w Sieradzu;
17. SCWEW we Wrocławiu;
18. SCWEW w Laskach;
19. SCWEW w Nowym Dworze Gdańskim;
20. SCWEW w Świdniku;
21. SCWEW w Olsztynie;
22. SCWEW w Sosnowcu;
23. SCWEW w Kaliszu.

Studiami przypadków objęte zostały:

- SCWEW w Białymstoku (organ prowadzący: miasto na prawach powiatu);
- SCWEW w Olsztynie (organ prowadzący: fundacja);

- SCWEW w Powiecie Wołowskim (organ prowadzący: Powiat Wołowski).

Podstawą monitoringu było sprawdzenie stopnia realizacji wybranych wskaźników wynikających z założeń modelu funkcjonowania SCWEW; wskaźników wymaganych do osiągnięcia jako efekty cząstkowe i końcowe SCWEW w poszczególnych okresach rozliczeniowych pracy SCWEW (obecnie 4/3 z 8/7 etapów) oraz wskaźników jakościowych.

Ewaluacja obejmowała ocenę: trafności¹ modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym; efektywności organizacji i działania SCWEW; skuteczności realizacji zadań SCWEW (założonych wskaźników); trafności doboru kadry do zespołu SCWEW; efektywność współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami ogólnodostępnymi; adekwatności zakresu wsparcia doradczo-szkoleniowego do potrzeb grupy docelowej; skuteczności wsparcia udzielanego przez SCWEW przedszkolom/szkołom ogólnodostępnym; skuteczności działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej; funkcjonalności wypożyczalni; skuteczności SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie.

Opierając się na informacjach udzielonych przez SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji oraz zebranych podczas wywiadów, wynika, że większość SCWEW realizuje swoje zadania zgodnie z założeniami. Tego wniosku nie można odnieść do wszystkich SCWEW, gdyż SCWEW nie zawsze podawały kompletne i wyczerpujące informacje o zrealizowanych działaniach i odsyłały o dokumentów typu wnioski projektowy danego SCWEW lub sprawozdania składane do ORE, do których badacze nie mieli dostępu. Wszystkie SCWEW zostały poinformowane o badaniu przez ORE, ponadto dnia 12.05.2022 odbyło się spotkanie z liderami SCWEW, na którym poinformowano ich o założeniach badania i jego przebiegu. Pomimo tych ograniczeń badawczych, ogólny obraz działań zrealizowanych przez SCWEW do tej pory jest pozytywny.

Trafność modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym, na tym etapie badania można wstępnie ocenić pozytywnie. **Badani w ramach wywiadów grupowych przedstawiciele kadry SCWEW oraz szkół i przedszkoli ogólnodostępnych** zgodnie stwierdzają wzrost wyzwań związanych z funkcjonowaniem uczniów w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach, na co wartościową i realną odpowiedzią jest edukacja włączająca realizowana w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach w ramach wsparcia oferowanego przez SCWEW. Badani (szczególnie przedstawiciele szkół, partnerzy

¹ Trafność modelu obejmowała zebranie doświadczeń z pracy pilotażowo działających SCWEW i wskazanie na ile te doświadczenia potwierdzają zasadność stosowania przyjętego modelu funkcjonowania SCWEW, jakie elementy tego modelu wymagają modyfikacji, jak powinien wyglądać model idealny, a jaki model realny jest możliwy do realizacji (jakie uwarunkowania determinują jego działanie). Jednak badanie cząstkowe w ograniczonym zakresie pozwala na ocenę trafności przyjętego modelu. Bardziej szczegółowo zagadnienia te zostaną omówione w badaniu końcowym. Dodatkowo w badaniu końcowym zostaną zadane pytania: czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby przedszkoli/szkół ogólnodostępnych w zakresie edukacji włączającej oraz jakie zmiany w przepisach prawa mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy.

SCWEW) wysoko ocenili sposób funkcjonowania SCWEW, a w szczególności formy i zakres wsparcia szkół i przedszkoli ogólnodostępnych.

Ocena efektywności organizacji i działania SCWEW. Należy podkreślić, że zarówno dobór kadry, jak i finansowanie, które umożliwia realizację zaplanowanych zadań przez poszczególne szkoły/placówki pełniące rolę SCWEW w pilotażu, wynika z założeń projektu tj. konieczności spełnienia określonych warunków, by pełnić tę rolę. Jednocześnie SCWEW różnią się jeżeli chodzi o realizację poszczególnych etapów – 7 etapów realizuje 7 SCWEW, a 8 etapów realizuje 16 SCWEW. Kadra SCWEW jest jednocześnie kadrami szkoły/placówki specjalnej, w której umiejscowiony jest SCWEW (z wyjątkiem koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz ekspertów zewnętrznych spoza szkoły/placówki realizującej zadania SCWEW²). Z perspektywy wszystkich SCWEW obecna organizacja pracy sprzyja realizacji zadań. Na podstawie deklaracji kadry SCWEW wypełniającej formularz, niemal wszystkie SCWEW posiadają wystarczające zasoby lokalowe i kadrowe oraz zdecydowana większość posiada zasoby finansowe, aby zrealizować wszystkie zaplanowane działania.

Oceny trafności doboru kadry do zespołu SCWEW jest pozytywna. Wysoko ocenione są kompetencje, jakie posiada lider oraz wszyscy członkowie zespołu SCWEW (eksperci, specjaliści) – posiadają kwalifikacje w zakresie kształcenia specjalnego, edukacji włączającej i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymagane doświadczenie związane czy to z zarządzaniem oświatą czy też pracą w obszarze szkolnictwa specjalnego. Większość liderów, ale też pozostałych ekspertów, posiada o wiele dłuższe doświadczenie czy to na stanowiskach kierowniczych czy to w pracy w danej placówce.

Ocena efektywności współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami ogólnodostępnymi jest również pozytywna.

Współpraca SCWEW ze szkołami i przedszkolami ogólnodostępnymi w większości przypadków układa się bardzo dobrze. Szczególnie pozytywnie oceniana jest współpraca koordynatorów z zespołem SCWEW. Podejmowane we współpracy działania są wielopoziomowe i odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby placówek objętych wsparciem. Dobra współpraca wzmacnia efektywność wsparcia udzielonego przez SCWEW szkoła i przedszkolom. Z perspektyw badanych, czynnikiem ograniczającym zakres współpracy jest często wymieniany brak dostatecznej liczby godzin na wspólne przedsięwzięcia oraz ciągle niedostateczny poziom zrozumienia idei edukacji włączającej przez nauczycieli szkół/przedszkoli ogólnodostępnych.

Adekwatność wsparcia doradczo-szkoleniowego jest, zdaniem ewaluatorów, wysoka, gdyż odpowiada na zdiagnozowane potrzeby grupy docelowej. Formy wsparcia uważane są przez liderów SCWEW (wypełniających formularz monitoringu i ewaluacji) za optymalne.

² Przykładem SCWEW zatrudniającym ekspertów zewnętrznych jest Białystok, w którym realizowane było studium przypadku.

Wnioski dotyczące **oceny skuteczności realizowanych zadań SCWEW** wskazują, że większość działań realizowana jest zgodnie z harmonogramem i dobrze przyjmowana przez grupy docelowe. Aktualne potrzeby nauczycieli są brane pod uwagę podczas doboru merytorycznej treści działań, w konsekwencji potrzeby te wyznaczają skuteczność działań SCWEW i dobrą ich ocenę (tak odbierają tę ocenę same SCWEW). Problematyczne, zdaniem ewaluatorów, może być zrealizowanie wszystkich założonych obserwacji wspierających, tam gdzie zaplanowano ich kilkadziesiąt, a do tej pory (czyli w czasie realizacji badania tj. na przełomie maja i czerwca 2022 r.) nie zrealizowano żadnej. Czynnikiem utrudniającym realizację zaplanowanych działań SCWEW są, ich zdaniem, kwestie związane z realnymi kosztami ponoszonymi na zakup sprzętu w stosunku do zakładanych i szacowanych wcześniej kwot. Ponadto, czynnikiem utrudniającym jest wyrażana przez niektóre zespoły SCWEW obawa co do przyszłości – niejasna perspektywa czy i na jakich warunkach będzie kontynuowany i/lub rozwijany system wsparcia edukacji włączającej w kraju.

Największe **efekty** przynosi obecnie wsparcie doradczo-szkoleniowe, odnoszące się do działań interwencyjnych i rozwiązywania sytuacji nagłych (co potwierdzają wypowiedzi liderów SCWEW). Największe zapotrzebowanie jest na wsparcie konsultacyjne (indywidualne i grupowe) dla dyrektorów i **koordynatorów edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz nauczycieli w konkretnych sprawach i pojawiających się na bieżąco problemach**, wynikających w dużej mierze z problemów emocjonalnych i nasilających się zachowań agresywnych u dzieci. Jako skuteczną formę wsparcia wskazać można również prowadzenie modelowych zajęć w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych oraz obserwacje wspierające koleżeńskie, dzięki którym możliwe jest poszerzenie zakresu form i metod pracy nauczyciela, bardziej świadome stosowanie zasad edukacji włączającej, co w konsekwencji wpływa na poprawę jakości kształcenia.

Formą wsparcia, która nie przynosi, zdaniem przedstawicieli SCWEW, jak dotąd dużych efektów są rady szkoleniowe, gdyż nie zawsze jest na nich duża frekwencja nauczycieli. Głównie uczestniczą koordynatorzy i nauczyciele, mający w danej chwili problemy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach. Większość nie widzi potrzeby szkolenia w zakresie edukacji włączającej podkreślając, że są to zagadnienia, którymi powinni zająć się specjaliści. Również efekty pracy sieci współpracy i samokształcenia są na razie nieduże – być może z uwagi na zbyt krótki czas od ich uruchomienia. Wydaje się, że potencjał tej formy wsparcia nie został jeszcze doceniony, choć to właśnie wymiana doświadczeń wskazywana jest jako jedna z form najbardziej oczekiwanych.

Z dużym zainteresowaniem spotkała się oferta wsparcia specjalistycznego dla dzieci/uczniów i ich rodzin – jest to grupa chętnie korzystająca ze wsparcia i mająca wiele potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji wychowawczych.

Ocena skuteczności działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej i skuteczności SCWEW jako inicjatora współpracy

międzyinstytucjonalnej w regionie nie jest, zdaniem ewaluatorów, jednoznaczna.

SCWEW podejmują się realizacji kampanii społecznej wspierającej rozwój społeczności lokalnej wokół zagadnień inkluzji. Ewaluatorzy mają jednak wątpliwość, czy SCWEW są w stanie przygotować i zrealizować rzeczywiście skuteczną kampanię społeczną, gdyż jest to działanie wymagające specjalistycznej wiedzy i dużych środków finansowych. SCWEW, w opinii ewaluatorów, z dużym powodzeniem realizują i mogą realizować konferencje adresowane do szerokiego grona odbiorców oraz publikowanie wartościowych merytorycznie informacji na swoich stronach internetowych.

Zachęcając do współpracy, SCWEW koncentrują się głównie na instytucjach działających na rzecz dziecka i rodziny oraz instytucjach i organizacjach związanych z edukacją. Instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny, z którymi współpracują SCWEW to: poradnie psychologiczno-pedagogiczne (15 SCWEW), Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie lub Regionalne Centrum Polityki Społecznej (6 SCWEW), Ośrodki Pomocy Społecznej (3 SCWEW). Niektóre SCWEW podjęły współpracę również z: placówkami doskonalenia nauczycieli (5 SCWEW), Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (3 SCWEW), Kuratorium Oświaty (1 SCWEW), Powiatowym Urzędem Pracy (1 SCWEW), hufcem pracy (1 SCWEW).

Tylko nieliczne SCWEW w swoim portfolio partnerów mają instytucje rynku pracy (urzędy pracy), czy szerszy krąg władz lub instytucji lokalnych takich jak Centrum Informacji Kulturalnej, policja, sąd, organy samorządowe, Rada Osiedla, Rada Oświaty. Współpraca z ww. instytucjami i organizacjami polega najczęściej na działaniach informacyjnych adresowanych do tych instytucji i organizacji, ale również na włączaniu ich w realizację działań podejmowanych przez SCWEW. Większość SCWEW spostrzega podjęcie takiej współpracy, jako sposobność do pozyskania wsparcia merytorycznego od tych instytucji.

Ocena funkcjonalności wypożyczalni wypada, zdaniem ewaluatorów, bardzo dobrze. Obecnie praktycznie cały zakupiony sprzęt znajduje się w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych. Wszystkie SCWEW, prowadzące wypożyczalnię, potwierdzają, że odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają z wypożyczalni.

W ofercie wypożyczalni jest sprzęt multimedialny i komputerowy oraz oprogramowanie, pomoce dydaktyczne, sprzęt i zestawy wspomagające. Sprzęt wykorzystany jest zgodnie z przeznaczeniem i potrzebami placówek podczas zajęć w klasie/grupie, zajęć specjalistycznych, terapii specjalistycznych, zajęć rekreacyjnych, integracyjnych, w pracy w grupie zróżnicowanej i indywidualnych zajęć specjalistycznych, spotkań z rodzicami. Stanowi wsparcie podczas diagnozowania ucznia. Umożliwia realizowanie innowacji podczas zajęć i jest wykorzystywany podczas zajęć modelowych. Efektem wykorzystania wypożyczonego sprzętu jest podniesienie jakości pracy przedszkoli/szkół ogólnodostępnych, wzrost atrakcyjności zajęć, obniżenie trudności, wynikających z dysfunkcji, integracja tj. umożliwienie uczniom z dysfunkcjami pełniejszego uczestnictwa w procesie edukacyjnym.

Bardzo istotnym uzupełnieniem wsparcia w zakresie sprzętu jest możliwość skorzystania z konsultacji dotyczących jego użytkowania, co znacząco wpływa na osiągnięte efekty edukacyjne.

Obecne badanie skupiało się na diagnozie SCWEW i identyfikowało ich perspektywę oceny skuteczności prowadzonych działań wspierających. Kwestia trafności przyjętego modelu SCWEW do potrzeb ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą, będzie wymagała rozszerzenia i doprecyzowania w oparciu o cały, końcowy materiał badawczy. Również skuteczność wsparcia SCWEW udzielanego szkołom i przedszkolom ogólnodostępnym i jego wpływu na działanie przedszkoli/szkół ogólnodostępnych będzie przedmiotem badania pod koniec realizacji pilotażu. Wtedy to zostanie przeprowadzone badanie w przedszkolach/szkolach ogólnodostępnych skupione na identyfikacji oddziaływania wsparcia udzielonego przez SCWEW z perspektywy koordynatorów edukacji włączającej i współpracy z SCWEW oraz nauczycieli, a także rodziców.

2. Opis metodologii badania

Badanie cząstkowe, którego wyniki prezentuje niniejszy raport jest elementem monitoringu i ewaluacji SCWEW. Monitoring i ewaluacja SCWEW ma na celu:

1. sprawdzenie i weryfikację Modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW);
2. opracowanie/sformułowanie rekomendacji dla docelowego modelu SCWEW;
3. opracowanie procedur i narzędzi do monitorowania i ewaluacji SCWEW;
4. opracowanie propozycji kryteriów zapewniania jakości SCWEW.

Metodologia badania opisana została w Raporcie Wstępnym monitorowania i ewaluacji Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)³ i zawiera przyjęte założenia konceptualizacji oraz sposobu zbierania danych.

Badanie przeprowadzone na potrzeby Raportu Cząstkowego obejmowało zebranie informacji monitoringowych i ewaluacyjnych na temat działania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW) działających w oparciu o Model funkcjonowania SCWEW⁴.

Podstawą monitoringu było sprawdzenie stopnia realizacji:

- wskaźników wymaganych do osiągnięcia jako efekty cząstkowe i końcowe SCWEW w poszczególnych okresach rozliczeniowych pracy SCWEW (8 etapów)⁵;
- wybranych wskaźników, wynikających z założeń Modelu funkcjonowania SCWEW⁶;
- wskaźników jakościowych⁷.

Tabelaryczne zestawienie wskaźników, stanowiących podstawę monitoringu znajduje się w Załączniku 9.4.

Ewaluacja obejmowała ocenę:

1. trafności modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym;
2. efektywności organizacji i działania SCWEW;

³ Raport Wstępny, Monitorowanie i ewaluacja Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), Warszawa, kwiecień 2022.

⁴ Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), ORE 2021, <https://www.ore.edu.pl/2020/01/pilotazowe-wdrozenie-modelu-specjalistycznych-centrow-wspierajacych-edukacje-wlaczajaca-scwew/> [dostęp:12.12.2023].

⁵ Załącznik nr 1c Regulaminu otwartego konkursu grantowego dla SCWEW; w dokumentacji dodatkowego konkursu grantowego z 23 września 2021 efekty te opisano w 7 etapach [Źródło: Załącznik nr 1c Regulaminu dodatkowego konkursu grantowego dla SCWEW].

⁶ Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), Opracowanie Zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki, ORE, Warszawa, marzec 2021.

⁷ Raport Wstępny, Monitorowanie i ewaluacja Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), Warszawa, kwiecień 2022.

3. skuteczności realizacji zadań SCWEW (założonych wskaźników);
4. trafności doboru kadry do zespołu SCWEW;
5. efektywność współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami;
6. adekwatności zakresu wsparcia doradczo-szkoleniowego do potrzeb grupy docelowej;
7. skuteczności wsparcia udzielanego przez SCWEW przedszkolom/szkołom ogólnodostępnym;
8. skuteczności działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej;
9. funkcjonalności wypożyczalni;
10. skuteczności SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie.

Każdemu z ocenianych kryteriów przyporządkowano pytania badawcze zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 1. Kryteria dla ewaluacji pracy SCWEW oraz przyporządkowane im pytania badawcze.

Kryterium ewaluacyjne	Pytanie badawcze
1. Trafność modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym	<p>1.1. Jakie doświadczenia z pracy, pilotażowo działających SCWEW, potwierdzają zasadność stosowania przyjętego modelu funkcjonowania SCWEW? Jakie elementy tego modelu wymagają modyfikacji? Jak powinien wyglądać model idealny, a jaki model realny jest możliwy do realizacji (jakie uwarunkowania determinują jego działanie)?</p> <p>1.2. Czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby przedszkoli/szkół ogólnodostępnych związanych z edukacją włączającą?</p> <p>1.3. Jakie zmiany w przepisach prawa mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy?</p>
2. Efektywność organizacji i działania SCWEW	<p>2.1. Na jakich zasadach organizowana jest/odbywa się współpraca SCWEW ze szkołą/placówką specjalną, w której został ulokowany?</p> <p>2.2. Czy SCWEW ma wystarczające zasoby lokalowe, kadrowe i finansowe, aby realizować wszystkie zaplanowane działania?</p> <p>2.3. Jakie dodatkowe wsparcie dla SCWEW (finansowe, organizacyjne, kadrowe, merytoryczne) mogłoby poprawić efektywność działania SCWEW?</p> <p>2.4. W jaki sposób zorganizowana jest praca zespołu SCWEW? Czy organizacja pracy SCWEW sprzyja realizacji zadań?</p> <p>2.5. Czy prowadzona jest ewaluacja wewnętrzna SCWEW? Jeżeli tak, jak wyniki ewaluacji są wykorzystywane na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW? Czy w SCWEW prowadzono mechanizmy autoewaluacyjne? A jeżeli tak, to w jaki sposób wspierają one działalność SCWEW?</p>
3. Skuteczność realizacji zadań SCWEW (założonych wskaźników)	<p>3.1. Czy postęp realizacji poszczególnych działań SCWEW dobrze rokuje realizacji przyjętych założeń do końca realizacji projektu pilotażowego (pytanie na potrzeby badania częściowego)?</p> <p>3.2. Czy zrealizowano wszystkie zaplanowane działania zgodnie z przyjętymi założeniami (pytanie na potrzeby badania końcowego)?</p> <p>3.3. Jakie czynniki ułatwiają, a jakie utrudniają realizację przyjętych założeń?</p>

Kryterium ewaluacyjne	Pytanie badawcze
4. Trafność doboru kadry do zespołu SCWEW	<p>4.1. Jakie zadania realizacją poszczególni członkowie zespołu SCWEW tj. lider, ekspert ds. edukacji włączającej, ekspert ds. technologii wspomagających, ekspert ds. ewaluacji i promocji, nauczyciele/specjaliści, koordynatorzy ds. edukacji włączającej i współpracy z SCWEW?</p> <p>4.2. Jakie kompetencje powinni mieć poszczególni członkowie zespołu SCWEW tj. lider, ekspert ds. edukacji włączającej, ekspert ds. technologii wspomagających, ekspert ds. ewaluacji i promocji, nauczyciele/specjaliści, koordynatorzy ds. edukacji włączającej i współpracy z SCWEW?</p> <p>4.3. Jakie były kryteria doboru poszczególnych członków kadry SCWEW?</p> <p>4.4. Czy pracownicy SCWEW są dobrze przygotowani kompetencyjnie do pełnienia swoich ról/funkcji w SCWEW?</p> <p>4.5. W jaki sposób wsparcie oferowane kadrze SCWEW przez ORE wpłynęło na jakość wykonywanych przez SCWEW zadań?</p> <p>4.6. Jakie wsparcie merytoryczne (np. szkoleniowe, mentoringowe) dla kadry SCWEW jest potrzebne, aby lepiej realizowali swoje role/funkcje?</p>
5. Efektywność współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami	<p>5.1. Jaka jest rola SCWEW w inicjowaniu i/lub kontynuowaniu współpracy z podmiotami objętymi wsparciem?</p> <p>5.2. Jakie jest miejsce zespołu SCWEW w strukturze organizacyjnej i działaniach przedszkoli/szkół/placówek specjalnych?</p> <p>5.3. Jaka jest rola zespołu SCWEW w działaniach przedszkoli/szkół ogólnodostępnych?</p> <p>5.4. W jaki sposób odbywa się komunikacja i organizacja współpracy?</p> <p>5.5. Czy przyjęte rozwiązania dotyczące współpracy sprzyjają realizacji zadań SCWEW? W jaki sposób można zwiększyć efektywność tej współpracy?</p>
6. Adekwatność zakresu wsparcia doradczo-konsultacyjnego (doradczo-szkoleniowego) do potrzeb grupy docelowej	<p>6.1. W jaki sposób dobierane są treści poruszane podczas wsparcia doradczo-szkoleniowego</p> <p>6.2. Czy metodyka doradcza i konsultacyjna jest optymalna w ujęciu na zakres wsparcia i potrzeby odbiorców? Jakie inne formy wsparcia można by zastosować, aby osiągać lepsze efekty?</p> <p>6.3. Czy potrzeby uczestników wsparcia są diagnozowane? A jeżeli tak – to czy wyniki tej diagnozy są brane pod uwagę podczas planowania kolejnych form wsparcia?</p> <p>6.4. Czy prowadzona jest ewaluacja wewnętrzna SCWEW? Jeżeli tak, jak wyniki ewaluacji są wykorzystywane na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW (prowadzonego doradztwa i konsultacji)?</p>

Kryterium ewaluacyjne	Pytanie badawcze
7. Skuteczność wsparcia udzielanego przez SCWEW przedszkolom/szkołom ogólnodostępnym	<p>7.1. Na ile współpraca ze SCWEW wpływa w przedszkolu/szkole ogólnodostępnej na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modyfikowanie działań przedszkola/szkoły ogólnodostępnej w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną; • prowadzenie diagnozy wstępnej i diagnozy pogłębionej oraz metody rozpoznawania potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów; • prowadzenie zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów; • zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych, kryteriów i sposobów oceniania; • zadania realizowane w ramach udzielania przez przedszkole/szkołę ogólnodostępną pomocy psychologiczno-pedagogicznej; • wykorzystanie z alternatywnych sposobów i metod komunikacji; • wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych, wspomagających proces uczenia się; • dostępności środowiska przedszkolnego/szkolnego, w tym uniwersalne projektowanie; • poziomu zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami: kadry pedagogicznej, kadry niepedagogicznej, rodziców, organu prowadzącego, podmiotów zewnętrznych, w tym NGO. <p>7.2. Na jakie rodzaje wsparcia jest największe zapotrzebowanie? Z jakich przyczyn ono wynika?</p> <p>7.3. Czy odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają ze wsparcia? Jaka jest dynamika korzystania ze wsparcia tj. czy zauważalny jest np. wzrost lub spadek zainteresowania wsparciem? Jeżeli widoczne są zmiany w zainteresowaniu korzystaniem ze wsparcia – to z czego one wynikają?</p> <p>7.4. Jakie efekty przynosi udzielane wsparcie? Jaki jest zakres osiągniętych efektów w odniesieniu do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diagnozy wstępnej i diagnozy pogłębionej oraz metod rozpoznawania potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów; • zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów; • zakresu i sposobu dostosowania wymagań edukacyjnych, kryteriów i sposobów oceniania; • zadań realizowanych w ramach udzielania przez przedszkole/szkołę ogólnodostępną pomocy psychologiczno-pedagogicznej; • korzystania z alternatywnych sposobów i metod komunikacji; • wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych, wspomagających proces uczenia się; • dostępności środowiska przedszkolnego/szkolnego, w tym uniwersalne projektowanie; • poziomu zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami: <ul style="list-style-type: none"> » kadry pedagogicznej, » kadry niepedagogicznej, » rodziców, » organu prowadzącego, » podmiotów zewnętrznych, w tym NGO. <p>7.5. Jakie wsparcie wykazuje najlepsze efekty? Jakie czynniki sprzyjają osiągnięciu najlepszych efektów?</p> <p>7.6. Co jest największą barierą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w szkołach i przedszkolach?</p>

Kryterium ewaluacyjne	Pytanie badawcze
8. Skuteczność działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej	8.1. Jaki jest wpływ działań informacyjno-promocyjnych realizowanych przez SCWEW na rzecz budowania świadomości społecznej wokół edukacji włączającej? 8.2. Czy udało się zbudować lokalną koalicję na rzecz edukacji włączającej? A jeżeli tak, to jakie są efekty działań tej koalicji? 8.3. Jak wspierające działania SCWEW odbiera społeczność szkolna i lokalna? 8.4. Co jest największą barierą w konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej? 8.5. Jak podejmowane przez SCWEW działania wspierające wpływają na budowanie świadomości społecznej w przedszkolach/szkolach ogólnodostępnych? 8.6. Jak współpraca ze SCWEW wpływa na realizację/podejmowanie inicjatyw o charakterze włączającym przez przedszkola/szkoły ogólnodostępne?
9. Funkcjonalność wypożyczalni	9.1. Czy odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają z wypożyczalni? Jaka jest dynamika korzystania z wypożyczalni tj. czy zauważalny jest np. wzrost lub spadek zainteresowania wypożyczanym sprzętem? Jeżeli widoczne są zmiany w zainteresowaniu korzystaniem z wypożyczalni – to z czego one wynikają? 9.2. Jakie efekty przynosi uruchomienie wypożyczalni w zakresie podnoszenia jakości edukacji włączającej i budowaniu społeczeństwa włączającego? Jakie zjawiska (przykłady zjawisk) świadczą o osiągnięciu tych efektów? 9.3. Jaki wpływ na dynamikę korzystania z wypożyczalni mają szkolenia i instruktaże dotyczące sprzętu? 9.4. W jakim stopniu wyposażenie wypożyczalni jest uwarunkowane zidentyfikowanymi potrzebami?
10. Skuteczność SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie	10.1. Z jakimi instytucjami SCWEW podjął współpracę w regionie? Jakie efekty przynosi ta współpraca? 10.2. W jaki sposób SCWEW współpracuje z sektorem rynku pracy? Jakie efekty przynosi ta współpraca? 10.3. W jaki sposób SCWEW współpracuje z instytucjami, działającymi na rzecz dziecka i rodziny? Jakie efekty przynosi ta współpraca? 10.4. Na jakich zasadach odbywa się współpraca z podmiotami zewnętrznymi/instytucjami współpracującymi?

Powyższe kryteria stanowią strukturę prezentacji wyników przeprowadzonego monitoringu i ewaluacji SCWEW.

W celu zebrania danych monitoringowych i ewaluacyjnych SCWEW posłużono się specjalnie opracowanym formularzem elektronicznym, który wypełnili liderzy SCWEW (liderzy mogli wypełnić formularz ze wsparciem innych członków zespołu SCWEW, gdyż formularz obejmował pytania dotyczące pracy SCWEW, również w obszarach w których pozostali członkowie SCWEW mogli mieć szczegółowe dane). Dane zebrane poprzez formularz pozwoliły odpowiedzieć na pytania badawcze i sformułować wnioski oraz rekomendacje, dotyczące realizacji zadań przypisanych pierwszym 3, 4 etapom. Badanie miało charakter ilościowo-jakościowy. Komponentem jakościowym były trzy studia przypadku. Zgodnie z założeniami i metodologią przyjętą w raporcie Wstępnym w ramach studiów przypadku trzech wybranych SCWEW prowadzone były wywiady grupowe (FGI). Wywiady zostały przeprowadzone z kadrą SCWEW oraz przedstawicielami otoczenia SCWEW - po dwa wywiady dla każdego ze SCWEW objętych studiami przypadku (szczegóły realizacji badania podane są poniżej).

Analizując zgromadzony materiał badawczy postępowano się analizami: ilościową (analiza częstości) i jakościowymi (analiza treści oraz kategoryzacja).

3. Procedura i opis realizacji badania przeprowadzonego w okresie sprawozdawczym

Jak wyżej wskazano w opisie metodologii celami monitoringu i ewaluacji SCWEW wybranych w konkursach grantowych realizowanych w projekcie „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” jest:

- Sprawdzenie i weryfikację modelu funkcjonowania SCWEW;
- Opracowanie/sformułowanie rekomendacji dla docelowego modelu SCWEW;
- Opracowanie procedur i narzędzi do monitorowania i ewaluacji SCWEW;
- Opracowanie propozycji kryteriów zapewniania jakości SCWEW.

Badanie na potrzeby niniejszego raportu zostało zrealizowane z użyciem metod zarówno ilościowych jak i jakościowych. Narzędziem służącym pomiarowi ilościowemu był formularz monitoringu i ewaluacji dla liderów SCWEW (por. załącznik 9.1). Realizację badania poprzedziło spotkanie informacyjne liderów SCWEW, przedstawicieli ORE oraz członków zespołu badawczego w dniu 12 maja 2022 r. Celem spotkania było zapoznanie się zespołu badawczego z liderami SCWEW, zaproszenie do udziału w badaniu oraz przedstawienie wypracowanego modelu badania. Formularz był wprowadzony do aplikacji służącej do realizacji badań ankietowych on-line (Google Forms). Link do ankiety został przekazany bezpośrednio do liderów SCWEW. Dane w formularzu były gromadzone od 5 maja do 2 czerwca 2022 r. Formularz został wypełniony przez wszystkie 23 SCWEW (liderów SCWEW ze wsparciem innych członków zespołu). Dane zebrane w wyniku badania zostały zaprezentowane w zał. 9.3.1.

Ponadto w dniach 20-30 czerwca br. zrealizowane zostały grupowe wywiady fokusowe (FGI) w ramach trzech studium przypadku wybranych SCWEW. Dobór SCWEW do studium przypadku i samych wywiadów fokusowych miał charakter celowy. Kryterium doboru było kryterium terytorialne oraz typ organu prowadzącego. W doborze uwzględniono takie organy prowadzące jak miasta, powiaty, organizacja pozarządowa. Wybór SCWEW do studium przypadku na podstawie takich kryteriów wynikał z chęci zaobserwowania czy sposób funkcjonowania SCWEW różnicuje się ze względu na typ organu prowadzącego i umiejscowienie SCWEW w danym regionie.

Przebieg i procedura badawcza w ramach studium przypadku wyglądała następująco:

- wybór SCWEW na podstawie ww. kryteriów;
- kontakt (mailowy i telefoniczny) z liderem SCWEW, zapraszający do udziału w tym elemencie badania, prośba o umówienie na wywiady zespołu SCWEW oraz partnerów;
- realizacja FGI z zespołem SCWEW oraz partnerami;
- opracowanie wyników.

Badanie przeprowadzono w następujących SCWEW:

- SCWEW w Białymstoku organ prowadzący: miasto na prawach powiatu;
- SCWEW w Olsztynie organ prowadzący: fundacja;
- SCWEW w Powiecie Wołowskim organ prowadzący: starostwo powiatowe.

Wywiady zostały przeprowadzone z:

- z kadrami SCWEW (3 FGI). W każdym wywiadzie wzięło udział możliwie kompletny zespół danego SCWEW, składający się z lidera SCWEW, eksperta ds. edukacji włączającej, eksperta ds. technologii wspomagających, eksperta ds. informacji i ewaluacji; nauczycieli z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i/lub resocjalizacji i/lub socjoterapii, koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW. Łącznie w trzech wywiadach wzięło udział 26 osób;
- z przedstawicielami otoczenia SCWEW (3 FGI). W każdym wywiadzie wzięli udział przedstawiciele instytucji współpracujących z SCWEW i stanowiących jego otoczenie społeczno-organizacyjne: nauczyciele/dyrektorzy, korzystający ze wsparcia SCWEW (18 osób); przedstawiciele placówek doskonalenia nauczycieli (4 osoby), kuratorium oświaty (1 osoba), poradni psychologiczno-pedagogicznej (7 osób), organizacji pozarządowych (1 osoba). Łącznie w trzech wywiadach wzięło udział 31 osób.

W sumie przeprowadzonych zostało 6 wywiadów grupowych, w których wzięło udział 57 osób.

Analizując wyniki zgromadzonego materiału na potrzeby raportu częściowego warto zwrócić uwagę, że zaprezentowane w Raporcie Częstwowym dane prezentują stan realizacji działań SCWEW i osiągniętych wskaźników do momentu, w którym SCWEW wypełniły formularz monitoringu i ewaluacji tj. maj i początek czerwca 2022 roku, co stanowi mniej więcej połowę zaplanowanych działań do realizacji przez SCWEW (brak jest danych, wskazujących konkretny etap realizowany przez poszczególne SCWEW). Badanie na potrzeby raportu częściowego oprócz zebrania danych pozwoliło na weryfikację przyjętej metodologii. Zmodyfikowane zostały scenariusze wywiadów oraz zaproponowano nowe narzędzia badawcze na potrzeby kolejnych działań badawczych.

Analiza danych zaprezentowana w niniejszym raporcie odzwierciedla zakres udzielonych przez SCWEW informacji wyrażanych w formularzu monitoringu i ewaluacji oraz przekazywanych w ramach prowadzonych wywiadów grupowych.

4. Podsumowanie wyników badania

4.1. Trafność modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym

Pytania badawcze:

1.1. Jakie doświadczenia, z pracy pilotażowo działających SCWEW, potwierdzają zasadność stosowania przyjętego modelu funkcjonowania SCWEW? Jakie elementy tego modelu wymagają modyfikacji? Jak powinien wyglądać model idealny, a jaki model realny jest możliwy do realizacji (jakie uwarunkowania determinują jego działanie)?

1.2. Czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby przedszkoli/szkół ogólnodostępnych związanych z edukacją włączającą?

1.3. Jakie zmiany w przepisach prawa mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy?

W ramach wywiadów z partnerami SCWEW realizowanymi podczas studiów przypadków poszczególni przedstawiciele szkół i przedszkoli, pytani o motywację wejścia w pilotaż, wskazywali na pojawianie się coraz większej liczby dzieci/uczniów z niepełnosprawnościami w ich szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych: *Spotykamy się od dłuższego czasu z tym problemem, ponieważ pojawiają się w naszym przedszkolu dzieci z niepełnosprawnościami i tak naprawdę z tego powodu zaangażowaliśmy się w ten projekt*⁸ [FGI, Partner, Przedszkole]. Zacytowana wypowiedź wskazuje na adekwatność projektu do realnych potrzeb, pojawiających się w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych wspieranych przez SCWEW.

Zaproponowany w Modelu SCWEW zakres wsparcia można wstępnie uznać za odpowiadający na potrzeby szkół i placówek związane z edukacją włączającą. Dotychczas zebrane dane (na potrzeby raportu częściowego - z formularza wypełnianego przez kadrę SCWEW oraz wywiadów grupowych z kadrą SCWEW i partnerami w ramach studiów przypadku) potwierdzają, że założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą, z tym zastrzeżeniem, że do tej pory edukacja włączająca była obszarem w ograniczonym stopniu obecnym w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych a sama kadra tych placówek

⁸ Cytaty z wypowiedzi respondentów w całym raporcie zaznaczone są kursywą.

miała ograniczone kompetencje w tym zakresie - zatem działanie SCWEW otwiera nowe możliwości.

Model funkcjonowania SCWEW⁹ zakłada bardzo rozbudowaną listę zadań, które dany SCWEW ma realizować. Oprócz zadań takich jak np. prowadzenie konsultacji, szkoleń, warsztatów na SCWEW, nałożono inne obowiązki z obszaru zadań merytorycznych jak rozbudzanie zainteresowania środowiska lokalnego, rozumianego bardzo szeroko, kwestiami edukacji włączającej i prowadzeniem działań o charakterze kampanii społecznej. Jako badacze wysuwamy wstępną hipotezę, że można mieć wątpliwość czy tak szeroko zakrojony zakres działań, również wymagających odpowiednich kompetencji i jednocześnie bardzo koszt- i czasochłonnych, nie jest zbyt szeroko zakreślony.

Na pytanie badawcze, czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą, na tym etapie badania możemy jedynie częściowo odpowiedzieć (na podstawie danych zebranych podczas trzech studiów przypadków). Badani podczas wywiadów grupowych członkowie zespołów SCWEW jak i ich partnerzy i przedstawiciele otoczenia zgodnie potwierdzają, że założenia modelu SCWEW w wysokim stopniu odpowiadają potrzebom uczniów, rodziców oraz nauczycieli z ogólnodostępnych przedszkoli i szkół. Uczestniczący w wywiadach nauczyciele i dyrektorzy podkreślają, że ważnym motywem wchodzenia we współpracę i korzystania z oferty SCWEW były realne trudności i wyzwania, na jakie natrafiają nauczyciele w szkołach ogólnodostępnych. Podczas wywiadów w ramach studium przypadku, pojawiła się następująca wypowiedź: *Spotykamy się od dłuższego czasu z tym problemem, ponieważ pojawiają się w naszym przedszkolu dzieci z niepełnosprawnościami i tak naprawdę z tego powodu zaangażowaliśmy się w ten projekt*[FGI, Partner, Przedszkole]. Zakres badania oraz charakter danych zebranych na potrzeby raportu częściowego nie pozwala w pogłębiony sposób odpowiedzieć na pytanie badawcze dotyczące tego, jak powinien wyglądać model idealny, a jaki model realny jest możliwy do realizacji (jaki uwarunkowania determinują jego działanie). Na to pytanie będzie można odpowiedzieć na końcowym etapie badania. W tym momencie pojawiły się pewne wskazania, które warto będzie zweryfikować w dalszych etapach. Zdaniem badanych, w trakcie wywiadów grupowych, sama idea i założenia SCWEW są bardzo dobre i odpowiadają zmieniającym się potrzebom rozwojowym dzieci i młodzieży w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach. W czasie wywiadów fokusowych pojawiły się propozycje modyfikacji struktury organizacyjnej SCWEW w przyszłości. Z perspektywy badanych członków zespołów SCWEW w trzech studiach przypadku w przyszłości SCWEW powinien być samodzielną

9 „Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” (zwany dalej Modelem SCWEW), ORE 2021. Model SCWEW został opracowany przez zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki.

instytucją, z własną kadrami, budżetem i zadaniami. Oczywiście pojawia się pytanie na ile taka modyfikacja byłaby zgodna z założeniami Modelu, niemniej, problemem jest obecnie konieczność łączenia różnych funkcji i zadań ekspertów i specjalistów. Możliwość skupienia się na jednym zadaniu w ramach jednej instytucji/placówki byłaby z korzyścią dla samych dzieci, rodziców i nauczycieli, z którymi pracuje zespół SCWEW.

Również na pytanie o oczekiwane zmiany w przepisach prawa, które mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy, będzie można odpowiedzieć po przeprowadzeniu całego badania (tj. w Raporcie Końcowym).

Podsumowując ocenę adekwatności modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym, na tym etapie badania można wstępnie ocenić ją pozytywnie. Badani w ramach wywiadów grupowych przedstawiciele kadry SCWEW oraz szkół i przedszkoli ogólnodostępnych zgodnie stwierdzają wzrost wyzwań związanych z funkcjonowaniem uczniów w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach, na co wartościową i realną odpowiedzią jest edukacja włączająca realizowana w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach, a w jej wdrażaniu wsparciem może być SCWEW.

Odpowiedzi na pytania badawcze, dotyczące adekwatności Modelu SCWEW do potrzeb ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą, zostaną uzupełnione i rozwinięte w raporcie końcowym, dzięki m.in. danym uzyskanym z badań rodziców oraz nauczycieli szkół i przedszkoli ogólnodostępnych).

4.2. Efektywność organizacji i działania SCWEW

Pytania badawcze:

2.1. Na jakich zasadach organizowana jest/odbywa się współpraca SCWEW ze szkołą/placówką specjalną, w której został ulokowany?

2.2. Czy SCWEW ma wystarczające zasoby lokalowe, kadrowe i finansowe, aby zrealizować wszystkie zaplanowane działania?

2.3. Jakie dodatkowe wsparcie dla SCWEW (finansowe, organizacyjne, kadrowe, merytoryczne) mogłoby poprawić efektywność działania SCWEW?

2.4. W jaki sposób zorganizowana jest praca zespołu SCWEW? Czy organizacja pracy SCWEW sprzyja realizacji zadań?

2.5. Czy prowadzona jest ewaluacja wewnętrzna SCWEW? Jeżeli tak, jak wyniki ewaluacji są wykorzystywane na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW? Czy w SCWEW prowadzono mechanizmy autoewaluacyjne? A jeżeli tak, to w jaki sposób wspierają one działalność SCWEW?

Organizacja pracy SCWEW

Należy podkreślić na wstępie, że zarówno sposób doboru kadry, jak i sposób finansowania, które umożliwiają realizację zaplanowanych zadań przez poszczególne SCWEW w pilotażu, wynikają z założeń projektu, tj. konieczności spełnienia określonych warunków, by pełnić tę rolę. Również poszczególne SCWEW, badane są na różnym etapie realizacji projektu grantowego. Jednocześnie SCWEW różnią się jeżeli chodzi o realizację poszczególnych etapów - 7 etapów realizuje 7 SCWEW, a 8 etapów realizuje 16 SCWEW. Dobór kadry, jak i finansowanie wynikają z założeń pilotażu. Realizacja zadań i ich liczba (związana z liczbą przedszkoli i szkół objętych wsparciem) wynika z planowanego przez Grantobiorców (SCWEW) harmonogramu, który był akceptowany na etapie konkursowym (podobnie jak liczba przedszkoli i szkół objętych wsparciem). Model organizacyjny SCWEW jest stosunkowo ustandaryzowany i wynika ściśle z modelu funkcjonowania SCWEW. Jednocześnie każdy SCWEW mógł (i skorzystano z tego) proponować inne funkcje niż zapisane w modelu. Pomimo możliwości modyfikacji, zgodnie zresztą z modelem, skład zespołu SCWEW w każdej lokalizacji wygląda tak samo i obejmuje:

- lidera SCWEW;
- eksperta ds. edukacji włączającej;
- eksperta ds. technologii wspomagających;
- eksperta ds. informacji i ewaluacji;
- nauczyciela/i z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i/lub resocjalizacji i/lub socjoterapii;
- specjalistę/specjalistów.
- koordynatora/ów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.

Według obecnego modelu kadra SCWEW jest jednocześnie kadrą szkoły/placówki specjalnej. Zdecydowana większość liderów jest dyrektorami/wicedyrektorami placówek specjalnych, którzy sprawują nadzór nad pracą zespołu. Członkowie zespołu SCWEW są również pracownikami szkoły/placówki specjalistycznej. Członkami zespołu SCWEW, niebędącymi pracownikami danej szkoły/placówki, w której umiejscowiony jest SCWEW, są koordynatorzy ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – to dyrektorzy lub nauczyciele ze szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem. Ponadto SCWEW korzysta ze wsparcia zewnętrznych ekspertów.

Analiza formularza monitoringu i ewaluacji pracy SCWEW pokazuje, że w połowie SCWEW współpraca ze szkołą/placówką specjalną, w której został ulokowany SCWEW odbywa się na podstawie wspólnej bazy organizacyjnej. Jeżeli chodzi o typ placówek, w których umiejscowione są SCWEW, to dominują specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze (14 SCWEW), szkoły specjalne (6 SCWEW, w tym jeden zespół szkół), dwa młodzieżowe

ośrodki wychowawcze, jeden młodzieżowy ośrodek socjoterapii, jeden zespół placówek resocjalizacyjnych, jeden zespół placówek edukacyjno-wychowawczych).

Pilotażowe SCWEW udzielają wsparcia szerokiej grupie ogólnodostępnych przedszkoli i szkół – każdy SCWEW udziela wsparcia minimum 5 przedszkolom i szkołom ogólnodostępnym (są takie SCWEW, które wspierają 10 przedszkoli/szkół - SCWEW w Węgrowie i SCWEW w Białymstoku). W ramach działania 23 pilotażowych SCWEW wspartych jest ponad 162 przedszkoli i szkół ogólnodostępnych.

Część badanych (15/23¹⁰) w formularzu wskazuje, że współpraca obejmuje różne formy i działania. Szczególnie nacisk położony jest na działalność szkoleniowo-doradczą, będącą zasadniczym elementem wsparcia ogólnodostępnych szkół i przedszkoli. Na te działania składają się indywidualne konsultacje, spotkania zespołu, warsztaty, szkolenia, opieka eksperta.

Jeżeli chodzi o częstotliwość form współpracy - badani wskazują na cykliczne spotkania z dyrektorami szkół i przedszkoli objętych wsparciem raz w miesiącu i systematyczne spotkania kadry i koordynatorów raz w tygodniu.

W ramach formularza wypełnianego przez kadrę SCWEW pojawiają się też wypowiedzi o zasadach powoływania i funkcjonowania SCWEW, takie jak:

- powierzenie funkcji SCWEW danemu podmiotowi przez daną jednostkę samorządu terytorialnego (JST) bądź organizację pozarządową, będącą organem prowadzącym dla danej placówki/ośrodka/szkoły specjalnej (5/23);
- powołanie SCWEW na mocy uchwały rady pedagogicznej (2/23).

Według obecnego modelu liderzy SCWEW sprawują nadzór nad pracą zespołu według sporządzonego harmonogramu. Ponadto koordynują całość działań SCWEW, odbywają cykliczne spotkania z kadrą (standardem jest spotkania całego zespołu raz na tydzień, obok bieżącego kontaktu osobistego, telefonicznego i mailowego). Istotny wpływ na zakres i poziom współpracy ma fakt, że niemal w każdym SCWEW zespół tworzą ludzie, którzy już od lat ze sobą współpracowali. W opinii przedstawicieli SCWEW praca oparta jest na relacjach i zaufaniu oraz kompetencjach członków.

Oprócz systematycznych spotkań zespołu (stacjonarne, online), odbywają się spotkania podsumowujące każdy etap projektu. Członkowie zespołu prowadzą stałe dyżury w SCWEW.

Choć wszystkie badane SCWEW uznały, że obecna organizacja pracy sprzyja realizacji zadań, to wskazano na możliwe sposoby wzbogacenia kompetencji członków zespołu: obserwacje wspierające wizyty studyjne/spotkania z innymi SCWEW; szkolenia

¹⁰ Zastosowany zapis oznacza, że na 23 SCWEW, które wypełniły formularz monitoringu i ewaluacji, 14 SCWEW udzieliło taką samą odpowiedź. Taki zapis wyników zastosowano w całym raporcie.

doskonalące, w tym szkolenia z edukacji włączającej; tutoring. Te formy wsparcia są uwzględnione w ramach modelu, natomiast badani wskazywali na potrzebę ich szerszego zakresu. Te deklaracje wskazują też na potrzebę stałego podnoszenia kompetencji i rozwoju zawodowego kadry SCWEW.

W ocenie obecnego modelu podnoszono problem zbyt rozbudowanej dokumentacji. W tym wypadku warto wziąć pod uwagę, że wskazywany przez badanych nadmiar dokumentów wiąże się nie tylko z wypełnianiem dokumentacji związanej ze wsparciem szkół i przedszkoli ogólnodostępnych w ramach działu SCWEW, ale też z koniecznością wypełniania dokumentacji związanej z realizacją projektu grantowego oraz samego udziału w monitoringu i ewaluacji SCWEW przez nas prowadzonych.

Postulowano zwiększenie liczby godzin do realizacji działań dla specjalistów i wsparcia szkół oraz dopuszczenie do prowadzenia działań na terenie szkół i przedszkoli w godzinach przedpołudniowych. Uczestnicy wywiadów grupowych w ramach trzech studiów przypadku (kadra SCWEW) proponowali, aby w przyszłości SCWEW tworzone były jako oddzielne jednostki organizacyjne, korzystające ze współpracy z ekspertami i specjalistami w zależności od zdiagnozowanych potrzeb i bieżących problemów.

Zasoby lokalowe, kadrowe i finansowe SCWEW

Zdaniem niemal wszystkich badanych, SCWEW dysponuje wystarczającymi zasobami lokalowymi (w formularzu 22/23 osoby odpowiedziały tak, jedna odpowiedziała nie). W wywiadach grupowych badani potwierdzają ten stan rzeczy: *Nasza placówka jest dobrze zaopatrzona, mamy też przystosowany do wszelkich niepełnosprawności lokal, budynek jest wyremontowany. Inna sprawa jak dostosowane są szkoły i przedszkola z którymi pracujemy – ale tam prowadzimy działania doradcze i szkoleniowe a do tego każda placówka jest przygotowana* [FGI, Zespół SCWEW].

Podobnie, jeżeli chodzi o zasoby kadrowe, także prawie wszystkie SCWEW uznały, że są one wystarczające (21/23 osoby odpowiedziały tak, dwie osoby odpowiedziały nie). W odniesieniu do zasobów finansowych, nie mamy już takiej powszechnej zgodności poszczególnych SCWEW, że ich zasoby finansowe są wystarczające, aby zrealizować wszystkie zaplanowane działania - 18 badanych odpowiedziało twierdząco, 5 odpowiedziało przecząco. W wywiadach grupowych badani zwracali uwagę na problem, jakim są rosnące ceny oraz wysokość stawek za pracę zewnętrznych ekspertów. Jest to problemem w sytuacji, gdy koszty pilotażu były szacowane jakiś czas temu (przygotowanie wniosków grantowych dotyczyło okresu za II-IV kwartał 2021) i obecnie środki te okazują się niewystarczające.

Potrzeby związane z dodatkowym wsparciem dla SCWEW

Badani przedstawiciele SCWEW (w ramach wypełniania formularza monitoringu i ewaluacji SCWEW) wskazują na kilka kategorii wsparcia, które z ich perspektywy

przełożyłyby się na większą efektywność prowadzonych działań. W ich wypowiedziach pojawiły się następujące kategorie:

- 1. wsparcie kadrowo-finansowe**, na co zwracało uwagę 10/23 przedstawicieli SCWEW. W ramach tego wsparcia badani oczekiwali zatrudnienia pracowników administracji oraz osoby wspierającej lidera w kierowaniu, zarządzaniu zespołem (w sytuacji rozbudowanej kadry SCWEW, dużej liczby wspieranych szkół i przedszkoli ogólnodostępnych) i/lub wsparcia finansowego działań, obecnie funkcjonującego, działu administracyjno-organizacyjnego. Ponadto wskazano konieczność uwzględnienia w finansowaniu SCWEW kosztów obsługi projektu (księgowość, RODO), możliwość stosowania wyższych stawek za godzinę pracy eksperta zewnętrznego (co jest uzasadnione wzrostem cen rynkowych). Badani postulują większe środki na zakup sprzętu specjalistycznego, materiałów. Wskazują, że potrzebne są środki na wyposażenie SCWEW - sprzęty biurowe, meble, sprzęt AGD;
- 2. wsparcie lokalowe** - jeden z badanych SCWEW wskazał potrzebę odrębnego lokalu na realizację usług przez SCWEW;
- 3. wsparcie technologiczne** - to wsparcie obejmowałoby pomoc w rejestracji SCWEW na platformie Teams lub inne rozwiązanie do realizacji działań w formie zdalnej, komunikacji z zespołem, odbywania spotkań;
- 4. możliwość kontynuacji działań** - badani wskazują na konieczność posiadania wiedzy o możliwości kontynuacji działań SCWEW po zakończeniu projektu pilotażowego (pozwoliłoby to na zaplanowanie pracy w sposób długoterminowy oraz zapewniło trwałość efektów) wraz z zapewnieniem środków finansowych na działalność obecnie funkcjonujących SCWEW;
- 5. dopasowanie działań do możliwości szkół i kalendarze szkolnego** - organizacja i udział w szkoleniach przez zespół SCWEW, w terminach równomiernie rozłożonych w roku szkolnym i uwzględniającym kalendarz szkolny;
- 6. zaangażowanie placówek wspomagających** – postulat większego zakresu zaangażowania takich placówek jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne (PPP), placówki doskonalenia nauczycieli (PDN), biblioteki pedagogiczne (BP);
- 7. elastyczność w formach zatrudnienia** – możliwość realizowania umów-zleceń dla zespołu SCWEW, możliwość zatrudniania w ramach zespołu SCWEW lekarzy;
- 8. mniej dokumentacji i działań sprawozdawczych oraz pracochłonnych szkoleń** – postulat zmniejszenia działań biurokratycznych oraz liczby szkoleń, które często realizowane były bardzo intensywnie w krótkim czasie. Wiąże się to z postulatem wyrażonym przez jeden ze SCWEW *więcej pracy podmiotowej niż przedmiotowej*;
- 9. wsparcie merytoryczne** - w formularzu ewaluacyjnym postulat ten wybrzmiał bez szczegółowego wskazania o jakie wsparcie chodzi, można się domyślać, że kadra

SCWEW sama również chciałyby się doskonalić merytorycznie, nie tylko poprzez obecnie realizowane dla nich szkolenia;

- 10. powiązanie SCWEW ze szkołą/placówką** - wyodrębnienie SCWEW ze szkół/placówek. Propozycja, aby SCWEW był odrębną instytucją lub odrębną częścią placówki ze swoją kadrą i finansami, pozwoliłoby na bardziej elastyczne planowanie współpracy i pomocy. Obecnie specjaliści/nauczyciele zatrudnieni w ośrodku/placówce muszą często zmieniać swój plan zajęć, by uczestniczyć w zajęciach w szkołach ogólnodostępnych. Ewentualnie propozycja, aby nauczyciele i specjaliści zatrudnieni w SCWEW nie byli zatrudnieni w ośrodku/placówce w pełnym wymiarze godzin pracy (jest to postulat mniejszego wymiaru godzin, aby móc realizować działania jako SCWEW);
- 11. wsparcie organizacyjne** - jeden SCWEW zaproponował wyznaczenie wicedyrektora placówki, który zajmowałby się tylko działalnością SCWEW.

Zdecydowana większość SCWEW pozytywnie ocenia oferowane wsparcie zespołu SCWEW przez ORE. Postulowane jest jednak zmiana terminarza szkoleń oraz większy zakres specjalistycznych treści w stosunku do ćwiczonych kompetencji miękkich: część szkoleń wniosła wartość merytoryczną, część nie była efektywna z uwagi na czas spotkań i sposób prowadzenia spotkań; zdaniem uczestników - zbyt duża była na szkoleniu koncentracja na kompetencjach miękkich, w niewielkim stopniu zaś na treściach eksperckich, za dużo czasu przeznaczono na samokształcenie.

Ewaluacja prowadzona przez SCWEW

Każdy SCWEW, który wypełnił formularz ewaluacyjny deklaruje, że zaplanował zrealizowanie ewaluacji swoich działań. Liczba planowanych ewaluacji jest różna. SCWEW w Łodzi zaplanował przeprowadzenie jednej ewaluacji i zamierza ją zrealizować - zgodnie z Modelem SCWEW w 8 etapie realizacji projektu. Są również SCWEW, które zaplanowały kilka ewaluacji – od dwóch (np. SCWEW w Laskach) do nawet ok. 20 w każdej szkole (jest to SCWEW w Skarżysku-Kamiennej, który deklaruje, że zrealizował już 77 ewaluacji, w tym obejmujące organizację konsultacji, zajęcia specjalistyczne, konferencję, działanie sieci, wsparcie rodziców – ewaluacje te były prowadzone poprzez przeprowadzenie badań ankietowych). Zazwyczaj SCWEW planują zrealizowanie od 4 do 12 ewaluacji podejmowanych przez siebie różnych działań. Niektóre SCWEW deklarują, że już zrealizowały wszystkie zaplanowane ewaluacje (np. SCWEW w Łomiankach, SCWEW w Bydgoszczy). Inne do tej pory nie przeprowadziły żadnej ewaluacji (np. SCWEW w Bartoszychach, SCWEW w Łodzi, SCWEW w Podgłębokiem, SCWEW w Sierpcu).

Obszary pracy SCWEW poddawane ewaluacji:

- konferencja otwierająca - poziom satysfakcji uczestników i przydatności udziału w konferencji (SCWEW w Węgrowie podaje szczegóły tej ewaluacji – w jej zakres

wchodziło organizacja konferencji, ocena poziomu merytorycznego, oddziaływania na społeczność lokalną, przybliżenia tematyki edukacji włączającej, wpływu na popularyzację edukacji włączającej w środowisku);

- monitorowanie wskaźników po każdym etapie działalności SCWEW;
- szkolenia;
- spotkanie rad pedagogicznych;
- diagnoza potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
- organizacja wsparcia udzielanego przez SCWEW - organizacja konsultacji, zajęć specjalistycznych, wsparcia rodziców;
- kampania społeczna prowadzone na rzecz edukacji włączającej;
- działanie sieci;
- współpraca z nauczycielami, współpraca z dyrektorami, współpraca z rodzicami, efektywność przekazywanej wiedzy;
- funkcjonowanie SCWEW, w tym obieg dokumentacji, informacji, planowanie działań.

SCWEW w Węgrowie podaje szczegóły prowadzone przez siebie ewaluacji – w jej zakres wchodziło: realizacja konsultacji specjalistów i ekspertów, zajęć modelowych, działania wypożyczalni, realizacji wydatków w projekcie, obserwacji wspierających koleżeńskich, zajęć modelowych, rad szkoleniowych, sieci współpracy i samokształcenia, działania wypożyczalni, realizacji wydatków w projekcie).

SCWEW prowadząc ewaluację, posługują się następującymi narzędziami:

- ankieta (14 SCWEW);
- wywiady (5 SCWEW);
- analiza dokumentów (6 SCWEW);
- obserwacja (3 SCWEW).

Cele i kryteria ewaluacji, jakie brane są pod uwagę przez SCWEW, to przede wszystkim sprawdzenie skuteczności i efektywności zrealizowanych działań, w szczególności ewaluacja koncentruje się na:

- zasadności i efektywności podejmowanych działań przez SCWEW, gromadzeniu informacji na temat przeprowadzonych działań w celu wykorzystania ich do modyfikacji i podwyższania skuteczności działań;
- efektywności współpracy między partnerami;
- właściwym doborze kadry;
- efektywnym udzieleniu wsparcia przedszkolom i szkołom ogólnodostępnym adekwatnie do zgłaszanych potrzeb, rozpoznaniu potrzeb placówek;
- skuteczności realizacji wskaźników - zbadanie stopnia i efektywności realizacji zadań oraz wskazanie ewentualnych kierunków zmian;

- uzyskaniu opinii uczestników działań realizowanych przez SCWEW, uzyskaniu od nich informacji zwrotnej na temat organizacji, poziomu merytorycznego, stopnia zadowolenia uczestników, poziomie wiedzy na temat edukacji włączającej, przydatności szkoleń w pracy z klasą zróżnicowaną, zapewnieniu wysokiej jakości edukacji włączającej;
- ocenie zgodności działań z potrzebami placówek objętych wsparciem i bezpośrednimi odbiorcami, monitorowaniu przydatności działań SCWEW i w konsekwencji podjęcie decyzji o ewentualnym poszerzeniu zakresu działań z uwzględnieniem potrzeb uczestników, korekcie elementów, wynikających z uwag uczestników;
- podniesieniu jakości pracy SCWEW (poprzez formułowanie wniosków do dalszej pracy, podsumowaniu dotychczasowych działań);
- pozyskaniu informacji zwrotnej o jakości pracy, o efektywności podejmowanych działań;
- ocenie roli SCWEW w popularyzacji tematyki związanej z edukacją włączającą w środowisku.

SCWEW widzą efekty prowadzenia ewaluacji i wykorzystywania jej wyników na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW:

- realizacja wskaźników na wymaganym poziomie lub wyższym;
- zebranie dowodów, dotyczących przyrostu wiedzy na temat edukacji włączającej wśród nauczycieli i w środowisku lokalnym, na temat działalności SCWEW;
- podniesienie jakości udzielonego wsparcia, poprawa jakości pracy SCWEW;
- planowanie dalszych działań SCWEW, korekta planów działań zgodnie z wynikami ewaluacji;
- korekta podejmowanych działań, modyfikowane i dostosowywane ich do indywidualnych potrzeb dotyczących ucznia, rodzica, placówki np. wzbogacenie działań SCWEW o współpracę z psychiatrą, asystentem międzykulturowym, wprowadzenie cyklicznych zajęć dla rodziców;
- analiza słabych i mocnych stron działania SCWEW;
- efektywniejsze zarządzanie - dobra komunikacja, trwałość i efektywność pracy zespołu;
- podniesienie świadomości nt. edukacji włączającej, weryfikacja wiedzy na temat pomocy psychologiczno-pedagogicznej, poszerzenie wiedzy nt. metod pracy w grupie zróżnicowanej;
- opracowanie sprawozdania po każdym zrealizowanym etapie.

Podsumowując ocenę efektywności organizacji i działania SCWEW na podstawie danych uzyskanych z formularzy wypełnianych przez kadrę SCWEW, można powiedzieć, że wszystkie SCWEW zorganizowane są zgodnie z modelem SCWEW. Kadra SCWEW jest jednocześnie kadrą szkoły/placówki specjalnej, w której umiejscowiony jest

SCWEW (z wyjątkiem koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW). Z perspektywy wszystkich SCWEW obecna organizacja pracy sprzyja realizacji zadań. Niemal wszystkie SCWEW posiadają wystarczające zasoby lokalowe i kadrowe oraz zdecydowana większość posiada zasoby finansowe, aby zrealizować wszystkie zaplanowane działania. Każdy SCWEW zaplanował i prowadzi ewaluację swoich działań, natomiast liczba planowanych i zrealizowanych ewaluacji jest różna. W większości ewaluacje skupiają się na pomiarze skuteczności i efektywności zrealizowanych działań. W kolejnym, jesiennym etapie badawczym należy pogłębić wątek dotyczący ewaluacji o kwestie efektów działań ewaluacyjnych i wdrażania wyników w kolejnych działaniach.

SCWEW widzą potrzebę stałego wzbogacania kompetencji członków zespołu. Jednocześnie badani w zdecydowanej większości pozytywnie oceniają oferowane wsparcie zespołu SCWEW przez ORE. Propozycje modyfikacji dotyczą zmian terminarza szkoleń oraz większego nacisku na specjalistyczne treści w stosunku do ćwiczonych kompetencji miękkich.

4.3. Skuteczność realizacji zadań SCWEW (założonych wskaźników)

Pytania badawcze:

3.1. Czy postęp realizacji poszczególnych działań SCWEW dobrze rokuje realizacji przyjętych założeń do końca realizacji projektu pilotażowego (pytanie na potrzeby badania cząstkowego)?

3.2. Czy zrealizowano wszystkie zaplanowane działania zgodnie z przyjętymi założeniami (pytanie na potrzeby badania końcowego)?

3.3. Jakie czynniki ułatwiają, a jakie utrudniają realizację przyjętych założeń?

Diagnoza w szkołach/przedszkolach

Wszystkie SCWEW przeprowadziły w szkołach zaplanowane diagnozy w zakresie potrzeb i możliwości edukacji włączającej. Wykorzystano arkusz wstępnej diagnozy zawarty w modelu SCWEW.

W jednym przypadku liczba diagnoz była niższa od zakładanych wartości (SCWEW w Bydgoszczy zaplanował i przeprowadził 2 diagnozy). Diagnozy te realizowały cele zidentyfikowane przez większość SCWEW, jako ustalenie obszarów i szczegółowych form wsparcia, terminów realizacji tych działań, określenia kompetencji kadry i szkół ogólnodostępnych, zapoznanie się ze specyfiką szkoły (liczba uczniów, nauczycieli, etatów specjalistów). Diagnostami były objęte wszystkie typy szkół (17 wskazań dotyczyło liceów ogólnokształcących; 16 szkół podstawowych; 15 techników; 9 szkół branżowych).

Najczęściej diagnozowane potrzeby szkół dotyczyły doskonalenia metod pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, wsparcia nauczycieli w rozwiązaniu bieżących trudności, pojawiających się w pracy z uczniami, jak również w kontaktach z ich rodzicami oraz zapotrzebowania na sprzęt specjalistyczny do pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach. W oparciu o diagnozy przeprowadzono warsztaty, konsultacje oraz zakupiono specjalistyczny sprzęt. Udzielono wsparcia w zakresie pracy z uczniem z wadą słuchu, wadą wzroku, ze spektrum autyzmu, konstruowania i modyfikacji Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych.

Podobnie przebiegała diagnoza w przedszkolach. Zrealizowano wszystkie zaplanowane diagnozy. Jako główny cel wskazano zaplanowanie pracy SCWEW. W oparciu o diagnozy przeprowadzono warsztaty i konsultacje eksperckie, zaplanowano wyposażenie placówek w pomoce edukacyjne i specjalistyczne.

Obserwacje wspierające koleżeńskie

Poszczególne SCWEW zaplanowały różną liczbę obserwacji wspierających koleżeńskich – ich liczba mieści się w przedziale od 47 obserwacji wspierających koleżeńskich (taką liczbę zakłada do zrealizowania SCWEW w Sieradzu), do 5 (taką liczbę zakłada do zrealizowania SCWEW w Łomiankach oraz SCWEW w Sierpcu.) 7 SCWEW zrealizowało po kilka obserwacji w tym jeden SCWEW z 5 zaplanowanych zrealizował 4, 4 SCWEW zrealizowały wszystkie zaplanowane (w tym 1 z zaplanowanych 6 zrealizował 7-SCWEW w Podgłębokim); 1 wypowiedź była w zakresie wskazanym we wniosku, a pozostałe 10 na 22 odpowiadających nie zrealizowały żadnej, stąd uzasadniony wniosek, że może być problem z realizacją zaplanowanych obserwacji (np. SCWEW w Sieradzu zaplanował 47 obserwacji). Obserwacje wspierające realizowane są we wszystkich typach placówek, z którymi współpracuje SCWEW. Adresowane są do pojedynczych nauczycieli (jedna obserwacja – jeden nauczyciel) lub jako obserwacje wspierające, obejmujące więcej niż jednego nauczyciela. 10 z 22 SCWEW, które udzieliły odpowiedzi w formularzu jeszcze nie zrealizowały żadnej obserwacji wspomagającej, tłumacząc ich brak planowanym przeprowadzeniem w kolejnych etapach pracy SCWEW. Tam, gdzie zaplanowano kilka- kilkanaście obserwacji wspierającej, prawdopodobnie uda się zrealizować zaplanowaną ich liczbę. Problematyczne może być zrealizowanie wszystkich założonych obserwacji wspierających, tam gdzie zaplanowano ich kilkadziesiąt, a do tej pory nie zrealizowano żadnej.

Modelowe zajęcia na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych

Wszystkie SCWEW zaplanowały realizację modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - w planach poszczególnych SCWEW jest od 10 (najmniej - SCWEW w Sierpcu, SCWEW w Łomiankach) do 65 (najwięcej - SCWEW w Sieradzu) takich zajęć. Niemal wszystkie odbyły już przynajmniej kilka takich zajęć, a są i takie które już

zrealizowały swoje plany w całości (SCWEW w Laskach, SCWEW w Bydgoszczy) lub prawie w całości (11 z zaplanowanych 12, SCWEW w Podgłębokiem). Zajęcia realizowane są we wszystkich przedszkolach/szkolach ogólnodostępnych objętych wsparciem. Liczba pracowników przedszkoli/szkół, którzy wzięli udział w modelowych zajęciach jest zróżnicowana - od 8 do nawet 70. Liczba dzieci/uczniów/słuchaczy przedszkoli/szkół, którzy wzięli udział w modelowych zajęciach mieści się w przedziale od 7 do ponad 300.

Działania doradczo-szkoleniowe w przedszkolu/szkole ogólnodostępnej

Wszystkie SCWEW zaplanowały realizacją działań doradczo-szkoleniowych w przedszkolu/szkole ogólnodostępnej, skala tych działań jest różna. Są SCWEW, które mają w planie nawet 40 takich działań (np. SCWEW w Węgrowie, SCWEW w Sieradzu). Są też takie, w których zaplanowano 5 takich działań (SCWEW w Sierpcu). Większość SCWEW ma już na swoim koncie kilka zrealizowanych działań doradczo-szkoleniowych, a niektóre już w pełni zrealizowały swoje plany w tym zakresie (np. SCWEW w Laskach, SCWEW w Bydgoszczy). Są też i takie SCWEW, które zrealizowały już więcej takich działań, niż zaplanowały we wniosku projektowym (SCWEW w Łomiankach). Działania te najczęściej mają charakter typowych rad szkoleniowych, spotkań doradczych (indywidualnych i grupowych), w ramach których analizowane są trudności i planowane interwencje. Czasem przybierają formę diagnozy funkcjonalnej, audytu koleżeńskiego, konsultacji, mediacji w zespole klasowym, obserwacji wspierającej, warsztatu, instruktażu, analizy dokumentów. W działaniach doradczo-szkoleniowych bierze udział kadra szkół i rodzice. Działania doradcze realizowane są stacjonarnie, on-line i telefonicznie. Liczba pracowników przedszkoli/szkół, którzy wzięli udział w działaniach doradczo-szkoleniowych realizowanych przez poszczególne SCWEW mieści się w przedziale od 7 osób (najmniej - SCWEW w Ropczycach) do 142 (najwięcej - SCWEW w Częstochowie).

Konsultacje, dotyczące tworzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci/uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami, indywidualnych programów nauczania, indywidualnego toku nauki, indywidualnych programów wczesnego wspomaganie rozwoju, opracowywania i dostosowywania programów oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy.

W większości placówek (w 1 SCWEW działania te zaplanowano na dalszych etapach) objętych wsparciem, odbyły się konsultacje, dotyczące tworzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci/uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami, indywidualnych programów nauczania, indywidualnego toku nauki, indywidualnych programów wczesnego wspomaganie rozwoju, opracowywania i dostosowywania programów oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy.

W 20 SCWEW liczba zaplanowanych i przeprowadzonych konsultacji była taka sama, w 2/23 liczba przeprowadzonych konsultacji była niższa niż zaplanowana, w 1/23 konsultacje zaplanowane do realizacji na dalszych etapach projektu. Najczęstszą formą była konsultacja osobista lub kontakt przez komunikatory online.

Najczęściej jako cel i temat konsultacji wskazywano poprawne konstruowanie IPET i WOPF. W 4 odpowiedziach wskazano wsparcie w opracowywaniu dokumentacji dziecka/ucznia oraz dokumentacji szkolnej, w 2 odpowiedziach wskazano jako cel - odpowiadanie na realne potrzeby placówek, optymalizacja pracy w klasie zróżnicowanej.

Dobór tematów konsultacji wynikał z przeprowadzonych diagnoz, potrzeb zgłaszanych przez koordynatorów. Sposób prowadzenia konsultacji uznany został przez wszystkie SCWEW, które wzięły udział w badaniu (23/23)¹¹ za optymalny. Pojawiły się pojedyncze propozycje udoskonalenia tej formy wsparcia: gotowe scenariusze, wzory IPET, WOPFU; spotkania grupowe w celu wymiany doświadczeń i dzielenia się wiedzą; warsztaty. Odpowiadający uznali, że zostały osiągnięte cele i udało się odpowiedzieć dzięki tej formule na zdiagnozowane potrzeby, a w szczególności poprawne konstruowanie IPET i WOPF.

Oferta konsultacji indywidualnych i grupowych dla rodziców

Większość SCWEW zrealizowało połowę zaplanowanych konsultacji. Niektóre zrealizowały wszystkie zaplanowane, a niektóre przekroczyły zdecydowanie liczbę zaplanowanych konsultacji (np. SCWEW w Brzegu Dolnym przeprowadził 136 konsultacji).

Sieci współpracy i samokształcenia dla kadry przedszkoli/szkół ogólnodostępnych

Wszystkie SCWEW zaplanowały organizację sieci współpracy i samokształcenia dla kadry przedszkoli/szkół ogólnodostępnych. Zdecydowana większość chce utworzyć jedną sieć, ale są i takie SCWEW, które planują dwie takie sieci (SCWEW w Węgrowie), a nawet 4 (SCWEW w Białymstoku). Obecnie 9 SCWEW już takie sieci utworzyło. Reszta deklaruje, że uczyni to w kolejnych etapach realizacji swojego projektu. Liczba przedszkoli/szkół, które weszły w skład sieci współpracy i samokształcenia dla kadry szkół ogólnodostępnych jest zróżnicowana – od 5 do 22 i zazwyczaj obejmuje wszystkie przedszkola/szkoły ogólnodostępne, którymi opiekuje się dany SCWEW. Jeden SCWEW (SCWEW w Sierpcu), zaplanował, że sieć będzie obejmowała 1 przedszkole/szkole ogólnodostępną, co nie spełnia wymogu sieciowania środowiskowego i międzyszkolnego. Liczba pracowników przedszkoli/szkół, którzy uczestniczą w sieci współpracy i samokształcenia dla kadry szkół ogólnodostępnych obejmuje od 9 osób (najmniej - SCWEW w Skarżysku-Kamiennej) do 40 (SCWEW w Nowym Dworze Gdańskim, SCWEW w Częstochowie). Najwięcej (51 osób) liczy sieć SCWEW w Sierpcu, jednak są to nauczyciele jednej placówki.

¹¹ Źródło danych: Odpowiedzi udzielone przez liderów SCWEW w formularzu.

Podsumowując ocenę skuteczności realizacji zadań SCWEW należy stwierdzić, że większość działań realizowana jest zgodnie z harmonogramem i dobrze przyjmowana przez grupy docelowe. Problematyczne może być zrealizowanie wszystkich założonych obserwacji wspierających, tam gdzie zaplanowano ich kilkadziesiąt, a do tej pory nie zrealizowano żadnej. Aktualne potrzeby nauczycieli wyznaczają skuteczność działań SCWEW i dobrą ich ocenę. Czynnikiem utrudniającym realizację zaplanowanych działań SCWEW są kwestie związane z realnymi kosztami ponoszonymi na zakup sprzętu w stosunku do zakładanych i szacowanych wcześniej kwot. Ponadto czynnikiem utrudniającym jest wyrażana przez niektóre zespoły SCWEW obawa co do przyszłości - niejasna perspektywa - czy i na jakich warunkach będzie kontynuowany i/lub rozwijany system wsparcia edukacji włączającej w kraju.

4.4. Trafność doboru kadry do zespołu SCWEW

Pytania badawcze:

4.1. Jakie zadania realizują poszczególni członkowie zespołu SCWEW tj. lider, ekspert ds. edukacji włączającej, ekspert ds. technologii wspomagających, ekspert ds. ewaluacji i promocji, nauczyciele/specjaliści, koordynatorzy ds. edukacji włączającej i współpracy z SCWEW?

4.2. Jakie kompetencje powinni mieć poszczególni członkowie zespołu SCWEW tj. lider, ekspert ds. edukacji włączającej, ekspert ds. technologii wspomagających, ekspert ds. ewaluacji i promocji, nauczyciele/specjaliści, koordynatorzy ds. edukacji włączającej i współpracy z SCWEW?

4.3. Jakie były kryteria doboru poszczególnych członków kadry SCWEW?

4.4. Czy pracownicy SCWEW są dobrze przygotowani kompetencyjnie do pełnienia swoich ról/funkcji w SCWEW?

4.5. W jaki sposób wsparcie oferowane kadrze SCWEW przez ORE wpłynęło na jakość wykonywanych przez SCWEW zadań?

4.6. Jakie wsparcie merytoryczne (np. szkoleniowe, mentoringowe) dla kadry SCWEW jest potrzebne, aby lepiej realizowali swoje role/funkcje?

Dobór, jak i zakres zadań, wymagane kompetencje poszczególnych członków zespołów SCWEW są ściśle opisane w Modelu. Analiza wyników badania (formularz monitoringu i ewaluacji potwierdza posiadanie wymaganych kompetencji przez członków zespołów SCWEW). Badane SCWEW w ramach wypełniania tego formularza, wśród kompetencji, jakie powinien mieć lider SCWEW na pierwszym miejscu wymieniały kompetencje związane

z zarządzaniem ludźmi. W formularzu ewaluacyjnym aż 12 osób wymieniło kwestie związane z komunikacją jako kluczowe dla lidera: komunikatywność, jasne i klarowne komunikowanie, aktywne słuchanie, umiejętność mediowania czy negocjowania (11), a 8 wskazało na umiejętność pracy w grupie, pracy zespołowej. Dodatkowo, jedno lub dwukrotnie pojawiały się takie konkretne umiejętności i cechy, takie jak: motywowanie i inspirowanie, przywództwo, otwartość na pomysły innych, kultura osobista, delegowanie uprawnień, asertywność, umiejętność wyznaczania granic, obiektywizm, tolerancja, zarządzanie różnorodnością. 7 osób wskazało na potrzebę posiadania kompetencji organizacyjnych, np. planowania, zarządzania czasem, dobrej organizacji, prowadzenia czytelnego monitoringu i dobrego opracowania nadzoru, zaś 5 na kompetencje specjalistyczne (wiedza merytoryczna, wiedza fachowa, znajomość specyfiki procesów edukacyjnych, znajomość prawa oświatowego). Trzykrotnie wskazano na kwestie związane z etyką i wartościami (wysokie standardy etyczne, kierowanie się wartościami). Trzy razy wskazano na potrzebę posiadania doświadczenia. Dodatkowo pojawiały się różne, szczegółowe wskazania cech i kompetencji, jakie powinien posiadać lider np. odporność na stres i umiejętność działania pod presją czasu, decyzyjność, odpowiedzialność, operatywność, elastyczność, konsekwencja, zaangażowanie, kreatywność, umiejętność wnioskowania, gotowość do rozwoju w obszarze wiedzy i umiejętności, rzetelność w wykonywaniu zadań.

Z perspektywy badanych ekspert ds. edukacji włączającej, aby dobrze realizować swoje zadania powinien posiadać przede wszystkim takie kompetencje jak: umiejętność współpracy (*prowadzi współpracę z szeregiem placówek, aktywnie współpracuje z pracownikami sądu, policji MOPS i PPP, PCPR*) oraz kompetencje komunikacyjne. Na dalszym miejscu - umiejętność zarządzania czasem, pracy w zespole, kompetencje interpersonalne, wiedzę i umiejętności pracy z dziećmi o SPE, znajomość środowiska lokalnego, prawa oświatowego, sumienność, zadaniowość, rzetelność.

Z kolei ekspert ds. technologii wspomagających, aby dobrze realizować swoje zadania powinien posiadać następujące kompetencje: umiejętność współpracy (16/23), posługiwania się technologią (12/23), kompetencje w zakresie instruktażu i obsługi oraz wykorzystania sprzętu w procesie edukacyjnym, powinny ponadto cechować go: zadaniowość, rzetelność, gotowość do pracy w zespole.

Ekspert ds. informacji i ewaluacji, zdaniem badanych, to osoba posiadająca następujący zestaw kompetencji: kompetencje analityczno-badawcze (umiejętność prowadzenia badań, gromadzenia i przetwarzania danych, analizowania działań i wyciągania wniosków - 13/23), kompetencje komunikacyjne, interpersonalne (10/23), umiejętność pozyskiwania sojuszników (*rozbudowana siatka kontaktów w środowisku pedagogicznym*), także takie kompetencje jak: umiejętność redagowania tekstów, kreatywność w poszukiwaniu sojuszników edukacji włączającej i promocji działań SCWEW oraz radzenie sobie ze stresem.

Zdaniem badanych ten ekspert wykazuje się znajomością mediów społecznościowych i siatki mediów oraz narzędzi TIK.

Kryteria doboru poszczególnych członków kadry SCWEW

Na pytanie, jakie były kryteria doboru lidera SCWEW, najczęściej wskazywano wcześniejsze doświadczenie zawodowe i pełnione funkcje w placówkach oświatowych (10), w tym w czterech przypadkach zwrócono uwagę, iż lider był pracownikiem miejsca, w którym powołano SCWEW (co wynika z Modelu SCWEW oraz było wymogiem konkursowym). 9 osób wskazało wśród kryteriów posiadane kompetencje i cechy (różnorodne, np. przywódcze, budowanie zespołu, standardy etyczne). Sześć osób ograniczyło kryteria doboru do spełnienia wymagań formalnych oraz wskazania przez stosowny organ osoby do pełnienia tej funkcji. 2 osoby wskazały na posiadanie formalnych kwalifikacji. Dwie zaś stwierdziły, iż wybór lidera SCWEW wynikał z faktu, że osoby zgłosiły się same.

W odniesieniu do koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW kryteriami doboru było przede wszystkim posiadane kompetencje i umiejętności (15/23), dotychczasowe doświadczenie (12/23) oraz decyzja dyrektora danej szkoły/placówki (5/23). Elementami doświadczenia, na które wskazywano było: doświadczenie merytoryczne w pracy z uczniami z niepełnosprawnościami, doświadczenie kierownicze. Kryterium wyboru była również znajomość środowiska i jego potrzeb (nauczycieli, uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi i ich rodziców (6/23). Badani wskazywali ponadto na kierowanie się procedurą konkursowa i regulamin konkursu.

Przygotowanie kompetencyjnie kadry do pełnienia swoich ról/funkcji w SCWEW

Przedstawiciele wszystkich SCWEW są przekonani, że lider jest dobrze przygotowany do pełnienia swojej roli. Na pytanie, czy lider SCWEW jest dobrze przygotowany kompetencyjnie do pełnienia swojej roli 19 respondentów odpowiedziało, że tak, zaś 4, że raczej tak. Ponadto wszyscy liderzy posiadają co najmniej 3-letni staż w obszarze zarządzania oświatą i kształcenia specjalnego w szkole/placówce, w której powstał SCWEW (większość liderów posiada zresztą o wiele dłuższe doświadczenie czy to na stanowiskach kierowniczych czy to w pracy w danej placówce).

Również wszyscy eksperci ds. edukacji włączającej posiadają adekwatne doświadczenie zawodowe - co najmniej 3 lata stażu pracy w szkole/placówce specjalnej. Z deklaracji badanych w każdym SCWEW eksperci ds. edukacji włączającej posiadają wiedzę i umiejętności w zakresie kształcenia specjalnego, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Świadczą o tym m.in. ukończone studia i kursy, doświadczenie i długoletni staż pracy. Także wszyscy eksperci ds. edukacji włączającej posiadają kompetencje

interpersonalne. Potwierdzeniem tych opinii są wskazywane: efektywna i owocna współpraca, otwartość, komunikatywność, szerokie i liczne sieci kontaktów.

Jeżeli chodzi o eksperta ds. edukacji włączającej to zdaniem 17 respondentów jest dobrze przygotowany kompetencyjnie do pełnienia swojej roli, zaś według sześciu raczej tak. Jeden z badanych stwierdził, iż nie jest on dobrze przygotowany.

Wszystkie, z wyjątkiem jednego badanego zespołu SCWEW, zadeklarowały że ekspert ds. technologii wspomagających posiada wiedzę o potrzebach i możliwościach uczniów z dysfunkcją wzroku, słuchu, ruchu, z trudnościami w komunikowaniu się oraz o sprzęcie, który może wspomagać tych uczniów w funkcjonowaniu w życiu codziennym, w środowisku szkolnym, w społeczeństwie (22/23). Wszystkie badane SCWEW są przekonane, że ich ekspert ds. technologii wspomagających posiada znajomość dostępnych sprzętów/urządzeń, wiedzę o ich użytkowaniu, eksploatacji oraz umiejętność doboru sprzętu czy urządzeń odpowiednich dla uczniów ze względu na ich potrzeby (23/23). Świadczy o tym przede wszystkim fakt prawidłowo funkcjonującej wypożyczalni (*ekspert informuje o funkcjach, możliwościach i przeznaczeniu sprzętu specjalistycznego. Udziela instruktażu jego użytkowania oraz prowadzi konsultacje eksperckie dotyczące jego wykorzystania podczas zajęć z dziećmi/uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi np. wykorzystanie lup powiększających na lekcjach z uczniem z niedowidzeniem. Posługiwanie się narzędziami TIK*), a także dotychczasowa wiedza i doświadczenia eksperta.

Podobnie jak z innymi członkami zespołu, z perspektywy wszystkich SCWEW ekspert ds. informacji i ewaluacji posiada kompetencje w obszarze komunikowania się i przekazywania informacji, analizowania procesów i wyciągania wniosków. Potwierdzeniem tych opinii są prawidłowe przeprowadzone aktywności - analiza diagnozy pogłębionej oraz ewaluacji poszczególnych działań. Ponadto dotychczasowe doświadczenie i wiedza.

Koordinator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW jest również zdaniem badanych dobrze przygotowany kompetencyjnie do pełnienia swojej roli (18 SCWEW wybrało odpowiedź tak, a 5 raczej tak na pytanie czy koordinator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW jest dobrze przygotowany kompetencyjnie do pełnienia swojej roli).

Potrzeby rozwojowe kadry SCWEW

Jeżeli chodzi o wsparcie merytoryczne liderów SCWEW, to czterech respondentów wskazało na ogólną potrzebę doskonalenia umiejętności czy prowadzenia szkoleń dla liderów SCWEW, w tym jeden stwierdził, iż konieczne jest tworzenie warunków do *wdrażania szkoleń prowadzonych przez ORE i podanie ich harmonogramu*. Skomasowanie szkoleń – 7 osób wskazało bardzo konkretne potrzeby szkoleniowe dotyczące następujących tematów: zarządzanie czasem; prawo zamówień publicznych; dokumentacja; praca w grupie; organizacja edukacji włączającej w placówkach ogólnodostępnych; praca z dorosłymi, wypalenie, radzenie sobie ze stresem. Wskazano też potrzebę mentoringu oraz

obserwacji wspierających, spotkań z innymi liderami. Cztery osoby stwierdziły, iż lider nie wymaga żadnego wsparcia, zaś jeden z respondentów zwrócił uwagę, iż za wspierające uznałby nieobciążanie liderów dodatkowymi zadaniami, jak konieczność wypełnienia *tak dużych materiałów w tak krótkim czasie*, co dezorganizuje prace i demotywuje pracowników.

W odniesieniu do eksperta ds. edukacji włączającej 15 respondentów wskazało na potrzebę wsparcia, zaś według 5 dodatkowe wsparcie nie jest potrzebne (wystarczy to, które jest, lub też ekspert jest tak kompetentny, że w ogóle nie potrzebuje wsparcia). Wśród osób, które widzą przydatność wsparcia dwie wskazały bardzo ogólnikowo konieczność doskonalenia/pogłębiania wiedzy i umiejętności, zaś 8 respondentów wskazało na potrzebę szkoleń, wśród których znalazły się bardzo konkretne tematy: prawo oświatowe i jego zmiany, obowiązki organu prowadzącego w obszarze PPP, prowadzenie dokumentacji, zarządzanie czasem, techniki pracy ze stresem, asertywność, techniki wpływu społecznego, skuteczne rozwiązywanie konfliktów, umiejętności interpersonalne. Czterokrotnie zadeklarowano potrzebę wsparcia w postaci spotkań z innymi ekspertami, wymiany doświadczeń i obserwacji wspierającej. Wśród propozycji znalazł się także mentoring czy wsparcie przez lidera.

Podobnie jak w odniesieniu do innych członków zespołu SCWEW, w odniesieniu do koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW, badani wskazali na potrzebę obserwacji wspierających, szkoleń (m.in. w zakresie coachingu, dostępności cyfrowej, nowych technologii, pedagogiki specjalnej, prawa oświatowego, edukacji włączającej), wymiany doświadczeń (także w gronie innych ekspertów z innych SCWEW), wsparcie mentoringowe (dotyczące opracowania bazy i rekomendacji do planu działań SCWEW). Jeden SCWEW wskazał na potrzebę treningu interpersonalnego i coachingu dla tego eksperta. Z perspektywy 4 SCWEW nie jest konieczne żadne wsparcie (jest dostateczna liczba szkoleń).

Analizując formularz ewaluacyjny widać, że zdecydowana większość nauczycieli wchodzących w skład zespołu SCWEW jest dobrze przygotowana do pełnienia swojej roli. Tylko w 1 SCWEW stwierdzono, że raczej nauczyciele nie są dobrze przygotowani kompetencyjnie. Nauczyciele posiadają zarówno kompetencje kierunkowe/przedmiotowe, jak i w zakresie kształcenia specjalnego. W 2 SCWEW nie potwierdzono tych kompetencji. Dowodem na posiadanie kompetencji są zarówno ukończone studia, jak i doświadczenie i staż pracy. Wszyscy nauczyciele posiadają znajomość problematyki edukacji włączającej oraz organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Część nauczycieli (5 na 16 odpowiedzi) zdobyła tę wiedzę w trakcie szkoleń ORE, część (6 na 16 odpowiedzi) poprzez codzienną praktykę w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach.

Wśród najważniejszych kompetencji niezbędnych do pracy nauczycieli w zespole SCWEW wymieniono: kompetencje organizacyjne, interpersonalne, komunikatywność, otwartość na zmianę i innowacje. Kompetencje nauczycieli wyznaczają następujące cechy osobowe:

cierpliwość, otwartość, poczucie humoru, konsekwencję, tolerancję, mite usposobienie, opiekuńczość, opanowanie, spokój, wyrozumiałość, empatię, komunikatywność, zadaniowość oraz chęć doskonalenia.

Wszyscy specjaliści, wchodzący w skład zespołu SCWEW posiadają kwalifikacje w zakresie kształcenia specjalnego, edukacji włączającej i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Kwalifikacje te potwierdzone są dyplomami/zaświadczeniami/certyfikatami (12 wskazań), w 12 wskazaniach uznano, że wynikają z doświadczenia w pracy zawodowej. Oprócz tych samych kompetencji, jakie wymieniono u nauczycieli jako istotne, uznano umiejętności negocjacyjne i doświadczenie w prowadzeniu szkoleń i warsztatów. W 1 SCWEW stwierdzono, że specjaliści nie mają takiego doświadczenia. Istotnymi kryteriami w doborze specjalistów było wykształcenie, kwalifikacje i doświadczenie zawodowe.

Większość SCWEW wskazywało na potrzebę organizowania szkoleń dla nauczycieli i specjalistów z zakresu: negocjacji, mediacji, mentoringu, tematycznych, edukacji włączającej, nowych technologii wspomagających pracę, budowania pracy w zespole. Postulowano większą elastyczność (niekomasowania w jednym miesiącu) w harmonogramie oferowanych przez ORE szkoleń oraz położenie mocniejszych akcentów na zagadnienia merytoryczne dotyczące edukacji włączającej. Pojawiały się też pojedyncze wypowiedzi świadczące o braku potrzeby dodatkowego wsparcia merytorycznego.

Podsumowując ocenę trafności doboru kadry do zespołu SCWEW widać, że we wszystkich SCWEW dominuje bardzo wysoka ocena kompetencji poszczególnych członków zespołu. Szczególnie wysoko ocenione są kompetencje, jakie posiada lider. Wszyscy członkowie zespołu SCWEW (lider, eksperci, specjaliści) posiadają kwalifikacje w zakresie kształcenia specjalnego, edukacji włączającej i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Ponadto wszyscy liderzy, eksperci i specjaliści posiadają wymagane doświadczenie związane czy to z zarządzaniem oświatą, czy też pracą w obszarze szkolnictwa specjalnego. Większość liderów, ale też pozostałych ekspertów posiada o wiele dłuższe doświadczenie czy to na stanowiskach kierowniczych czy to w pracy w danej placówce.

Jeżeli chodzi o potrzeby rozwojowe związane z kompetencjami, to badani wskazują na potrzebę wsparcia merytorycznego i doskonalenia umiejętności prowadzenia szkoleń. Badani wskazywali też na potrzebę wymiany doświadczeń, mentoringu oraz obserwacji wspomagającej dla całego zespołu SCWEW i poszczególnych członków indywidualnie. Wskazywano także na potrzebę szkoleń - dotyczących konkretnych tematów: m in. prawo oświatowe i jego zmiany, prowadzenie dokumentacji, zarządzanie czasem, techniki pracy ze stresem, asertywność, techniki wywierania wpływu, skuteczne rozwiązywanie konfliktów, umiejętności interpersonalne.

Jednocześnie pojawiły się głosy o tym, że nie wymagane jest żadne wsparcie i/lub głosy o potrzebie nieobciążanie liderów czy ekspertów dodatkowymi zadaniami, szczególnie w stosunkowo krótkim czasie, jaki jest na realizację pilotażowego programu.

4.5. Efektywność współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami

Pytania badawcze:

- 5.1. Jaka jest rola SCWEW w inicjowaniu i/lub kontynuowaniu współpracy z podmiotami objętymi wsparciem?
- 5.2. Jakie jest miejsce zespołu SCWEW w strukturze organizacyjnej i działaniach przedszkoli/szkół/placówek specjalnych?
- 5.3. Jaka jest rola zespołu SCWEW w działaniach przedszkoli/szkół ogólnodostępnych?
- 5.4. W jaki sposób odbywa się komunikacja i organizacja współpracy?
- 5.5. Czy przyjęte rozwiązania dotyczące współpracy, sprzyjają realizacji zadań SCWEW? W jaki sposób można zwiększyć efektywność tej współpracy?

Na pytanie o rolę SCWEW w inicjowaniu i/lub kontynuowaniu współpracy w 5/22 odpowiedzi podkreślano inicjatywną rolę SCWEW we współpracy z podmiotami objętymi wsparciem. W 5/22 wskazaniach rolę tę określano jako stałą, systematyczną współpracę w oparciu o diagnozę i plany wsparcia/harmonogram działań, a 6/22 wskazań rolę tę określano jako zapewnienie wsparcia specjalistycznego dla nauczycieli, uczniów i rodziców. W 2/21 wskazaniach zwrócono uwagę na udział w RP, promujących ideę SCWEW (konsultacje z dyrektorami i nauczycielami, kampanie, konferencję, publikacje, pomoc i wsparcie specjalistyczne), a w 2/21 wskazaniach ograniczono się do stwierdzenia, że współpraca przebiega zgodnie z założeniami projektu. W jednej wypowiedzi zwrócono uwagę na budowanie w ramach współpracy *przestrzeni pełnego włączenia*.

W odpowiedzi na pytanie o miejsce zespołu SCWEW w strukturze organizacyjnej i działaniach przedszkoli/szkół ogólnodostępnych, 10/22 udzielonych odpowiedzi wskazuje na to, że kadra SCWEW jest jednocześnie kadrą placówki specjalnej (w 5 przypadkach SCWEW wpisuje się w strukturę organizacyjną SOSW). W 6/22 odpowiedziach na to pytanie odniesiono się do działań SCWEW na rzecz placówek (wsparcie, dzielenie się wypracowanymi rozwiązaniami, pełnienie roli wspierająco-doradczej i koordynującej), wsparcie w narzędzia i metody pracy); w jednej odpowiedzi zwrócono uwagę, że: *zespół SCWEW powinien być oddzielną instytucją ale wchodzącą w skład placówek specjalnych* - podobne zdanie mieli uczestnicy wywiadu fokusowego w Brzegu Dolnym.

W odpowiedzi na pytanie kluczowe, o rolę zespołu SCWEW w działaniach przedszkoli/szkół ogólnodostępnych, w 11/22 odpowiedziach określano tę rolę jako wspierającą (działalność statutową, nauczycieli w pracy z grupą zróżnicowaną). 4/22 odpowiedzi dotyczyło działań doradczych oraz działalności promocyjno-informacyjnej na temat edukacji włączającej, a 3/22 odpowiedzi dotyczyły poprawy dostępności usług edukacyjnych dla dzieci/uczniów ze ZPE. 1/22 SCWEW określił rolę zespołu SCWEW jako koordynująco-zarządzającą. 2/21 odpowiedzi dotyczyły doboru i obsługi specjalistycznego sprzętu - wypożyczania oraz wymiany doświadczeń i dzielenia się wiedzą. W jednej wypowiedzi zwrócono także uwagę na: *pomoc w właściwym doborze podręczników, przygotowania programów i adaptacji materiałów odpowiednich do potrzeb wszystkich uczniów.*

Najczęstszą formą kontaktów była droga mailowa (14/22) i telefoniczna (12/22). W 5/22 wskazaniach były to spotkania w siedzibie SCWEW oraz za pośrednictwem koordynatora. 2/22 wskazania dotyczyły udziału w szkoleniach i konsultacjach. W jednej wypowiedzi wskazano: *prowadzenie konsultacji indywidualnych i grupowych dla nauczycieli, rodziców i dzieci/uczniów; zajęć modelowych; obserwacji wspierających koleżeńskich; obserwacji wspierających; działań doradczo-szkoleniowych itp.*

Na pytanie czy przyjęte rozwiązania dotyczące współpracy sprzyjają realizacji zadań SCWEW 15/21 udzieliło odpowiedzi na tak, pozostałe 6/21 SCWEW udzieliło odpowiedzi, że niektóre tak, niektóre nie. W 4/18 udzielonych odpowiedzi uznano, że współpraca jest efektywna i nie ma potrzeby jej zwiększania, również w 4/18 przypadkach zwrócono uwagę na zwiększenie zaangażowanie placówek (nauczycieli, dyrektorów). W 2/18 przypadkach wskazano zwiększenie liczby godzin na działania: *Współpraca byłaby bardziej efektywna, gdyby nauczyciele pracujący w SCWEW mieli niższą godzin dydaktycznych (mieliby więcej czasu na działania w SCWEW) oraz „Zaplanowanie realnej liczby godzin na zaplanowane działania”.* Pojedyncze wskazania dotyczyły:

- wymiany doświadczeń, motywacji do działania;
- większej częstotliwości spotkań stacjonarnych;
- dostosowania organizacji placówek do zadań SCWEW;
- integracji zespołu¹².

Podsumowując ocenę efektywności współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami można stwierdzić, że w większości przypadków układa się bardzo dobrze. Działania są wielopoziomowe i odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby placówek objętych wsparciem. SCWEW określają swoją rolę jako wspierającą (działalność statutową, nauczycieli w pracy z grupą zróżnicowaną) oraz doradczą. Dzięki dobrej współpracy wzbogacana jest oferta SCWEW i tworzone warunki finansowe, lokalowe, personalne do działań na rzecz edukacji

¹² Źródła danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

włączającej. Czynnikiem, ograniczającym rozmiar współpracy, jest, często wymieniany, brak przydzielonych, w dostatecznej liczbie godzin, na wspólne przedsięwzięcia oraz ciągle niedostateczny poziom zrozumienia idei edukacji włączającej przez nauczycieli szkół/przedszkoli ogólnodostępnych.

4.6. Adekwatność zakresu wsparcia szkoleniowo-doradczego do potrzeb grupy docelowej

Pytania badawcze:

6.1. W jaki sposób dobierane są treści, poruszane podczas wsparcia szkoleniowo-doradczego?

6.2. Czy metodyka doradcza i konsultacyjna jest optymalna z uwagi na zakres wsparcia i potrzeby odbiorców? Jakie inne formy wsparcia można by zastosować, aby osiągać lepsze efekty?

6.3. Czy potrzeby uczestników wsparcia są diagnozowane? A jeżeli tak – to czy wyniki tej diagnozy są brane pod uwagę podczas planowania kolejnych form wsparcia?

6.4. Czy prowadzona jest ewaluacja wewnętrzna SCWEW? Jeżeli tak, jak wyniki ewaluacji są wykorzystywane na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW (prowadzonego doradztwa i konsultacji)?

Tematyka działań doradczo-szkoleniowych dla przedszkoli/szkół jest różna w zależności od potrzeb (wynikających z pogłębionej diagnozy lub na bieżąco zgłaszanych potrzeb) i obejmuje:

- Kwestie przemocy: procedura Niebieskiej Karty, przemoc w rodzinach uczniów, cyberprzemoc rówieśnicza, agresja wśród dzieci, konflikty rówieśnicze, procedury w przypadku samookaleczeń;
- Działania interwencyjne: praca z uczniami z trudnymi zachowaniami, problemy wieku dojrzewania, praca z „trudną klasą”;
- Praca z uczniami z niepełnosprawnościami: z niedowidzeniem, z niedostuchem, z autyzmem
- Reagowanie w sytuacjach trudnych związanych ze stanem zdrowia ucznia: np. w sytuacji napadu padaczkowego, zaburzenia neurologiczne u dzieci i młodzieży, lęki i fobie;
- Wsparcie nauczania: diagnoza funkcjonalna ucznia, praca z niezaangażowanym uczniem, trudności w uczeniu się, dostosowanie wymagań edukacyjnych, współpraca w grupie rówieśniczej;

- Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej, współpraca z rodzicami;
- Substancje psychoaktywne;
- Zagrożenia płynące z Internetu.

Tematyka działań sieci współpracy i samokształcenia dla kadry przedszkoli/szkół ogólnodostępnych może być bardzo rozległa i wynika z diagnozowanych potrzeb¹³.

Przykładowo: SCWEW w Białymstoku wymienia następujące zagadnienia:

- Szkoły podstawowe: 1. Praca z uczniem z problemami emocjonalnymi, z zaburzeniami zachowania; 2. Współpraca z rodzicami – strategie współpracy z rodzicami; 3. Problemy w uczeniu się – motywowanie uczniów do nauki; 4. Praca z uczniem z trudnościami adaptacyjnymi;
- Szkoły ponadpodstawowe: 1. Ocenianie uczniów ze SPE na tle grupy klasowej (ukryte orzeczenia, jak powiedzieć klasie, że ktoś ma dostosowania wymagań); 2. Budowanie zespołu klasowego; 3. Badanie potencjału uczniów. Pomysły na poznanie uczniów – pokazanie różnic w uczeniu się, w umiejętnościach, zdolnościach; 4. Współpraca z rodzicami - jak rozmawiać z rodzicami aby przekazywali informacje o dziecku (orzeczenia, trudności);
- Przedszkola: 1. Praca z dziećmi z zaburzeniami zachowania – budowanie strategii wsparcia; 2. Współpraca z rodzicami - strategie pracy, budowanie systemu wsparcia rodziców; 3. Ocena funkcjonalna jako podstawa projektowania działań edukacyjnych.

SCWEW w Nowym Dworze Gdańskim zajęły się określeniem działalności SCWEW i idei edukacji włączającej, metodami pracy w grupie zróżnicowanej, dostosowaniem w pracy dla uczniów o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, alternatywnymi metodami komunikacji. Z kolei SCWEW w Częstochowie zajęły się rozpoznawaniem potrzeb i możliwości ucznia ze zróżnicowanymi potrzebami, metodyką pracy szkoły włączającej, zagadnieniem „rodzice a edukacja włączająca”. SCWEW w Sierpcu omawia czym jest edukacja włączająca, jak organizować edukację uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, definicją, objawami, diagnozą i terapią dysleksji rozwojowej, dyskalkulii oraz sieciorholizmu – uzależnienia od Internetu. W tym zakresie sięgnięto również po temat mnemotechniki - treningu pamięci. SCWEW w Bydgoszczy omówił kwestie pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną, w tym ze spektrum autyzmu, niedostuchem, niedowidzeniem i dzieckiem niewidomym. Poruszony został równoległe temat diagnozy funkcjonalnej. Natomiast SCWEW w Łodzi skupił się na Edukacji Dla Wszystkich, dostępności, pracy w grupie zróżnicowanej w tym z uczniem zdolnym i cudzoziemcami.

¹³ Źródło danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

Najczęściej tematy **szkoleń dla nauczycieli** związane były z pracą w grupie o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, z metodami pracy z dziećmi/uczniami z niepełnosprawnościami (spektrum autyzmu, mutyzm, zaburzenia zachowania, lękowe i depresyjne). Pojawiały się również tematy: dobrostan nauczyciela; szkolenie wzmacniające umiejętności pracy z dzieckiem w sytuacji traumatycznej; wspieranie i rozwijanie kompetencji własnych w pracy z uczniem; wypalenie zawodowe; umiejętność skutecznego komunikowania się z rodzicami; podstawy terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; edukacja włączająca; idea SCWEW.

Obserwacje **wspierające koleżeńskie SCWEW** dotyczą pracy specjalistów i nauczycieli, zachowania dzieci/uczniów, ale również obserwacji wpływu aranżacji oraz wyposażenia pomieszczeń na proces uczenia się. Celem obserwacji wspomagających jest podniesienie kompetencji nauczycieli i wychowawców, wsparcie merytoryczne w zakresie stosowania metod i form pracy, wdrażanie nowych rozwiązań, poprawa efektywności pracy, wzajemnej wymiany doświadczeń.

Większość SCWEW realizowała zaplanowane **konsultacje indywidualne i grupowe dla dyrektorów i konsultantów**. Głównymi celami konsultacji definiowanymi przez zespół SCWEW są cele związane z rozpoznawaniem idei edukacji włączającej, ze wsparciem kadry kierowniczej w realizacji zadań edukacji włączającej, z pomocą w rozwiązaniu bieżących problemów, z diagnozą potrzeb placówki, cele związane z wymianą doświadczeń, cele związane z planowaniem współpracy na kolejnych etapach. W trakcie konsultacji poruszane były tematy wynikające z przeprowadzonej diagnozy oraz bieżących potrzeb zgłaszanych przez dyrektorów i koordynatorów. Najczęstsze tematy związane były z problemami wychowawczymi, z zadaniami do zrealizowania w projekcie, z pracą w grupie zróżnicowanej, z obecnością dzieci ukraińskich w placówce.

Dobór tematów **konsultacji eksperckich** wynikał z przeprowadzonych diagnoz i potrzeb zgłaszanych przez koordynatorów. Poruszane były różnorodne tematy. Najczęściej dotyczyły sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych na terenie placówki; pracy z dziećmi/uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami (autyzm, zespół Aspergera, niepełnosprawność wzrokowa, kryzys psychiczny); zasad i trybu orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności; ulg i uprawnień; problemów rodzinnych; problemów edukacyjnych; problemów adaptacyjnych; osobistych, zdrowotnych (w tym psychicznych).

W wypowiedziach uczestników wywiadów pojawiały się następujące wypowiedzi dotyczące pozostałych tematów konsultacji: *organizacja pracy SCWEW; wdrażanie edukacji włączającej; rodzaje wsparcia dla uczniów; motywacja uczniów; niska frekwencja uczniów; zachowania agresywne/autoagresywne dzieci/uczniów; doradztwo zawodowe; aktywizacja uczniów; specjalistyczny sprzęt wykorzystywany w pracy z dzieckiem o zróżnicowanych*

potrzebach edukacyjnych - zastosowanie w praktyce; kreatywne tworzenie pomocy dydaktycznych; emocje i uczucia itp.

Najczęściej jako cel konsultacji wskazywano poprawne konstruowanie IPET i WOPF. W 4 odpowiedziach wskazano wsparcie w opracowywaniu dokumentacji dziecka/ucznia oraz dokumentacji szkolnej, w 2 odpowiedziach wskazano jako cel odpowiadanie na realne potrzeby placówek oraz optymalizacja pracy w klasie zróżnicowanej. Dobór tematów **konsultacji eksperckich oraz indywidualnych i grupowych dla dyrektorów** wynikał z przeprowadzonych diagnoz i potrzeb zgłaszanych przez koordynatorów.

Najczęściej w trakcie **konsultacji indywidualnych i grupowych dla rodziców** poruszane były tematy związane z sytuacją zdrowotną i emocjonalną dziecka, ale również takie tematy jak: funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym; depresja; fobia szkolna; zespół Aspergera; fonoholizm; zaburzenia odżywiania; stres; konflikty rówieśnicze; bunt nastolatków; uzależnienia, w tym uzależnienia od technologii; komunikowanie się z osobami z niepełnosprawnością; trudności komunikacyjne i społeczne dla osób z ASD; motywacja do pracy; modyfikacja zachowań; współdziałanie rodziny i przedszkola/szkoly w rozpoznawaniu potrzeb i możliwości dzieci i młodzieży; sytuacje trudne lub kryzysowe w budowaniu relacji zaufania z nastolatkiem; kształtowanie u młodzieży postaw tolerancji i akceptacji. Wszystkie SCWEW potwierdziły, że tematyka konsultacji indywidualnych i grupowych dla rodziców wynika z przeprowadzonej diagnozy i bieżącego reagowania na zgłaszane potrzeby przez rodziców. W wywiadzie z zespołem SCWEW postulowano większą elastyczność w doborze tematów i reagowaniu na problemy zgłaszane na spotkaniach przez rodziców.

SCWEW, które już zaczęły realizować obserwacje wspierające, oceniają, że **metodyka obserwacji** jest optymalna w uwagi na zakres wsparcia i potrzeby odbiorców, jednak 2 SCWEW uważają, że lepsze efekty przyniosłyby konsultacje z ekspertami lub doposażenie w sprzęt specjalistyczny placówek ogólnodostępnych. Większość SCWEW deklaruje, że potrzeby uczestników **obserwacji wspomagającej** są diagnozowane, a wyniki tej diagnozy są brane pod uwagę podczas planowania kolejnych form wsparcia.

Niemal wszystkie SCWEW potwierdzają, że **metodyka modelowych zajęć** jest optymalna z uwagi na zakres wsparcia i potrzeby odbiorców, tylko jeden SCWEW jest przeciwnego zdania. Wśród innych form wsparcia, aby osiągać lepsze efekty SCWEW wymieniają: prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej; lekcje koleżeńskie; wyposażenie placówek w pomoce, sprzęt; warsztaty z technologii wspomagających wykorzystanie nowości na rynku. Wszystkie SCWEW przyznają, że potrzeby uczestników zajęć modelowych są diagnozowane są brane pod uwagę podczas planowania kolejnych form wsparcia.

Ewaluacji, w ramach prowadzonego doradztwa i konsultacji, poddawane są szkolenia, spotkania rad pedagogicznych, organizacja wsparcia udzielanego przez SCWEW - organizacja konsultacji, zajęć specjalistycznych, wsparcia rodziców, działanie sieci.

Cele i kryteria ewaluacji w tym przypadku dotyczą adekwatności udzielanego wsparcia przedszkolom i szkołom ogólnodostępnym. SCWEW widzą efekty prowadzenia ewaluacji i wykorzystują jej wyniki do: planowania i korekty dalszych działań SCWEW, modyfikowania i dostosowywania ich do indywidualnych potrzeb dotyczących ucznia, rodzica, placówki np. wzbogacenie działań SCWEW o współpracę z psychiatrą, asystentem międzykulturowym; wprowadzenie cyklicznych zajęć dla rodziców; podniesienia jakości udzielonego wsparcia.

Podsumowując ocenę adekwatności zakresu wsparcia szkoleniowo-doradczego do potrzeb grupy docelowej, można stwierdzić, że jego realizacja odpowiada na zdiagnozowane potrzeby tej grupy. Formy wsparcia uważane są za optymalne. W przypadku wsparcia oferowanego rodzicom postulowano większą elastyczność w doborze tematów i reagowaniu na problemy zgłaszane na spotkaniach.

Wśród innych form wsparcia, które można by zastosować, aby osiągać lepsze efekty SCWEW wymieniają: prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej, lekcje koleżeńskie, wyposażenie placówek w pomoce, sprzęt, warsztaty z technologii wspomagających wykorzystanie nowości na rynku¹⁴.

SCWEW prowadzą ewaluację wewnętrzną w różnych formach i natężeniu. Widzą efekty jej prowadzenia i wykorzystywania wyników na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW. Część SCWEW planuje większość działań ewaluacyjnych od nowego roku szkolnego. Prowadzone jest monitorowanie realizacji zadań na poszczególnych etapach. Wynika to z obowiązku wysyłania sprawozdań do ORE. W wywiadach z członkami zespołu SCWEW podkreślano duże znaczenie bezpośredniej obserwacji realizowanych zadań i wymiany informacji na bieżąco o jakości podejmowanych działań.

4.7. Skuteczność wsparcia udzielanego przez SCWEW przedszkolom/ szkołom ogólnodostępnym

Pytania badawcze:

7.1. Na ile współpraca ze SCWEW wpływa w przedszkolu/szkole ogólnodostępnej na:

- modyfikowanie działań przedszkola/szkoły ogólnodostępnej, w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną,
- prowadzenie diagnozy wstępnej i diagnozy pogłębionej oraz metody rozpoznawania potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów,
- prowadzenie zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów,
- zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych, kryteriów i sposobów oceniania,

¹⁴ Źródło danych; Odpowiedzi lidera w formularzu.

- zadania realizowane w ramach udzielania przez przedszkole/szkolę ogólnodostępną pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- wykorzystanie z alternatywnych sposobów i metod komunikacji,
- wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych, wspomagających proces uczenia się,
- dostępności środowiska przedszkolnego/szkolnego, w tym uniwersalne projektowanie,
- poziom zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami: kadry pedagogicznej, kadry niepedagogicznej, rodziców, organu prowadzącego, podmiotów zewnętrznych, w tym NGO.

7.2. Na jakie rodzaje wsparcia jest największe zapotrzebowanie? Z jakich przyczyn ono wynika?

7.3. Czy odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają ze wsparcia? Jaka jest dynamika korzystania ze wsparcia tj. czy zauważalny jest np. wzrost lub spadek zainteresowania wsparciem? Jeżeli widoczne są zmiany w zainteresowaniu korzystaniem ze wsparcia – to z czego one wynikają?

7.4. Jakie efekty przynosi udzielane wsparcie? Jaki jest zakres osiągniętych efektów?

7.5. Jakie wsparcie wykazuje najlepsze efekty? Jakie czynniki sprzyjają osiągnięciu najlepszych efektów?

7.6. Co jest największą barierą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w szkołach i przedszkolach?

Pytania badawcze o skuteczność wsparcia SCWEW udzielanego szkołom i przedszkolom ogólnodostępnym i jego wpływu na działanie szkół i przedszkoli z perspektywy tych placówek, będzie przedmiotem badania pod koniec realizacji pilotażu. Wtedy to zostanie przeprowadzone badanie w szkołach skupione na identyfikacji oddziaływania wsparcia udzielonego przez SCWEW z perspektywy koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy z SCWEW oraz nauczycieli, a także rodziców.

Obecne badanie skupiało się na diagnozie SCWEW i identyfikowało ich perspektywę oceny skuteczności prowadzonych działań wspierających. Z perspektywy SCWEW, które wypowiadały się na ten temat w niniejszym badaniu, pewne efekty poszczególnych form wsparcia widoczne są już obecnie, choć nie wszystkie są równie skuteczne.

Jednym ze skutecznych działań jest **wsparcie doradczo-szkoleniowe** w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnym. Zdaniem SCWEW¹⁵ (19/19, które oceniły tę metodę) wsparcie doradczo-szkoleniowe jest przyjmowane jako forma właściwa, przynosząca obecnie efekty zwiększenia kompetencji kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnym w zakresie działań interwencyjnych i rozwiązywania sytuacji nagłych np. w rozpoznawaniu

¹⁵ Źródła danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

przejawów cyberprzemocy wśród uczniów, udoskonalaniu procedur obowiązujących w szkołach objętych wsparciem w sytuacjach trudnych lub niebezpiecznych, mogących wystąpić w szkole.

Większość (13/20) SCWEW¹⁶ realizowała już zaplanowane **konsultacje indywidualne i grupowe dla dyrektorów i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW**. Z relacji respondentów badania¹⁷ (liderów SCWEW) wynika, że największym zainteresowaniem cieszą się konsultacje indywidualne. Prowadzone konsultacje przynoszą wymierne efekty, które SCWEW definiują następująco:

- zwiększenie współpracy;
- stworzenie grupy z określoną strukturą;
- poznanie potrzeb;
- wdrażanie sposobów komunikacji w zespole;
- planowa i efektywna realizacja zamierzonych działań;
- bogatsza oferta kolejnych działań, większe zainteresowanie;
- kształtowanie postaw i zachowań pożądanych w kontaktach z dzieckiem;
- poradnictwo w zakresie pracy z dzieckiem/ucznem;
- progres w działaniach względem rodziców uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Realizacja wsparcia dla szkół i przedszkoli ogólnodostępnych odbywała się również poprzez **konsultacje eksperckie**. Uczestnicy badania zauważają konkretne efekty prowadzonych konsultacji. Są to:

- wypracowywane sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych/rozwiązywanie problemów;
- podniesienie umiejętności prowadzenia zajęć z grupą zróżnicowaną;
- poszerzenie kompetencji zawodowych;
- wykorzystywanie sprzętu specjalistycznego w pracy z uczniem z różnymi dysfunkcjami.

Część (7) SCWEW wskazało na jeszcze inne formy wsparcia eksperckiego, które mogłyby przynieść lepsze efekty. Zdaniem uczestników badania¹⁸ mogłyby to być np. treningi interpersonalne, zajęcia terapeutyczne, obserwacje koleżeńskie, warsztaty tematyczne.

Kolejnym działaniem, które już przynosi pierwsze efekty jest prowadzenie **modelowych zajęć** w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych. Niemal wszystkie (16/18)¹⁹ SCWEW, które oceniły modelowe zajęcia, potwierdzają, że metodyka modelowych zajęć

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

jest optymalna w uwagi na zakres wsparcia i potrzeby odbiorców, tylko dwa SCWEW są przeciwnego zdania. SCWEW zauważają efekty prowadzenia modelowych zajęć:

- doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli, poszerzenie wiedzy nauczycieli, wzmocnione kompetencje kadry szkół i przedszkoli ogólnodostępnych w zakresie prowadzenia zajęć ze zróżnicowaną grupą;
- rozbudzenie twórczego myślenia o pracy włączającej;
- prezentacja form i metod pracy, które wspierają rozwój dzieci/uczniów, propozycja rozwiązań wspierających pracę w grupie/klasie zróżnicowanej - uczestnicy dowiedzieli się, jak wykorzystać różnorodne formy pracy, zorganizować zajęcia i adekwatnie egzekwować wiedzę i oceniać ucznia;
- poprawa jakości kształcenia, zastosowanie wskazówek specjalistów w prowadzeniu zajęć;
- zmiana postrzegania uczniów z SPE w klasie zróżnicowanej;
- wdrożenie planów aktywności w przedszkolu do codziennej pracy.

Wśród innych form wsparcia, które można by zastosować, aby osiągać lepsze efekty SCWEW wymieniają²⁰: prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej; lekcje koleżeńskie; wyposażenie placówek w pomoce, sprzęt; warsztaty z technologii wspomagających; wykorzystanie nowości na rynku.

Kolejnym działaniem prowadzonym przez SCWEW są **radę szkoleniowe**. Efektem prowadzonych rad szkoleniowych zdaniem większości (16/23)²¹ SCWEW jest podniesienie wiedzy i kompetencji nauczycieli; podniesienie jakości pracy szkoły w pracy z uczniem z niepełnosprawnością; umiejętne wykorzystanie jest sprzętu specjalistycznego i pomocy naukowych; wdrożenie w tematykę edukacji włączającej. Podnoszonym problemem przez koordynatorów, który obniża skuteczność tej formy wsparcia, jest niezadowolająca frekwencja nauczycieli na szkoleniach oraz niedostateczna świadomość konieczności wprowadzania zmian w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach, ponadto u wielu nauczycieli szkół ogólnodostępnych obecne jest przekonanie, że są to zagadnienia dotyczące pedagogów, psychologów, ekspertów zewnętrznych.

Niektóre (12/20)²² SCWEW zaczęły już realizować **obserwacje wspierające koleżeńskie**. Oceniają one wartość tego typu wsparcia uważając, że metodyka obserwacji wspomagających jest optymalna z uwagi na zakres wsparcia i potrzeby odbiorców. Jako efekt **obserwacji wspierających koleżeńskich** SCWEW wskazują: wymianę doświadczeń i informacji zwrotnej; zwiększenie kompetencji nauczycieli i wychowawców; dopracowanie zakresu pracy z dzieckiem z niepełnosprawnym; wskazanie działań zwiększających

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

uspolecznienie i akceptację w grupie; lepsze wykorzystanie sprzętu specjalistycznego, pomocy naukowych; zaplanowanie zmian w aranżacji i organizacji przestrzeni; wypracowanie konkretnych rozwiązań w przypadku zajęć przedszkolnych. Jednak dwa SCWEW uważają, że lepsze efekty przyniosłyby konsultacje z ekspertami lub doposażenie w sprzęt specjalistyczny placówek ogólnodostępnych.

Następne oceniane działanie to **sieci współpracy i samokształcenia**. SCWEW²³ widzą cele sieci współpracy i samokształcenia, jako przestrzeń do:

- wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, nawiązanie kontaktów i wzajemne wspieranie się w sferze zawodowej, wzajemna pomoc w budowaniu środowiska włączającego, dzielenie się wiedzą i umiejętnościami oraz zespołowe poszukiwanie sposobów radzenia sobie z problemami, pomoc w samokształceniu – jeden ze SCWEW dodaje również tworzenie internetowego forum wymiany doświadczeń;
- nabycie umiejętności pracy z dziećmi z zaburzeniami, praca w grupie zróżnicowanej, uświadomienie możliwości rozpoznawania dysfunkcji wśród własnych uczniów, nakreślenie nauczycielom metodyki pracy w grupie zróżnicowanej;
- budowanie środowiska włączającego, propagowanie idei Edukacji Dla Wszystkich, dostępności, szerzenie wiedzy na temat edukacji włączającej i pracy z grupą zróżnicowaną;
- podniesienie kompetencji w zakresie współpracy z rodzicami.

Efekty pracy sieci współpracy i samokształcenia są jednak na razie nieduże. Niektóre (14) SCWEW²⁴ podają, co do tej pory udało się im osiągnąć, np. w sieci SCWEW w Białymstoku dokonano diagnozy potrzeb i wybrano obszary do współpracy. W sieci SCWEW w Skarżysku-Kamiennej utworzono harmonogram spotkań i zbadano potrzeby szkół. W sieci SCWEW w Częstochowie - odbyło się szkolenie on-line oraz warsztaty, udostępniono też materiały uczestnikom.

Z dużym zainteresowaniem spotkała się oferta **konsultacji indywidualnych i grupowych dla rodziców**. Wszystkie SCWEW potwierdziły, że tematyka spotkań wynika z przeprowadzonej diagnozy i bieżącego reagowania na zgłaszane potrzeby przez rodziców. To działanie przynosi również pozytywne efekty. Głównymi efektami konsultacji dla rodziców jest: podniesienie kompetencji rodziców; zwiększenie zainteresowania edukacją włączającą; poszerzenie wiedzy na temat rozwoju dziecka; podniesienie jakości funkcjonowania dzieci w środowisku szkolnym; opracowanie wielospecjalistycznej obserwacji dziecka/ucznia pod kątem zgłoszonego problemu. Aby zwiększyć efekty

²³ *Ibidem.*

²⁴ *Ibidem.*

konsultacji dla rodziców, SCWEW postulowały większą elastyczność w doborze tematów i reagowaniu na problemy zgłaszane na spotkaniach przez rodziców.

SCWEW zauważają **największe zapotrzebowanie na wsparcie konsultacyjne (indywidualne i grupowe) dla nauczycieli**²⁵. Są to konsultacje w konkretnych sprawach i pojawiających się problemach, takich jak praca z trudnymi zachowaniami uczniów i dostarczenie informacji odnośnie do reagowania w sytuacjach trudnych, modelowanie konkretnych rozwiązań. Wsparcie dla nauczycieli potrzebne jest również w zakresie: pracy z uczniami z zaburzeniami zachowania, przejawami agresji; podejmowania działań interwencyjnych; pracy z grupą zróżnicowaną; współpracy z rodzicami – realizowane poprzez dzielenie się wiedzą, wymianę doświadczeń, dzielenie się wypracowanymi, sprawdzonymi procedurami. Potrzebne są również szkolenia i zajęcia specjalistyczne, obserwacje i udzielanie wskazówek, zajęcia pokazowe prowadzone z dziećmi. Jeden ze SCWEW wskazuje na potrzebę wsparcia psychologicznego i psychoterapeutycznego uczniów w stanach kryzysów emocjonalnych, w depresjach, w próbach samobójczych lub samookaleczeniach. Inny dodaje potrzebę wsparcia rodziców w zakresie umiejętności wychowawczych.

Zapotrzebowanie na te rodzaje wsparcia wynika z aktualnych potrzeb, z jakimi borykają się nauczyciele, ale również rodzice. Potrzeby te (w opinii SCWEW)²⁶ wynikają najczęściej z braku wystarczających kompetencji nauczycieli - nauczyciele mają trudności dotyczące zachowań uczniów, w tym agresji, nie mają wystarczającej wiedzy teoretycznej w zakresie niepełnosprawności, przy jednoczesnym niskim poziomie umiejętności zastosowania praktycznych oddziaływań. Z powodu braku wystarczającej wiedzy, kompetencji i doświadczenia - mają ograniczone możliwości w podejmowaniu interwencji.

Zapotrzebowanie na wsparcie wynika również z aktualnej niesprzyjającej sytuacji społecznej (popandemicznej, związanej z wojną na Ukrainie) nasilającej problemy z relacjami międzyludzkimi, tak to tłumaczą sami przedstawiciele SCWEW:

po okresie nauczania zdalnego i izolacji uczniów nawarstwiły się problemy emocjonalne uczniów, zaburzenia depresyjne. Rodziny stały się niewydolne wychowawczo. Nastąpił kryzys w relacjach międzyludzkich²⁷;

[przyczyny problemów wynikają z następujących okoliczności]: aktualna sytuacja popandemiczna, związana z wojną na Ukrainie, [powodują] wzrost liczby trudnych zachowań²⁸.

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem.*

Trudności, z jakimi borykają się szkoły wynikają również z częstych zmian przepisów prawa, ale również ze zbyt małego nacisku w szkołach, położonego na indywidualne sprawy i problemy. Jeden z przedstawicieli SCWEW zauważa, że wsparcie to proces, a nie jednorazowa wizyta i wydanie rekomendacji. Zatem nauczyciele oczekują stałej współpracy. To właśnie stała współpraca i bieżący kontakt są czynnikami sprzyjającymi osiągnięciu najlepszych efektów.

7 SCWEW²⁹ zauważa wzrost zainteresowania wsparciem, co wynika z różnorodności problemów i chęci przygotowania się nauczycieli do pracy z grupą zróżnicowaną. Pozostałe SCWEW nie zauważają, aby zainteresowanie wsparciem się zwiększyło lub zmniejszyło.

Podsumowując ocenę skuteczności wsparcia udzielanego przez SCWEW przedszkolom/szkołom ogólnodostępnym stwierdzić można, że największe efekty (wynikające z największego zapotrzebowania na to wsparcie, które zauważają SCWEW) przynosi obecnie wsparcie doradczo-szkoleniowe odnoszące się do działań interwencyjnych i rozwiązywania sytuacji nagłych.

Największe zapotrzebowanie jest na wsparcie konsultacyjne (indywidualne i grupowe) dla dyrektorów i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz nauczycieli w konkretnych sprawach i pojawiających się na bieżąco problemach, wynikających w dużej mierze z problemów emocjonalnych i nasilających się zachowań agresywnych u dzieci. Jako skuteczną formę wsparcia wskazać można również prowadzenie modelowych zajęć w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych oraz obserwacje wspierające koleżeńskie, dzięki którym możliwe jest poszerzenie zakresu form i metod pracy nauczyciela, bardziej świadome stosowanie zasad edukacji włączającej, co w konsekwencji wpływa na poprawę jakości kształcenia.

Najlepsze efekty uzyskuje się poprzez dzielenie się wiedzą, wymianę doświadczeń, dzielenie się wypracowanymi, sprawdzonymi procedurami postępowania, zatem praktyczność i odpowiadanie na bieżące problemy jest najważniejszym kryterium skuteczności udzielanego wsparcia.

Formą wsparcia, która nie przynosi jak dotąd dużych efektów są rady szkoleniowe, gdyż nie zawsze jest na nich duża frekwencja nauczycieli, a w ślad za tym brak jest wystarczającej motywacji do wprowadzania zmian w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach. Również efekty pracy sieci współpracy i samokształcenia są na razie nieduże - być może z uwagi na zbyt krótki czas od ich uruchomienia. Wydaje się, że potencjał tej formy wsparcia nie został jeszcze doceniony, choć to właśnie wymiana doświadczeń wskazywana jest jako jedna z form najbardziej oczekiwanych.

29 *Ibidem*.

Portfolio oferowanych form wsparcia można byłoby rozszerzyć o zajęcia o charakterze specjalistycznym, prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej przez nauczycieli ze placówek ogólnodostępnych, zajęcia pokazowe prowadzone z dziećmi.

Dużym zainteresowaniem spotkała się oferta konsultacji indywidualnych i grupowych dla rodziców - jest to grupa chętnie korzystająca ze wsparcia i mająca wiele potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji wychowawczych.

4.8. Skuteczność działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej

Pytania badawcze:

- 8.1. Jaki jest wpływ działań informacyjno-promocyjnych, realizowanych przez SCWEW, na rzecz budowania świadomości społecznej wokół edukacji włączającej?
- 8.2. Czy udało się zbudować lokalną koalicję na rzecz edukacji włączającej? A jeżeli tak, to jakie są efekty działań tej koalicji?
- 8.3. Jak wspierające działania SCWEW odbiera społeczność szkolna i lokalna?
- 8.4. Co jest największą barierą w konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej?
- 8.5. Jak, podejmowane przez SCWEW działania wspierające, wpływają na budowanie świadomości społecznej w przedszkolach/szkolach ogólnodostępnych?
- 8.6. Jak współpraca ze SCWEW wpływa na realizację/podejmowanie inicjatyw o charakterze włączającym przez przedszkola/szkoły ogólnodostępne?

Realizacja przez SCWEW kampanii społecznej wspierającej rozwój społeczności jest zadaniem wpisanym w wymagania realizacji wniosku grantowego (na etapie 4 - gdy zadania SCWEW realizowane są w 8 etapach lub na etapie 3, gdy realizowane są 7 etapach) oraz z Modelu SCWEW³⁰.

W czasie wypełniania formularza ewaluacyjnego na potrzeby niniejszego raportu, 11 SCWEW miało już zrealizowaną kampanię społeczną wspierającą rozwój społeczności, jednakże niemal wszystkie pozostałe (tj. 7) SCWEW, które odpowiedziały na pytanie dotyczące kampanii, planowały ją zrealizować w czerwcu lub wrześniu 2022 roku³¹.

³⁰ Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW). Opracowanie Zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki, ORE, Warszawa, marzec 2021.

³¹ Źródła danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

Formy realizacji kampanii społecznej wykorzystywane przez SCWEW to:

- media społecznościowe (10 SCWEW);
- strony internetowe (10 SCWEW);
- media (radio, TV, prasa - o zasięgu lokalnym lokalne i regionalnym - 8 SCWEW);
- ulotki, plakaty, broszury (5 SCWEW);
- festyny lokalne, pikniki (4 SCWEW);
- nagranie filmu (3 SCWEW);
- marsze (2 SCWEW);
- e-maile do placówek (2 SCWEW);
- debata powiatowa (1 SCWEW);
- happening (1 SCWEW);
- fotorelacja (1 SCWEW);
- dni otwarte w placówkach biorących udział w projekcie (1 SCWEW);
- rajd rowerowy (1 SCWEW);
- gra terenowa (1 SCWEW).

Tematyka kampanii społecznej realizowanej przez SCWEW:

- inkluzja, edukacja włączająca (11 SCWEW) – przykładowe hasła kampanii: „Razem! To Lubię!”, „Różnorodni ale razem”, „Bądźmy razem - edukacja włączająca edukacją przyszłości”, „Równe szanse dla wszystkich”, „Wszyscy to wszyscy”, „Razem dla neuroróżnorodności”, „Szkoła różnorodności to szkoła przyszłości”;
- autyzm (3 SCWEW) – przykładowe hasła kampanii: „Zaświeć się na niebiesko dla Autyzmu”, „Pokonaj – pokochaj autyzm”, „Ahoj przygodo!”;
- przeciwstawienie się dyskryminacji osób niepełnosprawnych (3 SCWEW) – przykładowe hasła kampanii: „Jestem inny, ale nie gorszy”;
- idea SCWEW.

Adresatów kampanii SCWEW definiują szeroko – kierują swoje działania informacyjne do społeczności lokalnej definiowanej ogólnie lub jako typy odbiorców tj. rodzice, uczniowie, nauczyciele, pracownicy instytucji oświatowych. Niektóre SCWEW wskazują odbiorców instytucjonalnych tj. placówki edukacyjne, przedszkola, szkoły, uczelnie, instytucje państwowe i samorządowe, organizacje pozarządowe.

Szacowana przez SCWEW liczba adresatów kampanii jest różna i zazwyczaj podawana ogólnie, mieści się w przedziale 100 do 300 osób, choć niektóre SCWEW definiują liczbę odbiorców – liczbą mieszkańców powiatu, w którym działają. Dla przykładu: liczbę uczestników festynu SCWEW w Łomiankach szacuje na około 60 osób, a odbiorcami kampanii prasowej powinno być kilkaset osób.

SCWEW widzą cele kampanii jako przede wszystkim promocja edukacji włączającej, poszerzenie świadomości członków społeczności lokalnej dotyczącej edukacji włączającej i włączającego środowiska lokalnego, propagowanie idei Edukacja dla Wszystkich, w tym różnorodnych potrzeb (m.in. uczeń zdolny, cudzoziemcy) – na takie kwestie zwraca uwagę aż 15 SCWEW. Dla 11 SCWEW ważne jest prowadzenie akcji informacyjnej o działalności SCWEW, zaistnienie instytucji SCWEW w społecznej świadomości lokalnej. 4 SCWEW kładą nacisk również na kształtowanie właściwych postaw prospołecznych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, obalanie stereotypów, integracja, budowanie środowiska otwartego na włączenie, wspieranie rozwoju włączającej społeczności lokalnej. Pojedyncze SCWEW cele swojej kampanii określają jako:

- zainteresowanie metodami i formami edukacji włączającej, poszerzanie/zmiana społecznej świadomości na temat zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych;
- zwiększenie świadomości społecznej na temat autyzmu;
- zwrócenie uwagi społeczeństwa na problem dyskryminacji osób niepełnosprawnych w różnych sytuacjach dnia codziennego, między innymi: w szkole, pracy, środowisku lokalnym.
- SCWEW zauważają już następujące efekty swojej kampanii społecznej:
- zwiększenie się wiedzy na temat edukacji inkluzyjnej;
- zwiększenie się wiedzy na temat działalności SCWEW i działaniach podejmowanych w środowisku lokalnym;
- większe zaangażowanie osób współpracujących z SCWEW;
- dostrzeganie osób - w tym dzieci i uczniów o zróżnicowanych potrzebach, zwiększenie wrażliwości społecznej na potrzeby innych osób.

Z rozmów³² z przedstawicielami SCWEW wynika jednak, że większość postrzega swoją rolę jako realizujących zajęcia specjalistyczne z uczniami i rodzicami, w mniejszym stopniu pracę uświadamiającą i systemową nad ideą edukacji włączającej.

Między styczniem a majem 2022 wszystkie SCWEW zorganizowały konferencję otwierającą skierowaną do społeczności lokalnej dotyczącą działań SCWEW, najwięcej konferencji odbyło się w marcu 2022 r.

Realizacja przez SCWEW konferencji inauguracyjnej jest zadaniem wpisanym w wymagania realizacji wniosku grantowego (na etapie 3 - gdy zadania SCWEW realizowane są w 8 etapach lub na etapie 2, gdy realizowane są 7 etapach) oraz z Modelu funkcjonowania SCWEW³³.

³² Źródło: wywiady fokusowe.

³³ Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW). Opracowanie Zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki, ORE, Warszawa, marzec 2021.

Liczba uczestników konferencji wahała się od ok. 80 do 250. Niektóre (3) SCWEW wskazują również na fakt, że konferencja była transmitowana on-line, a jej nagranie dostępne jest na YouTube, co rozszerza liczbę odbiorców. Uczestnicy konferencji reprezentowali różne środowiska i instytucje takie jak:

- placówki oświatowe (dyrektorzy i nauczyciele szkół i przedszkoli ogólnodostępnych);
- uczelnie (np. przedstawiciele AWF we Wrocławiu, Uniwersytet w Białymstoku, Katedra Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu);
- placówki doskonalenia nauczycieli (np. przedstawiciele ORE, Centrum Rozwoju Edukacji, MSCDN);
- inne instytucje oświatowe (przedstawiciele Kuratorium Oświaty, MOEN, OWIT, Ministerstwo Edukacji i Nauki);
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne;
- instytucje pomocy społecznej (przedstawiciele RCPS, GOPS, MOPS, PCPR, PFRON);
- organizacje pozarządowe;
- przedstawiciele innych SCWEW;
- rodzice;
- przedstawiciele innych instytucji (władze samorządowe, Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta/Gminy, Dział Edukacji z Litwy, poseł na sejm, Ministerstwo Rodziny).

Wszystkie SCWEW planują również realizację konferencji podsumowującej skierowanej do społeczności lokalnej dotyczącej działania SCWEW, konferencje te planowane są na maj i czerwiec 2023 roku.

Realizacja przez SCWEW konferencji podsumowującej jest zadaniem wpisanym w wymagania realizacji wniosku grantowego (na etapie 8 - gdy zadania SCWEW realizowane są w 8 etapach lub na etapie 7, gdy realizowane są 7 etapach) oraz z Modelu funkcjonowania SCWEW³⁴.

Wszystkie SCWEW planują także wydanie publikacji zawierającej opis rozwiązań wypracowanych w trakcie funkcjonowania SCWEW – publikacje te planowane są na czerwiec 2023 roku.

Wydanie publikacji jest zadaniem wpisanym w wymagania realizacji wniosku grantowego (na etapie 8 - gdy zadania SCWEW realizowane są w 8 etapach lub na etapie 7, gdy realizowane są 7 etapach) oraz z Modelu funkcjonowania SCWEW³⁵.

Tematyka (potencjalne tytuły) planowanych publikacji to:

- o formach i metodach pracy: „Formy i metody pracy nauczycieli w klasach zróżnicowanych pod względem rozwojowym i edukacyjnym na podstawie

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

realizowanego wsparcia w ramach zakończonego projektu”, „Formy i metody pracy nauczycieli w klasach o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych”, „Formy i metody pracy nauczycieli w klasach zróżnicowanych na podstawie realizowanego wsparcia”, „Wspomaganie rozwoju dzieci o SPE jako warunek realizacji idei edukacji włączającej” (tematyka może ulec zmianie);

- ogólnie o edukacji włączającej: „Jak włączyć w edukację włączającą?”, „Edukacja włączająca w szkole ogólnodostępnej”, „Edukacja dla wszystkich”, „Dostosowanie wymagań edukacyjnych”;
- działaniach SCWEW: „Działania SCWEW, diagnozy, rekomendacje”, „SCWEW w Lublinie – doświadczenia z pilotażu”, „ewaluacja” SCWEW;
- dobrych praktykach: „Dobre praktyki, związane z edukacją włączającą w naszym powiecie”, „Praktyczne rozwiązania w realizacji edukacji włączającej”.

SCWEW we Wrocławiu wskazuje, że już opublikował informacje dotyczące swojej pracy jako SCWEW – jedną w grudniu 2021 w Gazecie Wrocławskiej, a drugą w czerwcu 2022 roku (nie podał jednak jej zakresu merytorycznego). SCWEW w Krakowie ma przygotować publikację w czerwcu 2022 roku pt. „Działania i funkcjonowanie SCWEW w GMK”.

SCWEW szeroko upowszechniają informacje o projekcie na stronach internetowych (co jest wymogiem Modelu funkcjonowania SCWEW³⁶). Wszystkie SCWEW mają zakładkę dotyczącą projektu na stronie swojej placówki lub osobną stronę internetową poświęconą działalności SCWEW. 14 SCWEW zadbało o informację o projekcie na stronie organu prowadzącego (np. SCWEW w Łomiankach, SCWEW w Bartoszycach, SCWEW w Brzegu Dolnym). 14 SCWEW dostarcza informacji na temat projektu do zakładek internetowych innych instytucji i organizacji współpracujących z SCWEW, np. SCWEW w Łodzi publikuje informacje o SCWEW i realizowanych przez niego działaniach na stronie Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, a SCWEW w Sierpcu publikuje informacje o SCWEW i realizowanych przez niego działaniach na stronie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sierpcu.

Podsumowując ocenę skuteczności działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej, wskazać należy, że SCWEW podejmują się realizacji kampanii społecznej wspierającej rozwój społeczności lokalnej wokół zagadnień inkluzji. Najbardziej popularnymi kanałami docierania do odbiorców jest Internet, głównie media społecznościowe, ale również media tradycyjne (radio, telewizja, prasa) - co daje szansę na dotarcie do odbiorców spoza kręgu zainteresowanych tematem edukacji włączającej. Wiele SCWEW sięgnęło po formy bezpośrednie: festyny lokalne, pikniki, debatę, happening, dni otwarte w placówkach biorących udział w projekcie, a nawet rajd rowerowy i grę terenową.

36 *Ibidem*.

Praktyka kampanii społecznych pokazuje, że takie bezpośrednie dotarcie do odbiorców może mieć największe oddziaływanie. Pojawia się jednak wątpliwość czy SCWEW są w stanie przygotować i zrealizować rzeczywiście skuteczną kampanię społeczną, gdyż jest to działanie wymagające specjalistycznej wiedzy i dużych środków finansowych, a SCWEW spozostają sobie przede wszystkim jako realizatora zajęć specjalistycznych i wspierającego nauczycieli, rodziców i uczniów.

To co SCWEW realizują i mogą realizować z dużym powodzeniem - to konferencje adresowane do szerokiego grona odbiorców oraz publikowanie wartościowych merytorycznie informacji na swoich stronach internetowych. Ważne jest również dostarczanie ciekawych treści do zamieszczenia na stronach internetowych współpracujących z SCWEW instytucji i organizacji.

4.9. Funkcjonalność wypożyczalni

Pytania badawcze:

9.1. Czy odbiorcy działań, realizowanych przez SCWEW, chętnie korzystają z wypożyczalni? Jaka jest dynamika korzystania z wypożyczalni tj. czy zauważalny jest np. wzrost lub spadek zainteresowania wypożyczanym sprzętem? Jeżeli widoczne są zmiany w zainteresowaniu korzystaniem z wypożyczalni – to z czego one wynikają?

9.2. Jakie efekty przynosi uruchomienie wypożyczalni, w zakresie podnoszenia jakości edukacji włączającej i budowaniu społeczeństwa włączającego? Jakie zjawiska (przykłady zjawisk) świadczą o osiągnięciu tych efektów?

9.3. Jaki wpływ na dynamikę korzystania z wypożyczalni mają szkolenia i instruktaże dotyczące sprzętu?

9.4. W jakim stopniu wyposażenie wypożyczalni jest uwarunkowane zidentyfikowanymi potrzebami?

Uruchomienie wypożyczalni jest zadaniem SCWEW wpisanym w wymagania realizacji wniosku grantowego (na etapie 2 - gdy zadania SCWEW realizowane są w 8 i 7 etapach) oraz z Modelu funkcjonowania SCWEW³⁷.

Wypożyczalnie sprzętu zostały uruchomione przez większość (20/22) SCWEW³⁸. Do jej pory wypożyczanie nie uruchomiły SCWEW w Lublinie, SCWEW w Sieradzu, natomiast SCWEW w Sosnowcu nie potwierdził, czy uruchomił wypożyczalnię, czy też nie.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Źródła danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

Sprzęt, jaki zakupiono to:

- sprzęt multimedialny i komputerowy oraz oprogramowanie: programy multimedialne (w tym terapeutyczne), aplikacje na tablety i komputery, komunikatory (Mówik, Mówik print), programy komputerowe: logopedia, dysleksja, dyskalkulia, SPE 1-3, 4-8, Nastolatki, Problemy wychowawcze, Moc, ADHD, komputery, tablety; notebooki, czytniki ebook, MacBook;
- pomoce dydaktyczne np. karty uczuć i potrzeb – Empatify; pomoce do prowadzenia terapii pedagogicznej, terapii SI, do dysfunkcji wzroku, słuchu; gry, układanki, karty pracy;
- sprzęt i zestawy wspomagające np. schodotaz, biurko z elektryczną regulacją wysokości, sprzęt do zajęć z elementami integracji sensorycznej, Interaktywna podłoga FUNFLOOR EDU mobilna ze statywem, Zestaw EEG Biofeedback x4, HEG Biofeedback x3, Zestaw do przeprowadzania diagnozy i treningów Metodą Warnkego, Eyetracker, materace, drabinki, pufy, biurka, odtwarzacze, flipery, mikrofony, wibrator log., ścieżka sensoryczna, koło współpracy, tablica manipulacji, układanki, DiXit-Rebel, Mtalent-Percepcja-Wzrokowo-Słuchowa, Mtalent Autyzm, Matświat PRO, sprzęt rehabilitacyjny, urządzenia do usprawniania ruchowego, stoliki dla osób na wózku, powiększalnik, linijka brajlowska.

SCWEW zauważają, że najczęściej wypożyczany jest następujący sprzęt:

- gry edukacyjne i pomoce dydaktyczne, karty Empatify;
- sprzęt komputerowy i programy komputerowe, oprogramowanie specjalistyczne, programy Spektrum autyzmu PRO i laptopy do programów, laptopy, tablety, powiększalnik;
- sprzęt do zajęć z elementami terapii integracji sensorycznej, interaktywna podłoga, EEG Biofeedback, Eyetracker, Metoda Warnkego;
- sprzęt specjalistyczny do komunikacji alternatywnej oraz przeznaczony dla uczniów z wadami wzroku, logopedyczny, SI; lupy;
- sprzęt rehabilitacyjny, terapeutyczny, pufy sako, koce dociążeniowe.

Sprzęt wykorzystywany jest zgodnie z przeznaczeniem i potrzebami placówek, podczas zajęć w klasie/grupie, zajęć specjalistycznych, terapii specjalistycznych, zajęć rekreacyjnych, integracyjnych, w pracy w grupie zróżnicowanej i w trakcie indywidualnych zajęć specjalistycznych, spotkań z rodzicami. Stanowi wsparcie podczas diagnozowania ucznia. Umożliwia realizowanie innowacji podczas zajęć i jest wykorzystywany podczas zajęć modelowych.

20/21 SCWEW, które uruchomiły wypożyczenie lub się do tego przymierzają potwierdzają, że diagnozują potrzeby korzystających z wypożyczalni. Wyniki tej diagnozy są brane pod uwagę podczas planowania kolejnych form wsparcia, aczkolwiek dwa SCWEW

zauważają, że nie mają w projekcie dodatkowych środków na doposażenie i mają zamknięty pakiet sprzętu, więc nie przewiduje się zakupu kolejnego sprzętu. Wszystkie SCWEW prowadzące wypożyczalnię potwierdzają, że odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają z wypożyczalni.

Jeśli chodzi o dynamikę korzystania z wypożyczalni, tj. ocenę, czy zauważalny jest np. wzrost lub spadek zainteresowania wypożyczanym sprzętem, to nie można jej ocenić jednoznacznie. 3 spośród badanych SCWEW wskazały, że cały sprzęt z wypożyczeni został wypożyczony i jest użytkowany w placówkach. 6 SCWEW zauważają wzrost zainteresowania sprzętem, notują również zapytania o kolejne zakupy i możliwości wypożyczenia większej ilości sprzętu. Są też i takie SCWEW, w których dostępne do wypożyczenia pomoce nie mogą być do końca spożytkowane z uwagi na trudności związane ze skompletowaniem zakupów: *w tej chwili nie posiadamy jeszcze na stanie Wypożyczalni komputerów, co ogranicza korzystanie z zakupionych programów multimedialnych a także ogranicza zakup kolejnych pomocy „duża dynamika wzrostu cen, trudno przewidzieć jaką kwotę dysponujemy na zakup kolejnych pomocy”³⁹.*

15 SCWEW zauważa znaczący wpływ szkoleń i instruktaży, dotyczących sprzętu na dynamikę korzystania z wypożyczalni.

SCWEW widzą następujące cele **uruchomienia wypożyczalni**:

- **Z poziomu efektów rozwoju kompetencji nauczycieli i wychowawców:** wzrost efektywności udzielanego placówkom wsparcia, wyposażenie uczestników w kompetencje/uprawnienia do prowadzenia specjalistycznych terapii, dostarczenie wiedzy dotyczącej obsługi urządzeń, uświadomienie możliwości wykorzystania sprzętu podczas codziennej pracy, usprawnienie pracy dydaktycznej nauczycieli, poznanie przeznaczenia, funkcji i użycia sprzętu specjalistycznego w pracy z dzieckiem/ uczniem ze zróznicowanymi potrzebami edukacyjnymi, poznanie metod aktywizujących;
- **Z poziomu efektów edukacyjnych dla uczniów:** wsparcie placówek ogólnodostępnych w realizacji zadań w stosunku do uczniów ze SPE oraz w klasie zróznicowanej, podniesienie atrakcyjności prowadzonych zajęć, kompensacja dysfunkcji uczniów, tworzenie atmosfery pracy w grupie zróznicowanej, wspomaganie procesów dydaktycznych, pełne włączenie każdego ucznia w proces kształcenia, poprzez dobór i wykorzystanie specjalistycznego sprzętu i oprogramowania zgodnie z potrzebami i możliwościami ucznia;
- **Z poziomu efektów dla unowocześnienia placówek:** wsparcie placówki w doposażenie w sprzęt specjalistyczny, wsparcie rzeczowe niezbędne do zaspokajania potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, poznanie nowinek technologicznych.

³⁹ Źródła danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

Obecnie już zauważane są następujące efekty:

- podniesienie jakości pracy placówek z wykorzystaniem wypożyczonego sprzętu (na ten efekt wskazuje najwięcej SCWEW) - nauczyciele korzystają ze sprzętu w prowadzeniu lekcji, w rozwiązywaniu i zapobieganiu problemom pojawiającym się w szkole, mają narzędzia do indywidualizacji pracy;
- wzrost atrakcyjności zajęć;
- obniżenie trudności, wynikających z dysfunkcji, w tym np. usprawnienie funkcjonowania szkoły do której uczęszcza uczeń z niepełnosprawnością ruchową - schodolaz wspomaga poruszanie się po schodach bez konieczności angażowania dodatkowych osób w przemieszczanie się dziecka;
- integracja, włączanie uczniów w pracę w grupie;
- wyposażenie uczestników w kompetencje/uprawnienia do prowadzenia specjalistycznych terapii, dostarczenie wiedzy dotyczącej obsługi urządzeń.

Konsultacje mające na celu podniesienie kompetencji w zakresie użytkowania sprzętu

Udzielanie konsultacji w zakresie użytkowania sprzętu jest zadaniem SCWEW wpisanym w wymagania realizacji wniosku grantowego (od etapu 3 - gdy zadania SCWEW realizowane są w 8 i 7 etapach).

Liczba zaplanowanych konsultacji, w zakresie użytkowania sprzętu, jest różna w poszczególnych SCWEW - najmniej takich konsultacji (5) zaplanowały SCWEW: SCWEW we Wrocławiu, SCWEW w Sierpcu, SCWEW w Łomiankach. Najwięcej (42) SCWEW w Lublinie. 13 SCWEW już zrealizowały taką liczbę konsultacji, jaką zaplanowały, a nawet przekroczyły liczbę zaplanowanego wskaźnika liczby konsultacji (np. SCWEW w Skarżysku-Kamiennej). Ale są też takie, które w ogóle jeszcze nie rozpoczęły realizacji konsultacji w zakresie użytkowania sprzętu (np. SCWEW w Sieradzu, SCWEW w Lublinie). Liczba szkół i przedszkoli ogólnodostępnych, które skorzystały z konsultacji, zazwyczaj pokrywa się z liczbą udzielonych konsultacji, co oznacza, że dla jednej placówki zrealizowana została jedna konsultacja. Jeden ze SCWEW (SCWEW we Wrocławiu) wskazuje, że zamieścił ponadto prezentację na swojej stronie internetowej. W konsultacjach wzięła udział różna liczba pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych i mieści się w przedziale 7 osób (SCWEW w Brzegu Dolnym) do ponad 300 (SCWEW w Ropczycach), najczęściej jednak jest to ok. 20-30 osób. Wszystkie SCWEW, które do tej pory realizowały konsultacje podają, że były to konsultacje osobiste, dodatkowo część z nich prowadziła również konsultacje telefoniczne (10 SCWEW), za pomocą komunikatorów on-line (6 SCWEW) i e-mailowe (5 SCWEW).

Tematyka konsultacji koncentrowała się na tym jak i do czego wykorzystać sprzęt, by to zatem zazwyczaj instruktaz instalacji oraz używania sprzętu i zastosowanie według potrzeb uczniów. Niekiedy konsultacje miały formułę doradztwa, w zakresie doboru sprzętu

do potrzeb klasy/grupy zróżnicowanej lub przygotowania nauczycieli pracy z programami, aplikacjami i ich obsługą.

SCWEW w Białymstoku szczegółowo podaje, że przeprowadzone przez niego konsultacje dotyczyły:

- pomocy i sprzętu do terapii SI (Integracji Sensorycznej);
- obsługi i wykorzystania programu Mówik i Mówik Print, w terapii osób z trudnościami w komunikowaniu się;
- zastosowania różnorodnych pomocy w celu zapobiegania przeciążeniu sensorycznemu uczniów (słuchawki wyciszające, rolety, gniotki, masy plastyczne);
- dostosowania warunków fizycznych w szkole do osób poruszających się na wózku inwalidzkim;
- wykorzystania sprzętu specjalistycznego w diagnozie i terapii ucznia z zaburzeniami rozwoju;
- sposobów wykorzystania popularnych gier karcianych i planszowych w terapii osób z zaburzonym rozwojem emocjonalno-społecznym;
- wykorzystania komputerów, tabletów podczas zajęć edukacyjnych, integracyjnych i rewalidacyjnych.

SCWEW w Sierpcu konsultację przeznaczył na przybliżenie nauczycielom palety podstawowej do terapii dźwiękiem i wspierania rozwoju dźwiękiem, Go Sense - koordynacja i grafomotoryka, oprogramowanie Mówik.

Cele konsultacji koncentrowały się na:

- pełnym, efektywnym wykorzystaniu zakupionego sprzętu, zapoznaniu korzystających z możliwościami jakie daje sprzęt, wyposażenie ich w umiejętności obsługi sprzętu;
- bezpiecznym i umiejętnym użytkowaniem sprzętu, sposobem wykorzystania go w procesie dydaktycznym i wychowawczym;
- wsparciu placówek ogólnodostępnych w realizacji zadania dotyczącego organizacji warunków kształcenia dla wszystkich uczniów;
- podniesieniu jakości pracy nauczycieli i wychowawców, uatrakcyjnieniu procesu kształcenia uczniów, prowadzeniu efektywniejszych zajęć.

Efekty jako już osiągnięto dzięki uruchomieniu wypożyczalni i konsultacjom w zakresie użytkowania sprzętu to:

- poszerzenie wiedzy na temat metod i narzędzi pracy, w kontekście pracy z klasą zróżnicowaną;

- zapoznanie korzystających z możliwościami jakie daje sprzęt, wyposażenie ich w umiejętności obsługi sprzętu; nauczyciele zyskali znajomość zasobów jakie można wykorzystać, umiejętność wykorzystania ich w praktyce;
- zastosowanie sprzętu, urządzeń i pomocy dydaktycznych w bieżącej pracy z uczniem, efektywne wykorzystanie pomocy i sprzętów;
- zwiększenie atrakcyjności zajęć; podniesienie jakości pracy;
- podniosła się motywacja uczniów i nauczycieli;
- nastąpiło wyrównywanie szans, aktywny udział uczniów w życiu klasy/szkoły, aktywny udział ucznia w procesie kształcenia;
- zwiększenie świadomości rodziców odnośnie do możliwości, jakie daje sprzęt – w konsekwencji w jednym ze SCWEW (SCWEW we Wrocławiu) rodzice 2 niedowidzących uczennic zakupili do korzystania w domu podświetlane lupy (wypożyczone do korzystania w czasie lekcji).

Podsumowując ocenę funkcjonalności wypożyczalni, należy podkreślić, że jest to bardzo wartościowa forma wsparcia - obecnie praktycznie cały zakupiony sprzęt znajduje się w placówkach ogólnodostępnych. Wszystkie SCWEW prowadzące wypożyczalnię potwierdzają, że odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają z wypożyczalni.

W ofercie wypożyczalni jest sprzęt multimedialny i komputerowy oraz oprogramowanie, pomoce dydaktyczne, sprzęt i zestawy wspomagające. Sprzęt wykorzystany jest zgodnie z przeznaczeniem i potrzebami placówek podczas zajęć w klasie/grupie, zajęć specjalistycznych, terapii specjalistycznych, zajęć rekreacyjnych, integracyjnych, w pracy w grupie zróżnicowanej i indywidualnych zajęć specjalistycznych, spotkań z rodzicami. Stanowi wsparcie podczas diagnozowania ucznia. Umożliwia realizowanie innowacji podczas zajęć i jest wykorzystywany podczas zajęć modelowych. Efektem wykorzystania wypożyczonego sprzętu jest podniesienie jakości pracy placówek, wzrost atrakcyjności zajęć, obniżenie trudności, wynikających z dysfunkcji, integracja. Bardzo istotnym uzupełnieniem wsparcia w zakresie sprzętu jest możliwość skorzystania z konsultacji dotyczących jego użytkowania, co znacząco wpływa na osiągnięte efekty edukacyjne.

Aby oferta wypożyczalni mogła być w pełni wykorzystana należy dbać o kompletność zakupów np. zadbanie, aby oprócz programów multimedialnych, możliwe było również udostępnienie komputerów, tam gdzie one są potrzebne. Nie można bowiem ograniczać korzystania ze specjalistycznego oprogramowania tylko dla tych placówek, które dysponują własnym sprzętem komputerowym.

4.10. Skuteczność SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie

Pytania badawcze:

10.1. Z jakimi instytucjami SCWEW podjął współpracę w regionie? Jakie efekty przynosi ta współpraca?

10.2. W jaki sposób SCWEW współpracuje z sektorem rynku pracy? Jakie efekty przynosi ta współpraca?

10.3. W jaki sposób SCWEW współpracuje z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny? Jakie efekty przynosi ta współpraca?

10.4. Na jakich zasadach odbywa się współpraca z podmiotami zewnętrznymi/instytucjami współpracującymi?

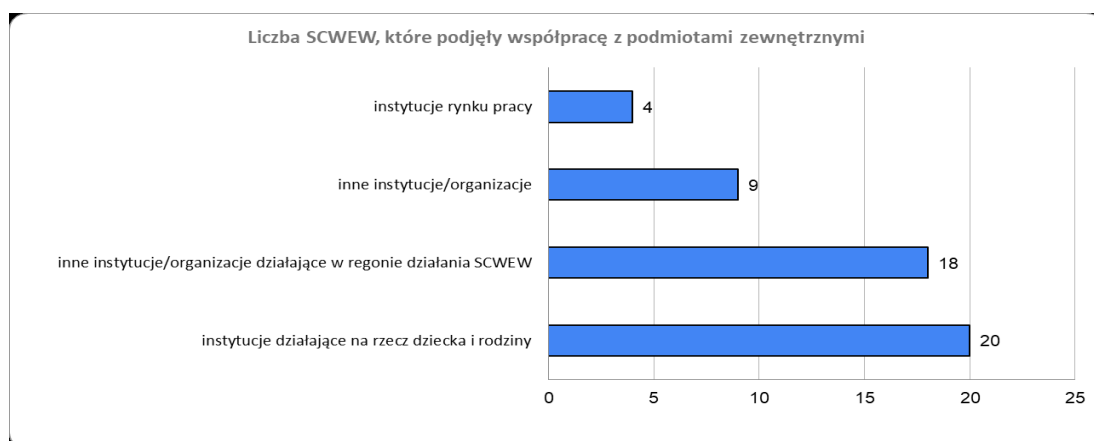
Podjęcie współpracy z różnymi interesariuszami wpisane jest, jako zadanie SCWEW, we wniosku grantowym oraz Modelu SCWEW. W Modelu SCWEW⁴⁰ do partnerów wspomagających realizację zadań SCWEW zaliczono w szczególności:

- organy prowadzące szkoły;
- placówki systemu doskonalenia nauczycieli: poradnie psychologiczno-pedagogiczne (PPP), placówki doskonalenia nauczycieli (PDN), biblioteki pedagogiczne (BP);
- ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży;
- uczelnie;
- kuratoria oświaty (KO);
- pracodawców;
- organizacje pozarządowe;
- szkoły integracyjne, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, placówki wychowania pozaszkolnego i inne;
- podmioty realizujące działania w projektach m.in. „Dostępna szkoła”, „Asystent ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (ASPE)”;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON);
- instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny.

⁴⁰ Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW). Opracowanie Zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki, ORE, Warszawa, marzec 2021, s. 57.

SCWEW podjęły współpracę z następującymi podmiotami zewnętrznymi (Wykres 1)⁴¹:

- instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny (20 SCWEW);
- inne instytucje/organizacje działające w regionie działania SCWEW (18 SCWEW);
- instytucje rynku pracy (4 SCWEW);
- inne instytucje/organizacje (9 SCWEW).

Instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny, z którymi współpracują SCWEW to: poradnie psychologiczno-pedagogiczne (15 SCWEW), Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, miejskie ośrodki pomocy rodzinie lub Regionalne Centrum Polityki Społecznej (6 SCWEW), ośrodki pomocy społecznej (2 SCWEW).

SCWEW podjęły współpracę (co było zadaniem obligatoryjnym) również z: placówkami doskonalenia nauczycieli (5 SCWEW), Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (3 SCWEW), Kuratorium Oświaty (1 SCWEW).

Ważnym partnerem współpracy są uczelnie, 5 SCWEW podjęło współpracę z następującymi uczelniami: Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetem Łódzkim, Powszechną Wyższą Szkołą Humanistyczną Pomerania, Instytutem Studiów Podyplomowych, Uniwersytetem Pedagogicznym.

Inne instytucje/organizacje, z którymi współpracują SCWEW to: biblioteka (2 SCWEW), stowarzyszenia i fundacje (3 SCWEW). Pojedyncze SCWEW współpracują z Centrum Informacji Kulturalnej, policją, sądem, organizacjami samorządowymi, Radą Osiedla, Radą Oświaty, hufcem pracy.

SCWEW w Sosnowcu, SCWEW w Ropczycach, SCWEW w Świdniku oraz SCWEW w Kaliszu podjęły współpracę z urzędami pracy (instytucje rynku pracy).

Współpraca z ww. instytucjami i organizacjami polega najczęściej na działaniach informacyjnych adresowanych do tych instytucji i organizacji, ale również na włączaniu ich w realizację działań podejmowanych przez SCWEW. Większość (16) SCWEW spostrzega

⁴¹ Źródła danych: Odpowiedzi liderów SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji.

podjęcie takiej współpracy, jako sposobność do pozyskania wsparcia merytorycznego od tych instytucji.

Oto przykłady działań realizowanych przez SCWEW opartych o taką współpracę:

- promocja projektu, zachęcanie do propagowania idei edukacji włączającej, upowszechnianie efektów działań SCWEW;
- współpraca w przeprowadzeniu kampanii społecznej i konferencji;
- poznawanie środowiska lokalnego;
- rozpoznawanie potrzeb szkoleniowych oraz potrzeb i możliwości nauczycieli i rodziców, diagnoza poziomu funkcjonowania uczniów i rozpoznawanie ich potrzeb;
- wymiana doświadczeń, organizacja szkoleń;
- korzystanie zewnętrznego wsparcia eksperckiego, z pomocy specjalistów, np. metodyków zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych;
- pomoc przy tworzeniu sieci współpracy;
- podejmowanie wspólnych inicjatyw, zapraszane do działań zrealizowanych w ramach projektu.

Jako przykład dobrej praktyki można wskazać SCWEW w Brzegu Dolnym, który podjął współpracę z poradnią psychologiczno-pedagogiczną polegającą na wsparciu działań SCWEW przez pracowników poradni w obszarze diagnozowania bieżących potrzeb w placówkach oraz podejmowania działań na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży z wydanym orzeczeniem/opinią oraz ich rodziców/opiekunów prawnych.

Wszystkie te działania oparte o współpracę z innymi instytucjami i organizacjami wpisują się w cele SCWEW i mieszczą się w puli zaplanowanych działań modelu SCWEW.

Cele podjętej współpracy koncentrują się na:

- propagowaniu edukacji włączającej i rozpowszechnieniu idei włączania w społeczność lokalnej;
- budowaniu efektywnie działającej sieci współpracy;
- podnoszeniu kompetencji i nabywaniu nowych umiejętności merytorycznych i praktycznych przez wszystkich partnerów;
- dodatkowym wsparciu SCWEW w ich działaniach poprzez np. rozszerzenie grona specjalistów, korzystanie z wiedzy fachowej pracowników współpracujących instytucji i organizacji;
- podniesieniu jakości wsparcia udzielanego przez SCWEW;
- wspieraniu i pomocy w tworzeniu działającego modelu edukacji włączającej, działaniu na rzecz dzieci, efektywnej pracy w grupie zróżnicowanej, upowszechnieniu praktycznych rozwiązań i przykładów działań w obszarze pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi;
- włączaniu osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne;

- umożliwienie nauki w szkole zawodowej.

SCWEW zauważają już następujące efekty tej współpracy:

- skutecznie zrealizowanie szeregu działań takich jak szkolenia, konferencje (w ramach których współpracujący partnerzy mieli swoje wystąpienia), kampania społeczna;
- rozszerzenie praktyki wsparcia instytucjonalnego dla przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
- nawiązanie dobrych relacji międzyinstytucjonalnych, możliwość korzystania z wiedzy fachowej partnerów;
- zyskanie rozpoznawalności SCWEW w środowisku, rozbudzenie zainteresowanie działaniem SCWEW i edukacją włączającą.

SCWEW w Białymstoku widzi, że coraz więcej osób przekonuje się do zasadności działań prowadzonych w ramach wsparcia przez SCWEW. SCWEW w Podgłębokiem chwali się utworzeniem Ośrodka Wsparcia i Testów i sprawnym działaniem wypożyczalni. SCWEW w Krakowie wskazuje, że dzięki podjętej współpracy miał sposobność zaprezentowania działalności SCWEW szerokiemu gronu odbiorców, ponadto opracował miejską grę terenową na temat osób niepełnosprawnych.

Podsumowując ocenę skuteczności SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie, wskazać należy, że SCWEW koncentrują się głównie na instytucjach działających na rzecz dziecka i rodziny oraz instytucjach i organizacjach związanych z edukacją. Tylko nieliczni w swoim portfolio partnerów mają instytucje rynku pracy, czy szerszy krąg władz lub instytucji lokalnych.

Współpraca z ww. instytucjami i organizacjami polega najczęściej na działaniach informacyjnych adresowanych do tych instytucji i organizacji, ale również na włączaniu ich w realizację działań podejmowanych przez SCWEW. Większość SCWEW postrzega podjęcie takiej współpracy, jako sposobność do pozyskania wsparcia merytorycznego od tych instytucji.

5. Zbiorcze podsumowanie wyników badania SCWEW objętych studiami przypadku

Sukcesy SCWEW

We wszystkich placówkach przeprowadzone zostały diagnozy wstępne według zaproponowanego formularza zapisanego w modelu SCWEW. SCWEW współpracuje ze specjalistami w zależności od zdiagnozowanych potrzeb.

Badane koordynatorki ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz dyrektorki szkół, którym udzielane jest wsparcie, podkreślały znaczenie takiego wsparcia, jakim są sieci współpracy i samokształcenia.

W poszczególnych SCWEW jest duże zainteresowanie wsparciem, w szczególności taką potrzebę zgłaszają rodzice, ale również nauczyciele. Zwiększone zainteresowanie wynika z większej dostępności do specjalistów oraz akcji informacyjnych SCWEW.

Jako duży sukces, przedstawicielki zespołu SCWEW w Olsztynie podawały powstanie w październiku 2022, przy SCWEW w Olsztynie, Ośrodka Wsparcia i Testów. Ośrodek powstał w ramach programu PFRON. Ośrodek Wsparcia i Testów ma prowadzić szereg działań wspierających osoby z niepełnosprawnością w doborze technologii asystujących, w tym m.in.: prezentowanie korzyści wynikających ze stosowania technologii asystujących w różnych obszarach życia; świadczenie porad w optymalnym wyborze właściwych do aktualnych potrzeb technologii asystujących; prowadzenie wstępnego instruktażu oraz wskazywanie potencjału wykorzystania technologii asystujących w życiu codziennym; wypożyczanie sprzętów, urządzeń i oprogramowania.

Wysoka ocena wsparcia w każdej z badanych lokalizacji wynika z profesjonalizmu prowadzących, posiadania przez nich wiedzy eksperckiej oraz wykorzystania całego wachlarza narzędzi. Badani w tym wątku podkreślali bardzo dobrze i profesjonalnie prowadzone rady szkoleniowe.

Trudności w SCWEW

W trakcie wywiadu z kadrą SCWEW zidentyfikowano trudności w realizacji zadań projektowych. Uczestnicy wywiadu zwrócili uwagę na:

1. Zbyt dużą biurokracją. Ilość formularzy, które trzeba wypełnić, często pochłania większość czasu, który mógłby być wykorzystany bezpośrednio do pracy z uczniami, rodzicami, nauczycielami: *Jedna konsultacja, a do wypełnienia 4 dokumenty.*
2. Natężenie liczby szkoleń organizowanych przez ORE w krótkim czasie. Terminy szkoleń nie są konsultowane z zespołami SCWEW: *W jednym miesiącu było 12 dni szkoleń, a przecież My mamy pracę w swoich placówkach, której za nas nikt nie wykona. Często*

uczestniczyliśmy tylko formalnie, gdyż nie mogliśmy zrezygnować z pracy we własnych placówkach.

3. Problemem jest harmonogram projektu: *Wsparciem objęte są placówki feryjne, a nasz harmonogram tego nie uwzględnia i zadania wypadają na okres przerw w pracy placówek. Wykonanie zaplanowanych w tym czasie działań jest niemożliwe.*

Zapewnianie jakości w SCWEW

SCWEW prowadzą działania ewaluacyjne zgodnie z przyjętym modelem. Ponadto poszczególne etapy pilotażu są podsumowywane i ewoluowane z wykorzystaniem metod interaktywnych i alternatywnych np. burzy mózgów.

Ocena modelu SCWEW

Zgodnie z zakładanym modelem we wszystkich placówkach przeprowadzone zostały diagnozy wstępne według zaproponowanego formularza zapisanego w modelu SCWEW.

Praca wszystkich SCWEW jest zgodna z zapisami projektowymi i harmonogramem, choć postulowana jest większa elastyczność i realistyczne rozłożenie zadań w ciągu roku szkolnego.

Poddano ocenie obecny model funkcjonowania SCWEW - zdaniem badanych, sama idea i założenia są bardzo dobre i odpowiadają zmieniającym się potrzebom rozwojowym dzieci. Zdaniem uczestników wywiadów grupowych (przedstawiciel zespołu 3 SCWEW) w przyszłości SCWEW powinien być samodzielną instytucją, z własną kadrą, budżetem i zadaniami. Obecnie, problem stanowi konieczność łączenia różnych funkcji i zadań ekspertów i specjalistów. Możliwość skupienia się na jednym zadaniu, w ramach jednej instytucji/placówki, byłaby z korzyścią dla samych dzieci, rodziców i nauczycieli, z którymi pracuje zespół SCWEW.

SCWEW zarówno w Brzegu Dolnym, Olsztynie jak i Białymstoku współpracuje ze specjalistami w zależności od zdiagnozowanych potrzeb. Są to: psycholog, pedagog, pedagog specjalny, specjaliści w zakresie resocjalizacji, logopedii, neurologopedii, terapii, socjoterapii, doradztwa zawodowego, w zakresie wczesnego wspomaganie oraz w obszarze pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi.

Inicjowanie współpracy z SCWEW

Współpraca pomiędzy SCWEW a placówkami oświatowymi, w ramach pilotażowego programu, jest pochodną dotychczasowej, pozytywnie ocenianej współpracy (w przypadku poradni pedagogicznych uczniowie placówek pełniących obecnie funkcję SCWEW byli i są diagnozowani oraz badani). Ponadto motywatorem, szczególnie dla przedstawicieli PPP i PDN, było zainteresowanie i chęć uczestnictwa w systemowych zmianach, jakim podlega szkolnictwo specjalne i system orzecznictwa.

Nawiązywanie współpracy przebiegało wielotorowo. W wypadku kilku placówek, lider SCWEW kontaktował się z nimi z propozycją współpracy. W innych wypadkach organ prowadzący wskazywał placówki do współpracy. Wreszcie, były szkoły i przedszkola, które zgłaszały się same, albo słysząc o projekcie pierwszy raz albo dostrzegając już pozytywne efekty dotychczasowej współpracy - tak było w przypadku SCWEW w Białymstoku.

Ważnym motywem wchodzenia we współpracę i korzystania z oferty SCWEW były realne trudności i wyzwania na jakie natrafiają nauczyciele w szkołach ogólnodostępnych. Ponadto przedstawicielki poradni podkreślały, że ważnym motywem była chęć uczestnictwa w inicjatywach, projektach związanych ze wsparciem uczniów ze SPE oraz z rozwojem i promocją edukacji włączającej, szczególnie kiedy odbiorcami działań są również rodzice oraz nauczyciele. Wreszcie motywatorem nawiązania współpracy była chęć propagowania i rozwoju wsparcia oraz pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, w skali regionu.

Realizacja współpracy z SCWEW

Współpraca, w większości przypadków, wynikała z poprzednich pozytywnych doświadczeń oraz wskazania przez organ prowadzący. Rozpoczęcie współpracy wiązało się z podpisaniem porozumień i umów (ustandaryzowany i formalny sposób).

Badani nauczyciele, koordynatorzy, dyrektorki podkreślają, że nauczyciele chętnie korzystają z wypożyczalni sprzętu i instruktażu oferowanego przez eksperta ds. technologii wspomagających.

Zapotrzebowanie na sprzęt specjalistyczny, dostępny w wypożyczalniach, jest duże. Istnieje jednak potrzeba wsparcia finansowego SCWEW w poszerzeniu tej bazy.

Efekty współpracy z SCWEW

Partnerzy i odbiorcy wsparcia bardzo wysoko oceniają działania prowadzone przez SCWEW, jednocześnie, podkreślając adekwatność wsparcia do potrzeb.

Bardzo wysoko, w ramach proponowanych działań wspierających, oceniana jest działalność koordynatorów. Koordynatorzy podejmują różnorodne działania na terenie szkół i przedszkoli. Badani podkreślali, że z palety działań, takich jak rady szkoleniowe, konsultacje indywidualne i grupowe dla dyrektorów i konsultantów, konsultacje eksperckie, konsultacje indywidualne i grupowe dla rodziców, szczególnie wartościowe z ich perspektywy były konsultacje eksperckie i konsultacje indywidualne. Istotne jest, że tematyka tych spotkań wynika z przeprowadzonych diagnoz, a także z potrzeb zgłaszanych na bieżąco, których odbiorcami na terenie szkoły są zawsze koordynatorzy.

Badane koordynatorki ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz dyrektorki szkół, którym udzielane jest wsparcie, podkreślały znaczenie takiego wsparcia, jakim są sieci współpracy i samokształcenia.

We wszystkich badanych miejscach w ramach studium przypadku bardzo dużym zainteresowaniem cieszą się konsultacje i spotkania z rodzicami. Spotkania odbywają się w grupach zainteresowanych rodziców, a także jako indywidualne konsultacje. Częstym tematem konsultacji są zaburzenia zachowań, lęki, depresja. Zgłaszane było zapotrzebowanie na konsultacje psychiatryczne. W poszczególnych SCWEW objętych studiami przypadku odbyło się od 30 do 50 godzin takich konsultacji. Kilkoro dzieci skierowanych zostało do leczenia szpitalnego, bądź dalszych konsultacji.

Konsultacje grupowe z rodzicami, zdaniem uczestników wywiadu, powinny zakładać bardziej elastyczne dopasowywanie tematyki do bieżących potrzeb. Zaplanowany wcześniej i zapisany w harmonogramie temat (przez badanych odbierany jako narzucony), często uniemożliwiał rozmowę o najbardziej nurtujących problemach.

Ponadto, uczestnicy wywiadu postulują zwiększenie godzin na prowadzenie zajęć terapeutycznych z uczniami.

6. Wnioski z przeprowadzonego monitoringu i ewaluacji SCWEW

Opierając się na informacjach udzielonych przez SCWEW w formularzu monitoringu i ewaluacji oraz zebranych podczas wywiadów, wynika, że większość SCWEW realizuje swoje zadania zgodnie z założeniami. Tego wniosku nie można odnieść do całości działań SCWEW, gdyż nie zawsze podawały one kompletne informacje o zrealizowanych działaniach, co oznacza duże braki danych. Pomimo tych ograniczeń badawczych, ogólny obraz działań zrealizowanych przez SCWEW do tej pory jest pozytywny. W odniesieniu do brakujących danych, aby uniknąć tego problemu w przyszłości, zespół badawczy proponuje modyfikację metodologii - odejście od formularza monitoringu i ewaluacji na rzecz wywiadów indywidualnych (IDI) z liderami SCWEW i badań kwestionariuszowych z członkami zespołów SCWEW. Szczegóły w Załączniku 9.2.

Wnioski dotyczące oceny trafności modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym.

Trafność modelu funkcjonowania SCWEW przyjętego w projekcie pilotażowym, na tym etapie badania, można wstępnie ocenić pozytywnie. Badani zgodnie stwierdzają wzrost wyzwań związanych z funkcjonowaniem uczniów w ogólnodostępnym systemie, na co wartościową i realną odpowiedzią jest edukacja włączająca.

Odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące adekwatności modelu do potrzeb ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą, zostaną uzupełnione i rozwinięte w raporcie końcowym.

Wnioski dotyczące oceny efektywności organizacji i działania SCWEW

Wszystkie SCWEW zorganizowane są zgodnie z modelem. Kadra SCWEW jest jednocześnie kadrą szkoły/placówki specjalnej, w której umiejscowiony jest SCWEW (za wyjątkiem koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW). Z perspektywy wszystkich SCWEW obecna organizacja pracy sprzyja realizacji zadań. Niemal wszystkie SCWEW posiadają wystarczające zasoby lokalowe i kadrowe oraz zdecydowana większość posiada zasoby finansowe, aby zrealizować wszystkie zaplanowane działania. Każdy SCWEW zaplanował i prowadzi ewaluację swoich działań, natomiast liczba planowanych i zrealizowanych ewaluacji jest różna. W większości ewaluacje skupiają się na pomiarze skuteczności i efektywności zrealizowanych działań.

SCWEW widzą potrzebę stałego wzbogacania kompetencji członków zespołu. Jednocześnie, badani w zdecydowanej większości pozytywnie oceniają oferowane wsparcie zespołu SCWEW przez ORE. Propozycje modyfikacji dotyczą zmian terminarza szkoleń

oraz większego nacisku na specjalistyczne treści w stosunku do ćwiczonych kompetencji miękkich.

Wnioski dotyczące oceny skuteczności realizowanych zadań SCWEW

Większość działań realizowana jest zgodnie z harmonogramem i dobrze przyjmowana przez grupy docelowe. Aktualne potrzeby nauczycieli wyznaczają skuteczność działań SCWEW i dobrą ich ocenę. Problematyczne może być zrealizowanie wszystkich założonych obserwacji wspomagających, tam gdzie zaplanowano ich kilkadziesiąt, a do tej pory nie zrealizowano żadnej.

Czynnikiem utrudniającym realizację zaplanowanych działań SCWEW są kwestie związane z realnymi kosztami, ponoszonymi na zakup sprzętu w stosunku do zakładanych i szacowanych wcześniej kwot. Ponadto, czynnikiem utrudniającym jest wyrażana przez niektóre zespoły SCWEW obawa co do przyszłości - niejasna perspektywa czy i na jakich warunkach będzie kontynuowany i/lub rozwijany system wsparcia edukacji włączającej w kraju.

Wnioski dotyczące oceny trafności doboru kadry do zespołu SCWEW

We wszystkich SCWEW dominuje bardzo wysoka ocena kompetencji poszczególnych członków zespołu. Szczególnie wysoko ocenione są kompetencje, jakie posiada lider. Wszyscy członkowie zespołu SCWEW (lider, eksperci, specjaliści) posiadają kwalifikacje w zakresie kształcenia specjalnego, edukacji włączającej i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Ponadto, wszyscy liderzy, eksperci i specjaliści posiadają wymagane doświadczenie, związane czy to z zarządzaniem oświatą czy też pracą w obszarze szkolnictwa specjalnego. Większość liderów, ale też pozostałych ekspertów, posiada o wiele dłuższe doświadczenie czy to na stanowiskach kierowniczych czy to w pracy w danej placówce.

Jeżeli chodzi o potrzeby rozwojowe związane z kompetencjami, to badani wskazują na potrzebę wsparcia merytorycznego i doskonalenia umiejętności prowadzenia szkoleń. Badani wskazywali też na potrzebę wymiany doświadczeń, mentoringu oraz obserwacji wspomagających dla całego zespołu i poszczególnych członków indywidualnie. Wskazywano także na potrzebę szkoleń (dotyczących konkretnych tematów m.in. prawo oświatowe i jego zmiany, prowadzenie dokumentacji, zarządzanie czasem, techniki pracy ze stresem, asertywność, techniki wywierania wpływu, skuteczne rozwiązywanie konfliktów, umiejętności interpersonalne. Jednocześnie pojawiły się głosy o tym, że nie wymagane jest żadne wsparcie i/lub nie pojawiają się głosy o potrzebie nieobciążania liderów czy ekspertów dodatkowymi zadaniami, szczególnie w stosunkowo krótkim czasie, jaki jest na realizację pilotażowego programu.

Wnioski dotyczące oceny efektywności współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami ogólnodostępnymi

Podsumowując ocenę efektywności współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolami ogólnodostępnymi, można stwierdzić, że w większości przypadków układa się bardzo dobrze. Działania są wielopoziomowe i odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby placówek objętych wsparciem. SCWEW określają swoją rolę jako wspierającą (działalność statutową, nauczycieli w pracy z grupą różnicowaną) oraz doradczą. Dzięki dobrej współpracy wzbogacona jest oferta SCWEW i tworzone są warunki finansowe, lokalowe, personalne do działań na rzecz edukacji włączającej. Czynnikiem ograniczającym rozmiar współpracy jest, często wymieniany, brak przydzielonych w dostatecznej liczbie godzin na wspólne działania oraz ciągle niedostateczny poziom zrozumienia idei edukacji włączającej przez nauczycieli szkół/przedszkoli ogólnodostępnych.

Wnioski dotyczące adekwatności wsparcia szkoleniowo-doradczego

Podsumowując ocenę adekwatności poziomu wsparcia szkoleniowo-doradczego do potrzeb grupy docelowej, można stwierdzić, że jego realizacja odpowiada na zdiagnozowane potrzeby tej grupy. Formy wsparcia uważane są za optymalne. W przypadku wsparcia oferowanego rodzicom, postulowano większą elastyczność w doborze tematów i reagowaniu na problemy zgłaszane na spotkaniach.

Wśród innych form wsparcia, które można by zastosować, aby osiągać lepsze efekty, SCWEW wymieniają: prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej, lekcje koleżeńskie, wyposażenie placówek w pomoce, sprzęt, warsztaty z technologii wspomagających wykorzystanie nowości na rynku.

SCWEW prowadzą ewaluację wewnętrzną w różnych formach i natężeniu. Widzą efekty jej prowadzenia i wykorzystywania wyników na rzecz zapewniania jakości działania SCWEW. Część SCWEW planuje większość działań ewaluacyjnych od nowego roku szkolnego. Prowadzone jest monitorowanie realizacji zadań na poszczególnych etapach. Wynika to z obowiązku wysyłania sprawozdań do ORE. W wywiadach z członkami zespołu SCWEW podkreślano duże znaczenie bezpośredniej obserwacji realizowanych zadań i wymiany informacji na bieżąco o jakości podejmowanych działań.

Wnioski dotyczące oceny wsparcia doradczo-szkoleniowego

Największe efekty przynosi obecnie wsparcie doradczo-szkoleniowe odnoszące się do działań interwencyjnych i rozwiązywania sytuacji nagłych. Największe zapotrzebowanie jest na wsparcie konsultacyjne (indywidualne i grupowe) dla dyrektorów i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz nauczycieli w konkretnych sprawach i pojawiających się na bieżąco problemach wynikających w dużej mierze z problemów emocjonalnych i nasilających się zachowań agresywnych u dzieci. Jako skuteczną

formę wsparcia wskazać można również prowadzenie modelowych zajęć w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych oraz obserwacje wspierające koleżeńskie, dzięki którym możliwe jest poszerzenie zakresu form i metod pracy nauczyciela, bardziej świadome stosowanie zasad edukacji włączającej, co w konsekwencji wpływa na poprawę jakości kształcenia.

Najlepsze efekty uzyskuje się poprzez dzielenie się wiedzą, wymianę doświadczeń, dzielenie się wypracowanymi, sprawdzonymi procedurami postępowania, zatem praktyczność i odpowiadanie na bieżące problemy jest najważniejszym kryterium skuteczności udzielanego wsparcia.

Formą wsparcia, która nie przynosi jak dotąd dużych efektów są rady szkoleniowe, gdyż nie zawsze jest na nich duża frekwencja nauczycieli, a w ślad za tym, brak jest wystarczającej motywacji do wprowadzania zmian w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach. Również efekty pracy sieci współpracy i samokształcenia są na razie nieduże - być może z uwagi na zbyt krótki czas od ich uruchomienia. Wydaje się, że potencjał tej formy wsparcia nie został jeszcze doceniony, choć to właśnie wymiana doświadczeń wskazywana jest jako jedna z form najbardziej oczekiwanych.

Portfolio oferowanych form wsparcia można byłoby rozszerzyć o zajęcia o charakterze specjalistycznym, prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej przez nauczycieli z placówek ogólnodostępnych, zajęcia pokazowe prowadzone z dziećmi.

Dużym zainteresowaniem cieszyła się oferta konsultacji indywidualnych i grupowych dla rodziców - jest to grupa chętnie korzystająca ze wsparcia i mająca wiele potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji wychowawczych.

Wnioski dotyczące oceny skuteczności działań SCWEW w zakresie konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej

SCWEW podejmują się realizacji kampanii społecznej, wspierającej rozwój społeczności lokalnej wokół zagadnień inkluzji. Najbardziej popularnymi kanałami docierania do odbiorców jest Internet, głównie media społecznościowe, ale również media tradycyjne (radio, telewizja, prasa) - co daje szansę na dotarcie do odbiorców spoza kręgu zainteresowanych tematem edukacji włączającej. Wiele SCWEW sięgnęło po formy bezpośrednie: festyny lokalne, pikniki, debatę, happening, dni otwarte w placówkach biorących udział w projekcie, a nawet rajd rowerowy i grę terenową. Praktyka kampanii społecznych pokazuje, że takie bezpośrednie dotarcie do odbiorców może mieć największe oddziaływanie. Ewaluatorzy mają wątpliwość czy SCWEW są w stanie przygotować i zrealizować rzeczywiście skuteczną kampanię społeczną, gdyż jest to działanie wymagające specjalistycznej wiedzy i dużych środków finansowych.

To co SCWEW realizują i mogą realizować z dużym powodzeniem - to konferencje adresowane do szerokiego grona odbiorców oraz publikowanie wartościowych

merytorycznie informacji na swoich stronach internetowych. Ważne jest również dostarczanie ciekawych treści do zamieszczenia na stronach internetowych współpracujących z SCWEW instytucji i organizacji.

Wnioski dotyczące funkcjonalności wypożyczalni

Wypożyczalnie są bardzo wartościową formą wsparcia - obecnie praktycznie cały zakupiony sprzęt znajduje się w placówkach ogólnodostępnych. Wszystkie SCWEW prowadzące wypożyczalnię potwierdzają, że odbiorcy działań realizowanych przez SCWEW chętnie korzystają z wypożyczalni.

W ofercie wypożyczalni jest sprzęt multimedialny i komputerowy oraz oprogramowanie, pomoce dydaktyczne, sprzęt i zestawy wspomagające. Sprzęt wykorzystany jest zgodnie z przeznaczeniem i potrzebami placówek podczas zajęć w klasie/grupie, zajęć specjalistycznych, terapii specjalistycznych, zajęć rekreacyjnych, integracyjnych, w pracy w grupie zróżnicowanej i indywidualnych zajęć specjalistycznych, spotkań z rodzicami. Stanowi wsparcie podczas diagnozowania ucznia. Umożliwia realizowanie innowacji podczas zajęć i jest wykorzystywany podczas zajęć modelowych. Efektem wykorzystania wypożyczonego sprzętu jest podniesienie jakości pracy placówek, wzrost atrakcyjności zajęć, obniżenie trudności wynikających z dysfunkcji, integracja. Bardzo istotnym uzupełnieniem wsparcia w zakresie sprzętu jest możliwość skorzystania z konsultacji dotyczących jego użytkowania, co znacząco wpływa na osiągnięte efekty edukacyjne.

Wnioski dotyczące oceny skuteczności SCWEW jako inicjatora współpracy międzyinstytucjonalnej w regionie

SCWEW koncentrują się głównie na instytucjach działających na rzecz dziecka i rodziny oraz instytucjach i organizacjach związanych z edukacją. Tylko nieliczni w swoim portfolio partnerów mają instytucje rynku pracy, czy szerszy krąg władz lub instytucji lokalnych.

Współpraca z ww. instytucjami i organizacjami polega najczęściej na działaniach informacyjnych adresowanych do tych instytucji i organizacji, ale również na włączaniu ich w realizację działań podejmowanych przez SCWEW. Większość SCWEW spostrzega podjęcie takiej współpracy, jako sposobność do pozyskania wsparcia merytorycznego od tych instytucji.

7. Wstępne rekomendacje dotyczące pracy SCWEW

Rekomendacje dotyczące wsparcia dla kadry zespołu SCWEW

Proponowane przez SCWEW formy wsparcia służące wzbogaceniu kompetencji członków zespołu:

- obserwacje wspierające;
- wizyty studyjne/spotkania z innymi SCWEW, wymiana doświadczeń;
- mentoring, tutoring, coaching;
- szkolenia doskonalące i eksperckie.

Szkolenia w obszarze następujących tematów: prawo oświatowe i jego zmiany; prawo zamówień publicznych; praca w grupie; organizacja i prowadzenie edukacji włączającej w placówkach ogólnodostępnych; praca z dorosłymi wypalenie; radzenie sobie ze stresem; zarządzanie czasem; obowiązki organu prowadzącego w obszarze PPP; prowadzenie dokumentacji; asertywność; techniki wpływu społecznego; skuteczne rozwiązywanie konfliktów; umiejętności interpersonalne; coaching; dostępność cyfrowa; nowe technologie; pedagogika specjalna; prowadzenie szkoleń.

W stosunku do szkoleń oferowanych przez ORE postulowane jest:

- zmiana terminarza szkoleń (harmonogram szkoleń nie jest konsultowany ze SCWEW, co skutkuje biernym lub formalnym uczestnictwem w szkoleniach - ograniczenie się do rejestracji na platformie szkoleniowej i nieuczestniczenie aktywnie w zajęciach);
- większy zakres specjalistycznych treści w stosunku do ćwiczonych kompetencji miękkich;
- zmniejszenie czasu przeznaczanego na samokształcenie. Dodać jednak trzeba, że w kartach pracy, część kadry SCWEW wykazuje dużą liczbę godzin na samokształcenie i realizuje to niezależnie od ORE⁴².

Rekomendacje dotyczące działania SCWEW

- Redukcja zbyt rozbudowanej dokumentacji, związanej ze sprawozdawczością działania SCWEW - mniej dokumentacji i działań sprawozdawczych - postulat zmniejszenia działań biurokratycznych;
- Ograniczenie liczby szkoleń, które często realizowane były bardzo intensywnie w krótkim czasie lub równomierne rozłożenie ich w harmonogramie zobowiązań SCWEW;
- Wsparcie kadrowo-finansowe, zatrudnienie pracowników administracji oraz osoby do kierowania zespołem i/lub wsparcie finansowe działań obecnie funkcjonującego działu administracyjno-organizacyjnych;

⁴² Źródło informacji: pracownik ORE.

- Elastyczność w formach zatrudnienia - możliwość realizowania umów zlecenie dla zespołu SCWEW, możliwość zatrudniania w ramach zespołu SCWEW lekarzy. Dodać jednak trzeba należy, że ORE dopuszcza różne formy zatrudnienia i decyzje w tej sprawie podejmuje Grantobiorca⁴³;
- Uwzględnienie w finansowaniu SCWEW kosztów obsługi projektu (księgowość, RODO), możliwości stosowania wyższych stawek za godzinę pracy eksperta zewnętrznego (co jest uzasadniane wzrostem cen rynkowych); z uwagi na rosnące ceny oraz wysokość stawek na rynku za pracę zewnętrznych ekspertów - waloryzacja środków przeznaczonych na te cele. Dodać jednak należy, że projekt grantowy nie finansuje działań administracyjnych, zakłada natomiast możliwość zwiększenia wartości grantu⁴⁴;
- Większe środki na zakup sprzętu specjalistycznego, materiałów;
- Środki na wyposażenie SCWEW - sprzęty biurowe, meble, sprzęt AGD, aczkolwiek na etapie aplikowania Grantobiorca potwierdzał zasoby niezbędne do realizacji projektu⁴⁵;
- Wsparcie lokalowe – jeden z badanych SCWEW⁴⁶ wskazał potrzebę odrębnego lokalu na realizację usług przez SCWEW;
- Wsparcie technologiczne - to wsparcie obejmowałoby pomoc w rejestracji SCWEW na platformie Teams lub inne rozwiązanie do realizacji działań w formie zdalnej, komunikacji z zespołem, odbywania spotkań;
- Wyodrębnienie SCWEW z placówek. Propozycja aby SCWEW był odrębną instytucją lub odrębną częścią placówki ze swoją kadrą i finansami, pozwoli to na bardziej elastyczne planowanie współpracy i pomocy. Obecnie specjaliści/nauczyciele zatrudnieni w ośrodku/placówce muszą często zmieniać swój plan zajęć, by uczestniczyć w zajęciach w szkołach ogólnodostępnych. Ewentualnie propozycja aby nauczyciele i specjaliści zatrudnieni w SCWEW nie byli zatrudnieni w ośrodku/placówce w pełnym wymiarze godzin pracy (postulat mniejszego wymiaru godzin aby móc realizować działania jako SCWEW);
- Zabezpieczenie możliwości kontynuacji działań – badani wskazują na konieczność posiadania wiedzy o możliwości kontynuacji działań SCWEW, po zakończeniu projektu pilotażowego (pozwoliłoby to zaplanowanie pracy w sposób długoterminowy oraz zapewniło trwałość efektów) wraz z zapewnieniem środków finansowych na działalność obecnie funkcjonujących SCWEW;
- W przyszłości - aby SCWEW tworzone były, jako oddzielne jednostki organizacyjne, korzystające ze współpracy z ekspertami i specjalistami w zależności od zdiagnozowanych potrzeb i bieżących problemów;

43 Źródło informacji: pracownik ORE

44 Źródło informacji: pracownik ORE

45 Źródło informacji: pracownik ORE.

46 SCWEW w Krakowie.

- W przypadku jednego ze SCWEW nie udało się otrzymać wypełnionego formularza ewaluacyjnego, co uniemożliwiło analizę danych dotyczących tego podmiotu - w przyszłości konieczne jest zbudowanie obligatoryjnego mechanizmu przekazywania danych przez SCWEW na potrzeby procesu monitoringu i ewaluacji.

Rekomendacje dotyczące wsparcia udzielanego przez SCWEW

- Dopasowanie działań do możliwości szkół i kalendarze szkolnego - organizacja i udział w szkoleniach przez zespół SCWEW w terminach równomiernie rozłożonych w roku szkolnym i uwzględniających kalendarz szkolny;
- Zwiększenie liczby godzin do realizacji działań dla specjalistów i wsparcia szkół;
- Większa elastyczność w ramach form wsparcia - możliwość przenoszenia godzin przeznaczonych np. na szkolenia, na indywidualne doradztwo rodzicom;
- Rozszerzenie form wsparcia: formy praktyczne, szkolenia nauczycieli z trenerem, szkolenia on-line;
- Organizowanie szkoleń dla nauczycieli i specjalistów z zakresu: negocjacji, mediacji, mentoringowe, tematycznych, edukacji włączającej, nowych technologii wspomagających pracę, budowania pracy w zespole. Wśród innych form wsparcia, które można by zastosować, aby osiągać lepsze efekty, SCWEW wymieniają: prowadzenie zajęć na terenie placówki specjalnej, lekcje i obserwacje koleżeńskie, wyposażenie placówek w pomoce, sprzęt, warsztaty z technologii wspomagających wykorzystanie nowości na rynku, treningi interpersonalne, zajęcia terapeutyczne, warsztaty tematyczne;
- Dopuszczenie do prowadzenia działań na terenie szkół i przedszkoli w godzinach przedpołudniowych;
- Aby zwiększyć efekty konsultacji dla rodziców, SCWEW postulowały większą elastyczność w doborze tematów i reagowaniu na problemy zgłaszane na spotkaniach przez rodziców;
- Zaangażowanie placówek wspomagających – postulat większego zakresu zaangażowania takich placówek jak poradnie psychologiczno-pedagogiczne (PPP), placówki doskonalenia nauczycieli (PDN), biblioteki pedagogiczne;
- Aby oferta wypożyczalni mogła być w pełni wykorzystania należy dbać o kompletność zakupów np. zadbanie aby oprócz programów multimedialnych możliwe było również udostępnienie komputerów, tam gdzie one są potrzebne. Nie można bowiem ograniczać korzystania ze specjalistycznego oprogramowania tylko dla tych placówek, które dysponują własnym sprzętem komputerowym. Należy jednak dodać, że zakup komputerów w ramach projektu grantowego był kosztem kwalifikowanym⁴⁷.

⁴⁷ Źródło informacji: pracownik ORE.

8. Wstępne rekomendacje dotyczące dalszej realizacji badania sformułowane w oparciu o zebrane doświadczenia

Przeprowadzone badanie wpisuje się, w opinii SCWEW, w nadmiernie rozbudowaną sprawozdawczość i biurokratyczne ramy działania SCWEW. Brak dostępu ewaluatorów do danych, przekazywanych w formie sprawozdań z poszczególnych etapów do ORE, skutkowało koniecznością stworzenia rozbudowanego narzędzia ujmującego wiele aspektów pracy SCWEW. Konieczna jest zatem redukcja wypełnianej przez SCWEW dokumentacji, w tym ograniczenie zakresu formularza monitoringu i ewaluacja, która będzie realizowana na potrzeby Raportu Końcowego.

W badaniu, które będzie realizowane na potrzeby Raportu Końcowego konieczne jest zwiększenie zaangażowania w proces zespołu SCWEW poprzez wzmocnienie elementu jakościowego i interakcyjności w ramach współpracy pomiędzy SCWEW a badaczami.

Ponadto istotnym materiałem badawczym powinny być dokumenty sprawozdawcze, przygotowywane cyklicznie przez SCWEW. Pozwoli to na minimalizację, bardzo rozbudowanego formularza monitoringu i ewaluacji, a przede wszystkim podniesie wiarygodność uzyskiwanych danych - w sprawozdaniach są dane o wyższym poziomie wiarygodności niż opinie, które pojawiają się (a czasami nie) w formularzu monitoringu i ewaluacji. Wreszcie, co jest ważne, zespoły SCWEW nie będą zmuszane do ponownej pracy, którą już wykonały podczas przygotowywania sprawozdań. W konsekwencji ich podejście do procesu monitoringu i ewaluacji będzie bardziej przyjazne i prorozwojowe, poprzez dostrzeżenie większej sensowności tego procesu.

Jednocześnie, konieczna jest redukcja pytań w formularzu monitoringu i ewaluacji do kwestii kluczowych i ważnych z punktu widzenia działalności SCWEW, która będzie skutkowałą:

- przygotowaniem odrębnego (krótkiego) formularza monitoringu i ewaluacji zbierającej jedynie wskaźniki ilościowe, których nie ma w sprawozdaniach oraz opinie SCWEW;
- przygotowaniem odrębnego narzędzia jakościowego (scenariusza wywiadu) do zbierania danych ewaluacyjnych i opinii respondentów - liderów SCWEW;
- przygotowanie odrębnego narzędzia ilościowego (kwestionariusza ankiety) do zbierania danych ewaluacyjnych i opinii respondentów - członków zespołów SCWEW. Jednocześnie rezygnacja ze scenariusza wywiadu grupowego z kadrą SCWEW;
- przygotowaniem formularza do analizy dokumentów (sprawozdań składanych przez SCWEW).

9. Załączniki

9.1. Opis wyników badania dla poszczególnych SCWEW objętych studiami przypadku

9.1.1. Pierwsze studium przypadku

Badaniem objęto SCWEW w Brzegu Dolnym.

W ramach studium przypadku przeprowadzono analizę formularza wypełnionego przez przedstawicieli SCWEW oraz przeprowadzono dwa wywiady grupowe.

W wywiadzie z kadrą SCWEW wzięła udział część zespołu: lider SCWEW; ekspert ds. technologii wspomagających (odpowiedzialny za wypożyczalnię); ekspert ds. informacji i ewaluacji; 2 metodyków-specjalistów; 1 koordynator.

W skład zespołu wchodzi jeszcze ekspert ds. edukacji włączającej oraz nauczyciele (2 nauczycieli wychowania przedszkolnego; 1 nauczyciel wychowania przedszkolnego z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej; 3 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej; 2 nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej; 3 nauczycieli przedmiotu; 3 nauczycieli przedmiotu z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej).

W wywiadzie z partnerami SCWEW wzięli udział: 3 koordynatorów z placówek współpracujących ze SCWEW; Przedstawicielka Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej; Przedstawicielka Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli; nauczycielka placówki współpracującej ze SCWEW.

Odpowiednia baza lokalowa i kompetentna kadra - zdaniem lidera były podstawą do wzięcia udziału w programie.

Wsparciem objętych jest 9 placówek:

1. Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Adama Mickiewicza w Brzegu Dolnym w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 2 w Brzegu Dolnym;
2. Szkoła Podstawowa Nr 6 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 1 w Brzegu Dolnym;
3. Szkoła Podstawowa Nr 5 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 3 w Brzegu Dolnym;
4. Szkoła Podstawowa nr 1 im. Powstańców Śląskich w Wołowie;
5. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zespole Szkół Publicznych w Lubiążu;
6. Szkoła Podstawowa w Wińsku;
7. Przedszkole Samorządowe w Wińsku;
8. Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Zawodowych w Brzegu Dolnym;
9. Branżowa Szkoła I Stopnia w Zespole Szkół Zawodowych w Wołowie.

Lider SCWEW telefonował do placówki z propozycją współpracy. Nie było formalnego podpisania dokumentu, współpraca realizowana jest poprzez kontakty osobiste i telefoniczne.

We wszystkich placówkach przeprowadzone zostały diagnozy wstępne według zaproponowanego formularza zapisanego w modelu SCWEW.

SCWEW współpracuje ze specjalistami w zależności od zdiagnozowanych potrzeb. Są to: psycholog, pedagog, pedagog specjalny w tym w zakresie resocjalizacji, logopeda, neurologopeda, terapeuta, socjoterapeuta, doradca zawodowy, specjalista w zakresie wczesnego wspomaganie oraz specjalista w obszarze pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi.

Praca SCWEW jest zgodna z zapisami projektowymi i harmonogramem, choć postulowana jest większa elastyczność i realistyczne rozłożenie zadań w ciągu roku szkolnego.

Istnieje duże zainteresowanie wsparciem, w szczególności taką potrzebę zgłaszają rodzice, ale również nauczyciele. Zwiększone zainteresowanie wynika z większej dostępności do specjalistów oraz akcje informacyjne SCWEW.

Zaplanowano 99 konsultacji eksperckich. Na tym etapie zrealizowano 19 w 9 placówkach. Podejmowane są najczęściej tematy dotyczące autyzmu. Konsultacje odbywają się stacjonarnie w siedzibie SCWEW oraz poprzez komunikatory online.

Dużym zainteresowaniem (174 spotkania) cieszą się konsultacje i spotkania z rodzicami. Spotkania odbywają się w grupach zainteresowanych rodziców, a także jako indywidualne konsultacje. Częstym tematem konsultacji są zaburzenia zachowań, lęki, depresja. Zgłaszane było zapotrzebowanie na konsultacje psychiatryczne. Odbyło się 40 godzin takich konsultacji. 4 dzieci skierowanych zostało do leczenia szpitalnego.

Konsultacje grupowe z rodzicami, zdaniem uczestników wywiadu, powinny zakładać bardziej elastyczne dopasowywanie tematyki do bieżących potrzeb. Z góry narzucony temat, zapisany w harmonogramie, często uniemożliwiał rozmowę o najbardziej nurtujących problemach.

Odbyło się 5 (1. SP nr 1 w Brzegu Dolnym, 2. SP Nr 6 w Brzegu Dolnym, 3. SP Nr 5 w Brzegu Dolnym, 4. SP nr 1 w Wołowie, 5. SP w Lubiążu) spośród zaplanowanych 9 spotkań dotyczących tworzenia IPET, a także 27 spośród 27 zaplanowanych spotkań konsultacyjnych związanych z opracowywaniem i dostosowywaniem programów oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy. Przeprowadzono wszystkie zaplanowane (9) spotkania konsultacyjne związane z dostosowaniem metod i form pracy, sposobu pracy czy działań w obszarze funkcjonowania przedszkola/szkoły ogólnodostępnej jako włączających. Mniejszym zainteresowaniem wśród nauczycieli cieszą się szkolenia RP. Nie wszyscy nauczyciele przyjęli model szkoły włączającej: *Nauczyciele uważają, że praca z uczniami niepełnosprawnymi to zadanie psychologa, pedagoga szkolnego (wypowiedź koordynatorki).*

W opinii uczestników wywiadu nauczyciele w niewielkim stopniu korzystają ze szkoleń proponowanych przez SCWEW. Dobrowolny charakter uczestnictwa - ich zdaniem - sprzyja niskiej frekwencji. Niewykorzystany jest potencjał specjalistów we wprowadzaniu metod i form pracy dostosowanych do pracy w klasach zróżnicowanych: *Zdarzały się sytuacje, że na zajęciach modelowych, nauczyciel był nieobecny.*

Nauczyciele, biorący udział w konsultacjach indywidualnych ze specjalistami, oczekują gotowych rozwiązań i „magicznych metod” w pracy z uczniem trudnym. Najaktywniejszymi uczestnikami spotkań ze specjalistami są koordynatorzy. Wybrane do tych zadań osoby w ocenie członków zespołu SCWEW są bardzo zaangażowane i dobrze rozumieją potrzebę wprowadzania edukacji włączającej do szkół ogólnodostępnych.

Nie wszystkie szkoły chętnie współpracują ze SCWEW. Szczególnie trudno jest w pracy ze szkołami branżowymi.

Nauczyciele chętnie korzystają z wypożyczalni sprzętu i instruktażu. Ze względu na duże zapotrzebowanie ze strony placówek objętych wsparciem na sprzęt specjalistyczny istnieje potrzeba wsparcia finansowego SCWEW w poszerzeniu tej bazy.

W szkołach/przedszkolach sprzęt wykorzystywany jest przez psychologów Eyetracker, Metoda Warnkego, Biofeedback. Nauczyciele chętnie korzystają z programów komputerowych, spektrum autyzmu PRO i laptopy do programów, powiększalnik, karty Empatify, sprzęt do zajęć z elementami terapii integracji sensorycznej, interaktywna podłoga.

W trakcie wywiadu z kadrą SCWEW zidentyfikowano trudności w realizacji zadań projektowych. Uczestnicy wywiadu zwrócili uwagę na:

1. Zbyt dużą biurokracją. Ilość dokumentacji, którą trzeba wypełnić często pochłania większość czasu, który mógłby być wykorzystany bezpośrednio do pracy z uczniami, rodzicami, nauczycielami: *Jedna konsultacja, a do wypełnienia 4 dokumenty;*
2. Zbyt dużo szkoleń organizowanych przez ORE w krótkim czasie. Terminy szkoleń nie są konsultowane z zespołami SCWEW: *W jednym miesiącu było 12 dni szkoleń, a przecież My mamy pracę w swoich placówkach, której za nas nikt nie wykona. Często uczestniczyliśmy tylko formalnie, gdyż nie mogliśmy zrezygnować z pracy we własnych placówkach;*
3. Problemem jest harmonogram projektu: *Wsparciem objęte są placówki feryjne, a nasz harmonogram tego nie uwzględnia i zadania wypadają na okres przerw w pracy placówek. Wykonanie zaplanowanych w tym czasie działań jest niemożliwe.*

Poddano ocenie obecny model funkcjonowania SCWEW. Uczestnicy wywiadu uważają, że SCWEW powinien być samodzielną instytucją, mającą wyznaczone cele i ludzi skoncentrowanych tylko na organizacji wsparcia dla szkół ogólnodostępnych. Łączenie pracy w placówkach specjalnych z zadaniami SCWEW jest ich zdaniem bardzo trudne

i nieefektywne. Barierą dla rodziców jest konieczność spotkania się na terenie SCWEW. Funkcjonuje ciągle przekonanie, że nie należy być identyfikowanym z miejscem, gdzie uczą się uczniowie niepełnosprawni: *Rodzice mają opory przed kontaktem z placówką specjalną.*

Uczestnicy wywiadu postulują zwiększenie godzin na prowadzenie zajęć terapeutycznych z uczniami.

Prowadzona jest ewaluacja poprzez miniankiety, bezpośrednią obserwację i rozmowy.

Zdaniem ekspertów do spraw ewaluacji: *Jeszcze było za mało działań i większe badania przeprowadzimy jesienią.*

9.1.2. Drugie studium przypadku

Badaniem objęto SCWEW w Białymstoku.

W ramach studium przypadku przeprowadzono analizę formularza wypełnionego przez przedstawicieli SCWEW oraz przeprowadzono dwa wywiady grupowe. W wywiadzie z kadrą SCWEW wzięto udział niemal cały zespół: lider SCWEW; Ekspert ds. technologii wspomagających; ekspert ds. informacji i ewaluacji; ekspert ds. edukacji włączającej; ekspert sieci SCWEW i samokształcenia; specjalista ds. merytorycznych; 6 koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.

W skład zespołu wchodzi ponadto 4 koordynatorów.

W wywiadzie z partnerami SCWEW wzięli udział: 7 dyrektorów szkół i przedszkoli współpracujących ze SCWEW; Przedstawicielki 4 Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 1 w Białymstoku, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 w Białymstoku, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna MENTOR w Białymstoku, Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Alter w Białymstoku); Przedstawicielka Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Białymstoku oraz przedstawiciel Podlaskiego Stowarzyszenia Sportowego Osób Niepełnosprawnych „Start”.

SCWEW w Białymstoku to placówka z wieloletnim doświadczeniem w pracy z uczniami o SPE. Odbiorcami są uczniowie z lekką, umiarkowaną, znaczną lub głęboką niepełnosprawnością intelektualną oraz sprzężeniami. Oprócz niepełnosprawności intelektualnej często występuje u uczniów szereg innych ograniczeń wynikających, np. z mózgowego porażenia dziecięcego, zespołów genetycznych, braku lub opóźnienia rozwoju mowy, autyzmu, mutyzmu, ADHD, epilepsji, małegołowia, niedowidzenia, niedostyszenia, z wybiórczością pokarmową i innymi deficytami rozwojowymi.

Z perspektywy samego SCWEW, motywacją do wzięcia udziału w projekcie była ogromna potrzeba rozwoju i upowszechniania edukacji włączającej, co związane jest z rosnącą liczbą dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami oraz zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi. Wieloletnie doświadczenia w obszarze szkolnictwa specjalnego, odpowiednia baza lokalowa, kompetentna kadra oraz szeroka sieć współpracy - zdaniem lidera była podstawą do wzięcia udziału w programie.

Wsparciem objętych jest 10 placówek:

1. Przedszkole Samorządowe Nr 10;
2. Przedszkole Samorządowe Nr 36 im. Marii Montessori;
3. Szkoła Podstawowa nr 26 im. Stanisława Staszica;
4. Szkoła Podstawowa nr 43 im. Simony Kossak;
5. Szkoła Podstawowa nr 28 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego;
6. Branżowa Szkoła I stopnia, Zespół Szkół Zawodowych Nr 5 im. Gen. Ignacego Prądzyńskiego;
7. Technikum przy Zespole Szkół Handlowo-Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika;
8. Technikum Elektryczne przy Zespole Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego;
9. Technikum nr 4 przy Zespole Szkół Rolniczych;
10. VII Liceum Ogólnokształcące im. Nauczycieli Tajnego Nauczania.

Nawiązywanie współpracy przebiegało wielotorowo. W przypadku kilku placówek lider SCWEW kontaktował się z nimi z propozycją współpracy. W innych wypadkach urząd miasta (organ prowadzący wskazywał placówki do współpracy). Wreszcie, były szkoły i przedszkola, które zgłaszały się same, albo słysząc o projekcie pierwszy raz albo dostrzegając już pozytywne efekty dotychczasowej współpracy - tak było w przypadku SCWEW w Białymstoku.

Ważnym motywem wchodzenia we współpracę i korzystania z oferty SCWEW były realne trudności i wyzwania na jakie natrafiają nauczyciele w szkołach ogólnodostępnych: *Spotykamy się od dłuższego czasu z tym problemem, ponieważ pojawiają się w naszym przedszkolu dzieci z niepełnosprawnościami i tak naprawdę z tego powodu zaangażowaliśmy się w ten projekt [FGI, Partner, Przedszkole].*

Ponadto przedstawicielki poradni podkreślały, że ważnym motywem była chęć uczestnictwa w inicjatywach, projektach związanych ze wsparciem uczniów ze SPE oraz z rozwojem i promocją edukacji włączającej, szczególnie kiedy odbiorcami działań są również rodzice oraz nauczycieli: *Badamy, diagnozujemy podopiecznych tej placówki, współpraca jest od lat i na fali tej współpracy weszliśmy do projektu. Z drugiej strony zainteresowanie z uwagi na zmiany dotyczące poradnictwa i całego systemu orzekania i wsparcia z tego też względu ta współpraca jest ważna [FGI, Partner, PPP].*

Wreszcie motywatorem nawiązanie współpracy było chęć propagowania i rozwoju wsparcia i pomocy osobom z niepełnosprawnościami, w skali regionu: *Troszeczkę w odpowiedzi na prośbę, troszeczkę sami chcieliśmy uczestniczyć w takim fajnym, pilotażowym projekcie. Jak najbardziej jesteśmy związani z różnymi placówkami, szkołami które zajmują się osobami z niepełnosprawnościami, jak najbardziej, naszą rolą jest wspierać i propagować wiedzę jak to ma wyglądać i służyć od czasu do czasu pomocą, bo*

nie tylko zajmujemy się sportem ale też rehabilitacją w naszym regionie i mamy sporo osób zaangażowanych [FGI, Partner, NGO].

Współpraca, w większości przypadków, wynikała więc z poprzednich pozytywnych doświadczeń, oraz wskazania przez (w wypadku szkół i przedszkoli) JST. Rozpoczęcie współpracy wiązało się z podpisaniem porozumień i umów (ustandaryzowany i formalny sposób).

Badani nauczyciele, koordynatorzy, dyrektorki podkreślają że nauczyciele chętnie korzystają z wypożyczalni sprzętu i instruktażu oferowanego przez eksperta ds. technologii wspomagających.

SCWEW wspiera 10 szkół i placówek, w związku z tym zapotrzebowanie na sprzęt specjalistyczny jest duże. Podobnie jak w innych badanych SCWEW w ramach studium przypadku także w Białymstoku istnieje potrzeba wsparcia finansowego SCWEW w poszerzeniu tej bazy.

Badane koordynatorki ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW oraz dyrektorki szkół, którym udzielane jest wsparcie, podkreślały znaczenie takiego wsparcia jakim są sieci współpracy i samokształcenia: *Dzięki tym sieciom i spotkaniom można nawiązać kontakty, wymienić się doświadczeniami, zobaczyć jak jest u innych, że mają też podobne problemy. Można się wspierać nawzajem w sferze zawodowej [FGI, Partner, Tech].*

Partnerzy i odbiorcy wsparcia bardzo wysoko oceniają działania prowadzone przez SCWEW, jednocześnie, podkreślając adekwatność wsparcia do potrzeb: *To co nam zaoferowano w ramach programu było dokładnie tym czego potrzebowaliśmy, na co było zapotrzebowanie, oczywiście mówię subiektywnie, ale gdy patrzę na moich nauczycieli to tego potrzebowali [FGI, Partner, Zespół Szkół Zawodowych]; Od ubiegłego roku mieliśmy bardzo dużo szkoleń, warsztatów, konsultacji indywidualnych dla rodziców, uczniowie byli diagnozowani. To pokryło się z naszymi oczekiwaniami [FGI, Partner, Tech].*

Wysoka ocena wsparcia wynika z profesjonalizmu prowadzących, posiadania przez nich wiedzy eksperckiej oraz wykorzystania całego wachlarza narzędzi. Badani w tym wątku podkreślali bardzo dobrze i profesjonalnie prowadzone rady szkoleniowe: *Myślę że specjaliści prowadzący te rady byli naprawdę świetnie przygotowani, przede wszystkim mają doświadczenie i potrafią nam przekazać tą wiedzę. Myślę, że to był ten czynnik najważniejszy [FGI, Partner, SP]; Dla mnie genialne było przekazywanie konkretów. Konkretnych przykładów, konkretnych możliwości, konkretnych zastosowań, które były proponowane przez specjalistów [FGI, Partner, LO].*

Dodatkowe potrzeby, rekomendacje: *Wypowiadam się subiektywnie, ale obserwując reakcję nauczycieli, wydaje się, że brakuje im gotowych narzędzi do pracy z daną niepełnosprawnością – dla polonisty, anglisty, dla specjalności. Mamy ogromne wsparcie, wiemy, co robić, ale to ten element brakujący [FGI, Partner, Tech].*

9.1.3. Trzecie studium przypadku

Badaniem objęto SCWEW w Olsztynie.

W ramach studium przypadku, przeprowadzono analizę formularza wypełnionego przez przedstawicieli SCWEW oraz przeprowadzono dwa wywiady grupowe. W wywiadzie z kadrą SCWEW wzięły udział całe zespoły: lider SCWEW; ekspert ds. technologii wspomagających; ekspert ds. informacji i ewaluacji; ekspert ds. edukacji włączającej; Ekspert sieci SCWEW i samokształcenia; dwóch specjalistów pedagogów; 7 koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.

W wywiadzie z partnerami SCWEW wzięli udział: 7 dyrektorów szkół i przedszkoli współpracujących ze SCWEW; przedstawicielki 2 Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych (Poradni Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1 w Olsztynie, Poradni Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3 w Olsztynie); przedstawicielka Warmińsko-Mazurski Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie; przedstawicielka Olsztyńskie Centrum Edukacji Nauczycieli oraz przedstawicielka Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Pierwszy krok uczyniliśmy w 1998 roku, tworząc oddział dla dzieci z autyzmem w Zespole Placówek Przedszkolnych nr 1 placówce prowadzonej przez Miasto Olsztyn. W roku 2000, by Nasze Dzieci mogły kontynuować edukację, powołaliśmy Społeczną Szkołę Podstawową dla Dzieci Autystycznych. Jednak koszty ponoszone przez rodziców na edukację niepełnosprawnych dzieci były bardzo wysokie i nie wszyscy mogli korzystać z edukacji w tej szkole. Znaleźliśmy inne rozwiązanie...

Początki placówki sięgają 1998 roku, kiedy utworzono oddział dla dzieci z autyzmem w Zespole Placówek Przedszkolnych nr 1, w placówce prowadzonej przez Miasto Olsztyn. Sam Zespół Placówek Edukacyjnych w Olsztynie powstał w 2002 roku.

Organem prowadzącym Zespołu Placówek Edukacyjnych Szkoła Podstawowa nr 4 Specjalna dla Dzieci z Autyzmem i Niepełnosprawnościami Sprzężonymi w Olsztynie są trzy fundacje (Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym i Osobom o Podobnych Zaburzeniach w Rozwoju w Olsztynie, Stowarzyszenie Wspomagania Rozwoju Dzieci w Olsztynie, Stowarzyszenie Wyjątkowe Serce). W skład zespołu wchodzi:

1. Przedszkole Publiczne z Oddziałami Integracyjnymi nr 25;
2. Przedszkole Specjalne nr 11 dla Dzieci z Niepełnosprawnością Ruchową, Niepełnosprawnością Intelektualną, Niepełnosprawnościami Sprzężonymi i z Autyzmem w Olsztynie;
3. Szkoła Podstawowa nr 4 Specjalna Dla Uczniów z Autyzmem i Niepełnosprawnościami Sprzężonymi w Olsztynie;
4. XV Liceum Ogólnokształcące Specjalne w Olsztynie;
5. Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy nr 2 w Olsztynie.

Mottem placówki jest: Każde dziecko - potrafi, każde dziecko - chce, każde dziecko - kocha i JEST KOCHANE.

Wsparciem objętych jest 7 ogólnodostępnych placówek:

1. Przedszkole Miejskie nr 19 w Olsztynie;
2. Szkoła Podstawowa nr 12 w Olsztynie;
3. Szkoła Podstawowa nr 13 im. Komisji Edukacji Narodowej w Olsztynie;
4. Szkoła Podstawowa nr 33 im. Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci UNICEF w Olsztynie;
5. Szkoła Podstawowa im. 11 Listopada w Rusi;
6. V Liceum Ogólnokształcące im. Wspólnej Europy w Olsztynie;
7. Branżowa Szkoła I stopnia nr 5 w Olsztynie.

Zarówno kadra SCWEW, jak i partnerzy podkreślali znaczenie i rolę koordynatorów działających w każdej wspieranie szkole czy przedszkolu: *To jest mocny punkt w tym całym projekcie. Mówię o koordynatorach, którzy są w każdej naszej szkole czy przedszkolu a poza tym są w naszym zespole. Ich działania są bardzo owocne, bo oni znają kontekst i można reagować na bieżąco* [FGI, Kadra SCWEW].

Koordynatorzy podejmują różnorodne działania na terenie szkół i przedszkoli. Badani podkreślali, że z palety działań takich jak rady szkoleniowe, konsultacje indywidualne i grupowe dla dyrektorów i konsultantów, konsultacje eksperckie, konsultacje indywidualne i grupowe dla rodziców, szczególnie wartościowe z ich perspektywy były konsultacje eksperckie i konsultacje indywidualne. Istotne jest, że tematyka tych spotkań wynika z przeprowadzonych diagnoz a także z bieżących zgłaszanych potrzeb, których odbiorcami na terenie szkoły są zawsze koordynatorzy: *Myślę że każde z tych działań jest potrzebne i ma sens, ale szczególnie te indywidualne spotkania z konkretnymi nauczycielami czy rodzicami i praca na konkretnym przypadku dziecka były w naszej szkole bardzo przydatne* [FGI, Partner, SP].

Jako duży sukces, przedstawicielki zespołu SCWEW podawały powstanie, w październiku 2022, przy SCWEW w Olsztynie, Ośrodka Wsparcia i Testów. Ośrodek powstał w ramach programu PFRON. Ośrodek Wsparcia i Testów ma prowadzić szereg działań, wspierających osoby z niepełnosprawnością w doborze technologii asystujących, w tym m.in.: prezentowania korzyści wynikających ze stosowania technologii asystujących w różnych obszarach życia, świadczenia porad w optymalnym wyborze właściwych, do aktualnych potrzeb, technologii asystujących, prowadzenia wstępnego instruktażu oraz wskazywania potencjału wykorzystania technologii asystujących w życiu codziennym, wypożyczania sprzętów, urządzeń i oprogramowania.

Zarówno zespół SCWEW, jak i partnerzy, podkreślają wartość materiałów filmowych o SCWEW i wszystkich placówkach objętych wsparciem przygotowanych w ramach kampanii medialnej. Celem kampanii było wspieranie rozwoju edukacji włączającej

w społeczności. W jej efekcie powstało osiem materiałów o każdej z placówek: *To takie spontaniczne i emocjonalne. Bardzo się cieszę że powstało i jest o wszystkich. Każdy swoimi słowami opowiada. Polecam!* [FGI, Zespół SCWEW].

SCWEW prowadzi działania ewaluacyjne zgodnie z przyjętym model. Ponadto poszczególne etapy pilotażu podsumowuje i rozwija z wykorzystaniem metod interaktywnych i alternatywnych - np. burzy mózgów: *Takie podejście nie tylko pozwala przeanalizować działania i wyciągnąć wnioski ale też daje energię i wzmacnia zespół. Jest też twórcze, konstruktywne, nie takie rutynowe* [FGI, Zespół SCWEW].

Poddano ocenie obecny model funkcjonowania SCWEW. Zdaniem badanych sama idea i założenia są bardzo dobre i odpowiadają zmieniającym się potrzebom rozwojowym dzieci. Zdaniem uczestników wywiadów, SCWEW w przyszłości powinien być samodzielną instytucją, z własną kadrą, budżetem i zadaniami. Problemem obecnie jest, dla ekspertów i specjalistów, konieczność łączenia różnych funkcji i zadań. Możliwość skupienia się na jednym zadaniu w ramach jednej instytucji/placówki byłaby z korzyścią dla samych dzieci, rodziców i nauczycieli z którymi pracuje zespół SCWEW.

9.2. Narzędzia badawcze zweryfikowane po badaniu cząstkowym

9.2.1. Końcowa wersja kwestionariusza ankiety dla koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW

Uwaga: Formularz ankiety będzie zaprogramowany w aplikacji służącej do realizacji badań ankietowych on-line (np. Google Forms), dlatego szata graficzna będzie wynikała z formatu aplikacji. Wystanie kwestionariusza jest poprzedzone wystaniem listu (maila) zapowiadającego badanie, wyjaśniającego jego cele i charakter.

Podczas realizacji badania kwestionariuszowego zbieramy informacje dotyczące różnych wymiarów realizacji wsparcia dla ogólnodostępnych przedszkoli i szkół, w kontekście kryteriów i głównych pytań zawartych w projekcie badawczym, mającym na celu monitoring i ewaluację SCWEW.

WPROWADZENIE

Szanowni Państwo,

Prosimy o wypełnienie ankiety. Celem badania jest zebranie informacji na temat wsparcia, jakie otrzymuje Pana/i przedszkole/szkoła w ramach współpracy ze SCWEW [tutaj nazwa konkretnego SCWEW] oraz Pana/i roli jako koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.

Badanie jest prowadzone w ramach monitoringu i ewaluacji pracy SCWEW i służy sprawdzeniu oraz ewentualnej weryfikacji Modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), tak żeby, jak najlepiej pomagać szkołom i przedszkolom wdrażać edukację włączającą.

Bardzo prosimy o podzielenie się swoim doświadczeniami i opiniami. Ankieta jest anonimowa, tzn. Państwa odpowiedzi są zapisywane w osobnej bazie, bez powiązania z Państwa danymi kontaktowymi. Prosimy o szczerą i pełną odpowiedź.

W razie pytań prosimy o kontakt z zespołem badawczym (*adres mailowy*).

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

I. Rola i zadania koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW

1. Z czyjej inicjatywy został P. koordynatorem ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW?

- a. Z inicjatywy własnej (sam/sama się zgłosiłam).
- b. Z inicjatywy dyrekcji.
- c. Z inicjatywy organu prowadzącego.
- d. Z inicjatywy innej instytucji/osoby (jakiej?).....

2. Od kiedy pełni P. tą funkcję? Proszę wpisać datę:.....

3. Czy został P. przygotowany do pełnienia tej funkcji?

(kafeteria do wyboru)

- Tak;
- Nie.

Jeśli TAK to napisz jakie to były formy i zakres: (*pole do samodzielnego wypełnienia*)

Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tego przygotowania:

1...2...3...4...5

4. Jak P. ocenia swoje doświadczenie, wiedzę i umiejętności w zakresie kształcenia specjalnego, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz znajomość założenia edukacji włączającej i sposoby realizacji tych założeń w praktyce.

Bardzo nisko 1...2...3...4...5 Bardzo wysoko

Proszę uzasadnić, wymieniając hasłowo, najważniejsze P zdaniem umiejętności, doświadczenia (*pole do samodzielnego wypełnienia*):

5. W Modelu SCWEW wyznaczono szereg zadań koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW. Poniżej znajduje się pełna lista tych zadań. Proszę przy każdym zaznaczyć czy jakieś działania w zakresie tego zadania miały już miejsce i podać przykładowe działania:

- a. popularyzowanie idei edukacji włączającej w przedszkolu/szkole i środowisku (np. udział w szkoleniach rad pedagogicznych);
- b. gromadzenie i analiza informacji o potrzebach przedszkola/szkoły ogólnodostępnych w zakresie wsparcia w obszarze włączania (diagnozowanie potrzeb);
- c. współudział w planowaniu form i zasady współpracy ze SCWEW;
- d. opracowywanie harmonogramu działań w przedszkolu/szkole ogólnodostępnych we współpracy z kadrą szkoły i SCWEW;
- e. promowanie działań wspierających kadrę przedszkola/szkoły w doskonaleniu metod i form pracy w zespole nauczycieli, z grupą/klasą zróżnicowaną, z rodzicami;
- f. koordynowanie w szkole działań zaplanowanych we współpracy ze SCWEW;
- g. uczestniczenie w szkoleniach dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW.

6. Czy współpraca przedszkola/szkoły ze SCWEW wpłynęła na zwiększenia akceptacji idei edukacji włączającej u przedstawicieli kadry pedagogicznej i niepedagogicznej?
(kafeteria do wyboru)

- Tak;
- Nie.

Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy:
1...2...3...4...5

Proszę uzasadnić wybór: (pole do samodzielnego wypełnienia):

7. Czy współpraca SCWEW z Panem/ią jako koordynatorem ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW sprzyja realizacji wyznaczonych zadań, związanych z rozwijaniem edukacji włączającej? (kafeteria do wyboru)

- Zdecydowanie tak;
- Raczej tak;
- Raczej nie;
- Nie mam zdania.

8. Czy odpowiadają Panu/i zaproponowane przez SCWEW sposoby komunikacji?
(kafeteria do wyboru):

- Zdecydowanie tak;
- Raczej tak;

- Raczej nie;
- Nie mam zdania.

Jeśli nie to, co zmienił/a/by Pan/i w sposobach komunikacji stosowanej przez SCWEW?
(pole do samodzielnego wypełnienia):

9. W jakich działaniach nauczycieli w Pana/i szkole wsparł zespół SCWEW? (kolejne pytania rozwijają się przy wyborze „tak” w poszczególnych wierszach).

Pomoc w opracowaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasz	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/znacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Pomoc w dostosowywaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasz	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/znacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Pomoc w opracowaniu indywidualnych programów dla dzieci/uczniów/słuchaczy ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi w tym ze SPE?	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/znacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Pomoc w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości dzieci/uczniów/słuchaczy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/znacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Pomoc w dostosowaniu metod oceniania postępów uczniów do potrzeb i możliwości dzieci/uczniów/słuchaczy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/znacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	Jeżeli tak: Jakie metody oceniania dostosowano? Jak to były sprzety? (pole do samodzielnego wypełnienia)
Skorzystanie z wypożyczalni sprzętu przygotowanej przez SCWEW?	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/znacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	Jakie to były sprzety? (pole do samodzielnego wypełnienia) Czy chętnie korzystasz z tego sprzętu (Tak, Nie) Jakie widzisz efekty korzystania z tego sprzętu podczas zajęć (pole do samodzielnego wypełnienia)

Konsultacje w trudnościach zgłaszanych przez mnie	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	Jakie to trudności? (pole do samodzielnego wypełnienia)
Rady szkoleniowe podnoszące kompetencje	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Obserwacje wspierające koleżeńskie	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Doradztwo lub szkolenia w zakresie działań interwencyjnych	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	
Inne – jakie? (pole do samodzielnego wypełnienia)	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem (wpisać liczbę)	

10. Czy uczniowie ze szkoły brali udział w modelowych zajęciach (np. lekcjach otwartych) prowadzonych przez ekspertów SCWEW?

- Tak (jeśli tak to ilu uczniów i w jakim okresie - pole do samodzielnego wypełnienia);
- Nie.

II. Edukacja włączająca w mojej szkole/przedszkolu

11. Proszę określić, na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami:

	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie zgadzam się	Zgadzam się	Zdecydowanie zgadzam się	Nie mam zdania
Funkcjonowanie dzieci/uczniów o różnych możliwościach i ograniczeniach we wspólnej przestrzeni społecznej i edukacyjnej pozwala na pełne wykorzystanie wszystkich zasobów szkoły					
W efekcie działań SCWEW (wsparcia doradczo-konsultacyjnego) moja wiedza na temat edukacji włączającej jest wyższa					
W efekcie działań SCWEW zdobyłem nowe doświadczenia, umiejętności/kompetencje [uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam” się lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia - wymień jakie to umiejętności/kompetencje]					
W efekcie działań SCWEW (wsparcia doradczo-konsultacyjnego) jakość mojej pracy w zakresie edukacji włączającej jest wyższa [uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia – wymień w jakim wymiarze podniosła się jakość twojej pracy]					
W efekcie działań SCWEW wszyscy uczniowie dużo zyskali [uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia - wymień jakie to korzyści]					
Szczególnie dużo zyskali w ramach realizowanego wsparcia uczniowie ze specjalnymi potrzebami					
Zaproponowane formy wsparcia SCWEW odpowiadają moim potrzebom [uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia - wymień jakie potrzeby zostały zrealizowane]					

12. Jakie są najważniejsze potrzeby dotyczące edukacji włączającej Pana/i uczniów?
(wymieniń hasłowo - pole do samodzielnego wypełnienia)

13. Czy widzi obecnie Pan/i jakieś bariery w dostępie do edukacji wśród osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością?

(wielokrotny wybór)

- a. Bariery terytorialne i logistyczne;
- b. Bariery w wyposażeniu przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
- c. Bariery w przygotowaniu kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych;
- d. Bariery organizacyjne (np. zbyt duże grupy w przedszkoli i szkół ogólnodostępnych);
- e. Bariery finansowe;
- f. Bariery społeczne (np. brak otwartości na te osoby ze strony innych grup);
- g. Inne (*jakie?*) (pole do samodzielnego wypełnienia)
- h. Żadne z powyższych.

Jeśli zaznaczono którąkolwiek z odp. od a) do g):

14. Kto Pana/i zdaniem, powinien podejmować działania mające na celu zmniejszenie tych barier?

(wielokrotny wybór)

- a. Władze centralne;
- b. Samorząd regionalny;
- c. Samorząd lokalny;
- d. Władze instytucji edukacyjnych;
- e. Nauczyciele i pedagodzy;
- f. Rodzice;
- g. Inni (*jakie?*). (pole do samodzielnego wypełnienia)

15. Jakie, konkretne działania, można by podjąć w celu zwiększenia poziomu włączenia osób ze specjalnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, do działań edukacyjnych?
(pole do samodzielnego wypełnienia)

Pomoc w opracowaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w dostosowywaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	

Pomoc w opracowaniu indywidualnych programów dla dzieci/uczniów/stuchaczy ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi w tym ze SPE?	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości dzieci/uczniów/stuchaczy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w dostosowaniu metod oceniania postępów uczniów do potrzeb i możliwości dzieci/uczniów/stuchaczy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Jeżeli TAK: Jakie metody oceniania dostosowano? Jak to były sprzęty? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>
Skorzystanie z wypożyczalni sprzętu przygotowanej przez SCWEW?	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Jakie to były sprzęty? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i> Czy chętnie korzystasz z tego sprzętu? <i>(Tak, Nie)</i> Jakie widzisz efekty korzystania z tego sprzętu podczas zajęć? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>
Konsultacje w trudnościach zgłaszanych przez mnie	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Jakie to trudności? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>
Rady szkoleniowe podnoszące kompetencje	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Obserwacje wspierające koleżeńskie	Tak	Nie	Jeśli tak oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Doradztwo lub szkolenia w zakresie działań interwencyjnych	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Inne – jakie? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	

16. Co jest największą barierą, przeszkodą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w Pana/i szkole/przedszkolu? *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

17. W jakich działaniach wsparł Pana/ią zespół SCWEW? *(kolejne pytania rozwijają się przy wyborze „tak” w poszczególnych wierszach)*

18. Jak ocenia Pan/i metody doradczo-szkoleniowe stosowane przez kadrę SCWEW? *(kafeteria do wyboru)*

- bardzo wysoko;
- wysoko;
- przeciętnie;
- nisko;
- bardzo nisko.

Proszę uzasadnić ocenę: *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

19. Czy Pana/i uczniowie brali udział w modelowych zajęciach (np. lekcjach otwartych) prowadzonych przez ekspertów SCWEW?

- Tak *(jeżeli tak to ilu uczniów – podać liczbę);*
- Nie.

20. Czy Pana/i potrzeby w zakresie edukacji włączającej były diagnozowane?

- Tak *(jeżeli tak – czy planowane działania brały od uwagę wyniki diagnozy? – tak/nie);*
- Nie.

21. Czy realizowane formy wsparcia podlegają ewaluacji?

- Tak *(jeżeli tak – czy modyfikowano działania w oparciu o wnioski i rekomendacje z ewaluacji? – tak/nie);*
- Nie.

22. Czy wprowadził/a Pan/i nowe metody w pracy z uczniami o zróżnicowanych i specjalnych potrzebach do praktyki szkolnej po konsultacjach i szkoleniach ze SCWEW?

- Tak *(jeżeli tak to, jakie metody – pole do samodzielnego wypełnienia);*
- Nie.

23. Czy współpraca ze SCWEW wpłynęła w Pana/i ogólnodostępnej przedszkolu/szkole na:

modyfikowanie działań przedszkola/szkoły ogólnodostępnej w zakresie pracy z grupą/klasą zróżnicowaną	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
prowadzenie diagnozy wstępnej i diagnozy pogłębianej oraz metody rozpoznawania potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
prowadzenie zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych, kryteriów i sposobów oceniania	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
zadania realizowane w ramach udzielania przez przedszkole/szkołę ogólnodostępną pomocy psychologiczno-pedagogicznej	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
wykorzystanie z alternatywnych sposobów i metod komunikacji	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, wspomagających proces uczenia się	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
dostępności środowiska przedszkolnego/szkolnego, w tym uniwersalne projektowanie	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
poziom zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami kadry pedagogicznej	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
poziom zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami kadry niepedagogicznej	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
poziom zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rodziców	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
poziom zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami organu prowadzącego	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań
poziom zaangażowania w działania na rzecz dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami: podmiotów zewnętrznych, w tym NGO	Tak	Nie	Jeśli TAK, podaj przykłady efektów tych działań

24. Jeżeli chce Pan/i jeszcze coś dodać, proszę wykorzystać miejsce w tym polu: *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

Informacje o Respondencie

Poniższe pytania dotyczą Pan/i osoby i stażu pracy nauczycielskiej. Postępuj o ogólnego opisu uczestników wsparcia udzielanego przez SCWEW.

25. Ile ma Pan/i lat doświadczenia zawodowego?

- Lata pracy jako nauczyciel w tej szkole/placówce: *(wpisać liczbę)*
- Lata pracy jako nauczyciel łącznie: *(wpisać liczbę)*

26. Jaki jest Pana/i stopień awansu zawodowego?

- Nauczyciel stażysta;
- Nauczyciel kontraktowy;

- Nauczyciel mianowany;
- Nauczyciel dyplomowany;
- Bez awansu.

27. Jakiego przedmiotu uczy Pan/i w tej szkole? *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

28. Jaką funkcję pełni Pan/i w szkole?

- Dyrektor/wicedyrektor;
- Psycholog;
- Pedagog;
- Nauczyciel;
- Nauczyciel wspomagający;
- Inne (jakie?) *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

Dziękujemy za udział w badaniu!

9.2.2. Końcowa wersja kwestionariusza ankiety dla nauczycieli przedszkoli/szkół ogólnodostępnych korzystających ze wsparcia SCWEW

Uwaga: Formularz ankiety będzie zaprogramowany w aplikacji służącej do realizacji badań ankietowych on-line (np. Google Forms), dlatego szata graficzna będzie wynikata z formatu aplikacji. Wysłanie kwestionariusza jest poprzedzone wysłaniem listu (maila) zapowiadającego badanie, wyjaśniającego jego cele i charakter.

Podczas realizacji badania kwestionariuszowego zbieramy informacje dotyczące różnych wymiarów realizacji wsparcia dla ogólnodostępnych szkół i placówek, w kontekście głównych pytań zawartych w projekcie badawczym, mającym na celu monitoring i ewaluację SCWEW.

Szanowni Państwo,

Prosimy o wypełnienie ankiety. Celem badania jest zebranie informacji na temat wsparcia jakie otrzymuje Pana/i placówka, w ramach współpracy z SCWEW *[tutaj nazwa konkretnego SCWEW]* oraz o Pana/i roli jako koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.

Badanie jest prowadzone w ramach monitoringu i ewaluacji pracy SCWEW i służy sprawdzeniu oraz ewentualnej weryfikacji Modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), tak aby, jak najlepiej pomagać szkołom i przedszkolom realizować edukację włączającą.

Bardzo prosimy o podzielenie się swoim doświadczeniami i opiniami. Ankieta jest anonimowa, tzn. Państwa odpowiedzi są zapisywane w osobnej bazie, bez powiązania

z Państwa danymi kontaktowymi. Prosimy o szczere i wyrażone pełnymi zdaniami odpowiedzi.

W razie pytań prosimy o kontakt z zespołem badawczym (*adres mailowy*).

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

I. Edukacja włączająca w mojej szkole/przedszkolu

1. Proszę określić, na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami:

	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie zgadzam się	Zgadzam się	Zdecydowanie zgadzam się	Nie mam zdania
Funkcjonowanie dzieci/uczniów o różnych możliwościach i ograniczeniach we wspólnej przestrzeni społecznej i edukacyjnej pozwala na pełne wykorzystanie wszystkich zasobów szkoły					
W efekcie działań SCWEW (wsparcia doradczo-konsultacyjnego) moja wiedza o edukacji włączającej jest wyższa					
W efekcie działań SCWEW zdobyłem nowe doświadczenia, umiejętności/kompetencje <i>uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia - wymień jakie to umiejętności/kompetencje]</i>					
W efekcie działań SCWEW (wsparcia doradczo-konsultacyjnego) jakość mojej pracy w zakresie edukacji włączającej jest wyższa [<i>uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia – wymień w jakim wymiarze podniosła się jakość swojej pracy]</i>					
W efekcie działań SCWEW wszyscy uczniowie dużo zyskali [<i>uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia - wymień jakie to korzyści]</i>					
Zwłaszcza uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dużo zyskali w efekcie realizowanego wsparcia					

	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie zgadzam się	Zgadzam się	Zdecydowanie zgadzam się	Nie mam zdania
Zaproponowane formy wsparcia SCWEW odpowiadają moim potrzebom [uwaga: jeśli badany wybierze „zgadzam się” lub „zdecydowanie się zgadzam” to pole do samodzielnego wypełnienia - wymień jakie potrzeby zostały zrealizowane]					

2. Jakie są najważniejsze potrzeby dotyczące edukacji włączającej Pana/i uczniów?
(wymienić hasłowo - pole do samodzielnego wypełnienia)

3. Czy widzi obecnie Pan/i jakieś bariery w dostępie do edukacji wśród osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością?

(wielokrotny wybór)

- Bariery terytorialne i logistyczne;
- Bariery w wyposażeniu placówek;
- Bariery w przygotowaniu kadry placówek edukacyjnych;
- Bariery organizacyjnych (np. zbyt duże grupy w placówkach);
- Bariery finansowe;
- Bariery społeczne (np. braki w otwartości na te osoby ze strony innych grup);
- Inne (jakie?) (pole do samodzielnego wypełnienia);
- Żadne z powyższych.

Jeśli zaznaczono którąkolwiek z odp. od a) do g):

4. Kto Pana/i zdaniem powinien podejmować działania mające na celu zmniejszenie tych barier?

(wielokrotny wybór)

- Władze centralne;
- Samorząd regionalny;
- Samorząd lokalny;
- Władze instytucji edukacyjnych;
- Nauczyciele;
- Rodzice;
- Inni (jacy?) (pole do samodzielnego wypełnienia)

5. Jakie konkretne działania można by podjąć w celu zwiększenia poziomu włączania osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, do działań edukacyjnych? (pole do samodzielnego wypełnienia)

6. Co jest największą barierą, przeszkodą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w Pana/i szkole/przedszkolu? *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

7. W jakich działaniach wsparł Pana/ią zespół SCWEW? *(kolejne pytania rozwijają się przy wyborze „tak” w poszczególnych wierszach)*

Pomoc w opracowaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w dostosowywaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w opracowaniu indywidualnych programów dla dzieci/uczniów/słuchaczy ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości dzieci/uczniów/słuchaczy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Pomoc w dostosowaniu metod oceniania postępów uczniów do potrzeb i możliwości dzieci/uczniów/słuchaczy	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Jeżeli TAK: Jakimi metodami oceniania dostosowano? Jakimi to były sprzęty? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>
Skorzystanie z wypożyczalni sprzętu przygotowanej przez SCWEW	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Jakimi to były sprzęty? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i> Czy chętnie korzystasz z tego sprzętu? <i>(Tak, Nie)</i> Jakimi widzisz efekty korzystania z tego sprzętu podczas zajęć? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>
Konsultacje w zgłaszanych trudnościach	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	Jakimi to trudnościami? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>

Rady szkoleniowe	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Obserwacje wspierających koleżeńskie	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Doradztwo lub szkolenia w zakresie działań interwencyjnych	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	
Inne – jakie? <i>(pole do samodzielnego wypełnienia)</i>	Tak	Nie	Jeśli TAK oceń/zaznacz na skali od 1 (najniżej) do 5 (najwyżej) przydatność tej pomocy 1...2...3...4...5	

8. Jak ocenia Pan/i metody doradczo-szkoleniowe stosowane przez kadrę SCWEW?

(kafeteria do wyboru)

- bardzo wysoko;
- wysoko;
- przeciętnie;
- nisko;
- bardzo nisko.

Proszę uzasadnić ocenę *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

9. Czy Pana/i uczniowie brali udział w modelowych zajęciach (np. lekcjach otwartych) prowadzonych przez ekspertów SCWEW?

- Tak *(jeżeli tak to ilu uczniów – podać liczbę);*
- Nie.

10. Czy Pana/i potrzeby w zakresie edukacji włączającej były diagnozowane?

- Tak *(jeżeli tak – czy planowane działania brały od uwagę wyniki diagnozy? – tak/nie);*
- Nie.

11. Czy realizowane formy wsparcia podlegają ewaluacji?

- Tak *(jeżeli tak – czy modyfikowano działania w oparciu o wnioski i rekomendacje z ewaluacji? – tak/nie);*
- Nie.

12. Czy wprowadził/ła Pan/i nowe metody w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych do praktyki szkolnej po konsultacjach i szkoleniach ze SCWEW?

- Tak (jeżeli tak to, jakie metody – pole do samodzielnego wypełnienia);
- Nie.

13. Jeżeli chce Pan/i jeszcze coś dodać, proszę wykorzystać miejsce w tym polu: (pole do samodzielnego wypełnienia)

Informacje o Respondencie

Poniższe pytania dotyczą Pani/Pana osoby, wykształcenia i stażu pracy nauczycielskiej. Odpowiadając na pytania, prosimy zaznaczyć właściwą odpowiedź lub podać odpowiednie dane.

Poniższe pytania dotyczą Pan/i osoby i stażu pracy nauczycielskiej. Postępuj do ogólnego opisu uczestników wsparcia udzielanego przez SCWEW.

15. Ile ma Pan/i lat doświadczenia zawodowego?

- Lata pracy jako nauczyciel w tej szkole/placówce: (wpisać liczbę)
- Lata pracy jako nauczyciel łącznie: (wpisać liczbę)

16. Jaki jest Pana/i stopień awansu zawodowego?

- Nauczyciel stażysta;
- Nauczyciel kontraktowy;
- Nauczyciel mianowany;
- Nauczyciel dyplomowany;
- Bez awansu.

17. Jakiego przedmiotu uczy Pan/i w tej szkole? (pole do samodzielnego wypełnienia)

18. Jaką funkcję pełni Pan/i w szkole?

- Dyrektor/wicedyrektor;
- Psycholog;
- Pedagog;
- Nauczyciel wspomagający;
- Inne (jakie?). (pole do samodzielnego wypełnienia)

Płeć

- K;
- M.

Dziękujemy za udział w badaniu!

9.2.3. Kwestionariusz ankiety dla rodziców

Uwaga: Formularz ankiety będzie zaprogramowany w aplikacji służącej do realizacji badań ankietowych on-line (np. Google Forms), dlatego szata graficzna będzie wynikata z formatu aplikacji. Wystanie kwestionariusza jest poprzedzone wystaniem listu (maila) zapowiadającego badanie, wyjaśniającego jego cele i charakter.

Podczas realizacji badania kwestionariuszowego zbieramy informacje dotyczące różnych wymiarów realizacji wsparcia dla ogólnodostępnych szkół i placówek, w kontekście głównych pytań zawartych w projekcie badawczym, mającym na celu monitoring i ewaluację SCWEW.

Szanowni Państwo,

Prosimy o wypełnienie ankiety. Celem badania jest zebranie informacji na temat wsparcia jakie otrzymuje Pana/i dziecko, lub Pan/i w ramach współpracy z SCWEW [tutaj nazwa konkretnego SCWEW].

Badanie jest prowadzone w ramach monitoringu i ewaluacji pracy SCWEW i służy sprawdzeniu oraz ewentualnej weryfikacji Modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), tak żeby, jak najlepiej pomagać szkołom i przedszkolom realizować edukację włączającą.

Bardzo prosimy o podzielenie się swoim doświadczeniami i opiniami. Ankieta jest anonimowa, tzn. Państwa odpowiedzi są zapisywane w osobnej bazie, bez powiązania z Państwa danymi kontaktowymi. Prosimy o szczerą i pełną odpowiedź.

W razie pytań prosimy o kontakt z zespołem badawczym (*adres mailowy*).

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

1. Czy uczestniczy Pan/i w pracach rady rodziców bądź rady szkoły?

- Tak (jeżeli tak to, jakie metody – pole do samodzielnego wypełnienia);
- Nie;
- Nie, ale wcześniej uczestniczyłem/am.

2. W jakich formach wsparcia dla rodziców Pan/i uczestniczył;

- konsultacje indywidualne;
- konsultacje grupowe;
- szkolenia realizowane w szkole mojego dziecka;
- inne (jakie?).

3. Czy w efekcie tych działań Pan/i wiedza wzrosła?

- Zdecydowanie nie;

- Raczej nie;
- Raczej tak;
- Zdecydowanie tak;
- Trudno powiedzieć.

4. Czy w efekcie tych działań umiejętności wzrosły?

- Zdecydowanie nie;
- Raczej nie;
- Raczej tak;
- Zdecydowanie tak;
- Trudno powiedzieć.

5. W jakich formach wsparcia dla dzieci uczestniczyło Pana/i dziecko:

6. Czy w efekcie tego wsparcia sytuacja Pana/i dziecka uległa poprawie?

- Zdecydowanie nie;
- Raczej nie;
- Raczej tak;
- Zdecydowanie tak;
- Trudno powiedzieć.

7. Czy uważa Pan/i, że Pana/i dziecko jest wystarczająco motywowane do aktywności na forum klasy/szkoły?

- Zdecydowanie nie;
- Raczej nie;
- Raczej tak;
- Zdecydowanie tak;
- Trudno powiedzieć.

8. Czy otrzymuje Pan/i od szkoły pełną informację na temat postępów Pana/i dziecka?

- Tak;
- Nie;
- Trudno powiedzieć.

9. Czy spotkał/a się Pan/i z oporem ze strony innych rodziców, wyrażanym wobec planów wprowadzenia edukacji włączającej?

- Tak;
- Nie;
- Trudno powiedzieć.

Informacje o Respondencie

10. Moje dziecko ma lat: (wybierz wiek z listy:....)

11. Moje dziecko chodzi do:

- przedszkola;
- szkoły podstawowej;
- szkoły ponadpodstawowej.

12. Moje dziecko:

- ma specjalne potrzeby edukacyjne;
- nie ma specjalnych potrzeb edukacyjnych.

9.2.4. Końcowe wersje scenariuszy wywiadów i kwestionariuszy realizowanych w ramach badań SCWEW

9.2.4.1. Scenariusz wywiadu indywidualnego z liderem SCWEW (wersja ostateczna)

WPROWADZENIE

Podanie celu spotkania i czasu jego trwania.

Poproszenie o zgodę na nagrywanie.

Prośba o przedstawienie się badanego.

DYSPOZYCJE DO WYWIADU

Proszę podać etap realizacji projektu

Sukcesy SCWEW:

Na jakie rodzaje wsparcia jest największe zapotrzebowanie? Z jakich przyczyn ono wynika?

Jakie wsparcie wykazuje najlepsze efekty? Jakie czynniki sprzyjają osiągnięciu najlepszych efektów?

Co można określić jako sukces w pracy SCWEW. Co to było konkretnie. Dlaczego badany uznaje to za sukces?

Trudności w SCWEW:

1. Co sprawia największą trudność w pracy SCWEW? Z jakich przyczyn te trudności się pojawiają? Jak można im sprostać/rozwiązać te problemy?
2. Czy na którymś z dotychczasowych etapów pojawił się trudności? Jak im zarządziło?

Współpraca:

1. Z jakimi podmiotami/instytucjami współpracuje się najlepiej i dlaczego?

2. Z jakim podmiotami/instytucjami współpraca nie wychodzi i dlaczego?
3. W jaki sposób SCWEW współpracuje z sektorem rynku pracy (jakie to podmioty/firmy)?
Jakie efekty przynosi ta współpraca?
4. W jaki sposób SCWEW współpracuje z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (jakie to konkretnie instytucje)? Jakie efekty przynosi ta współpraca?
5. Jeżeli pytanie nie padło wcześniej: Jak wygląda współpraca z NGO-sami, uczelniami, organem prowadzącym?
6. Jak wygląda współpraca z innymi SCWEW?
7. Czy są jakieś podmioty/osoby/instytucje z którymi warto by było współpracować w przyszłości?

Ocena modelu SCWEW (najważniejszy wątek)

1. Jakie doświadczenia z pracy SCWEW potwierdzają zasadność stosowania przyjętego modelu funkcjonowania SCWEW? Jakie elementy tego modelu wymagają modyfikacji?
2. Jakie sami wprowadzili modyfikacje? Jak one się sprawdzają?
3. Jak powinien wyglądać model idealny, a jaki model realny jest możliwy do realizacji (jakie uwarunkowania determinują jego działanie)?
4. Czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą?
5. Co jest największą barierą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w szkołach i placówkach?
6. Jakie zmiany w przepisach prawa mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy?

9.2.4.2. Scenariusz wywiadu grupowego z przedstawicielami otoczenia SCWEW (wersja ostateczna)

WPROWADZENIE

Podanie celu spotkania i czasu jego trwania.

Poproszenie o zgodę na nagrywanie.

Prośba o przedstawienie się uczestników i określenie ich roli/funkcji związanej z realizacją zadań SCWEW.

ZAGADNIENIA DO DYSKUSJI

Realizacja współpracy z SCWEW

1. Na czym polega współpraca z SCWEW?

Efekty współpracy z SCWEW

1. Jaki jest efekt działań merytorycznych prowadzonych przez SCWEW (prośba o podanie przykładów). Które formy wsparcia są szczególnie wartościowe i dlaczego?

2. Jaki jest wpływ działań informacyjno-promocyjnych realizowanych przez SCWEW na rzecz budowania świadomości społecznej wokół edukacji włączającej?
3. Jak działania SCWEW odbiera społeczność lokalna (rodzice, uczniowie, inne instytucje, nauczyciele)?
4. Czy udało się zbudować lokalną koalicję na rzecz edukacji włączającej? A jeżeli tak, to jakie są efekty działań tej koalicji?
5. Co jest największą barierą w konsolidacji środowiska lokalnego na rzecz edukacji włączającej?

Ocena modelu SCWEW (najważniejszy wątek dyskusji)

1. Czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby szkół/placówek, które badani reprezentują a związanych z edukacją włączającą?
2. Co jest największą barierą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w szkołach i placówkach?
3. Jakie zmiany w przepisach prawa mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy?

9.2.4.3. Kwestionariusz ankiety dla członków zespołu SCWEW

Uwaga: Formularz ankiety będzie zaprogramowany w aplikacji służącej do realizacji badań ankietowych on-line (np. Google Forms), dlatego szata graficzna będzie wynikała z formatu aplikacji. Wystanie kwestionariusza jest poprzedzone wystaniem listu (maila) zapowiadającego badanie, wyjaśniającego jego cele i charakter.

Podczas realizacji badania kwestionariuszowego zbieramy informacje dotyczące różnych wymiarów realizacji zadań SCWEW oraz realizacji wsparcia dla ogólnodostępnych szkół i placówek, w kontekście głównych pytań zawartych w projekcie badawczym, mającym na celu monitoring i ewaluację SCWEW.

Szanowni Państwo,

Prosimy o wypełnienie ankiety. Celem badania jest zebranie informacji na temat Modelu funkcjonowania SCWEW. Badanie jest prowadzone w ramach monitoringu i ewaluacji pracy SCWEW i służy sprawdzeniu oraz ewentualnej weryfikacji Modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW), tak żeby, jak najlepiej pomagać szkołom i przedszkolom realizować edukację włączającą.

Bardzo prosimy o podzielenie się swoim doświadczeniami i opiniami. Poniższa ankieta nie jest długa i jej wypełnienie zajmie Państwu ok. 15 min. W razie pytań prosimy o kontakt z zespołem badawczym (*adres mailowy*).

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

1. Jaką funkcję/rolę pełni Pan/Pani w SCWEW Funkcja (rozwijana kafeeteria)

- lider;
- ekspert ds. edukacji włączającej;
- ekspert ds. technologii wspomagających;
- ekspert ds. informacji i ewaluacji;
- nauczyciel/e z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i/lub resocjalizacji i/lub

socjoterapii

- specjalista/specjaliści;
- koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW;
- ekspert zewnętrzny;
- inne (jakie).

2. W Modelu SCWEW wyznaczono szereg zadań (*tutaj pojawia się wcześniej wybrana funkcja*). Poniżej znajduje się pełna lista tych zadań. Proszę przy każdym zaznaczyć czy jakieś działania w zakresie tego zadania miały już miejsce i podać przykładowe działania. (*rozwijana kafeeteria działań*)

3. Czy sposób organizacji pracy SCWEW sprzyja realizacji wyznaczonych zadań?

- Zdecydowanie tak;
- Raczej tak;
- Raczej nie;
- Nie mam zdania.

4. Jakie rozwiązania organizacyjne pracy SCWEW można byłoby wprowadzić, aby SCWEW lepiej realizował swoje działania? (*wymienić hasłowo - pole do samodzielnego wypełnienia*)

5. Czy odpowiadają Panu/i zaproponowane przez SCWEW sposoby komunikacji z ogólnodostępnymi szkołami i przedszkolami? (*kafeeteria do wyboru*)

- Zdecydowanie tak;
- Raczej tak;
- Raczej nie;
- Nie mam zdania.

Jeśli nie to, co zmienił/a/by Pan/i w sposobach komunikacji stosowanej przez SCWEW? (*pole do samodzielnego wypełnienia*)

6. Co uważa Pan/Pani za największy sukces w dotychczasowej pracy SCWEW? *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

7. Co uważa Pan/Pani za największą trudność w dotychczasowej pracy SCWEW? *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

8. Jakie wsparcie merytoryczne (np. szkoleniowe, doradcze) jest potrzebne, aby Pan/Pani lepiej realizował(a) swoją funkcję? *(wymienić hasłowo - pole do samodzielnego wypełnienia)*

9. Jakie wsparcia z Pana/Pani perspektyw potrzebuje SCWEW aby lepiej pełnić swoją funkcję?

- wsparcie kadrowo-finansowe;
- wsparcie lokalowe;
- wsparcie technologiczne;
- dopasowanie działań do możliwości szkół i kalendarze szkolnego;
- większe zaangażowanie placówek wspomagających;
- elastyczność w formach zatrudnienia;
- mniej dokumentacji i działań sprawozdawczych oraz pracochłonnych szkoleń;
- wsparcie merytoryczne;
- wsparcie organizacyjne;
- inne jakie;
- żadne z powyższych.

10. Czy realizujecie w SCWEW ewaluację własnych działań?

- Tak (jeżeli tak – czy modyfikowano działania w oparciu o wnioski i rekomendacje z ewaluacji? – tak/nie);
- Nie.

11. Czy założenia modelu SCWEW odpowiadają na potrzeby ogólnodostępnego systemu edukacji związanej z edukacją włączającą?

- Zdecydowanie tak;
- Raczej tak;
- Raczej nie;
- Nie mam zdania.

Jeśli nie to, co zmienić/a/by Pan/i w Modelu? *(pole do samodzielnego wypełnienia)*

12. Co jest największą barierą w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej w szkołach i przedszkolach ogólnodostępnych? (pole do samodzielnego wypełnienia)

13. Jakie zmiany w przepisach prawa mogłyby wesprzeć funkcjonowanie SCWEW i wspomóc efekty ich pracy? (pole do samodzielnego wypełnienia)

14. Jeżeli chce Pan/i jeszcze coś dodać, proszę wykorzystać miejsce w tym polu: (pole do samodzielnego wypełnienia)

Dziękujemy za udział w badaniu!

9.3. Formularze narzędzi badawczych (OSOBNY DOKUMENT)

9.3.1. Ilościowe zestawienie wyników badania z użyciem formularza monitoringu i ewaluacji SCWEW (OSOBNY DOKUMENT)

9.4. Wskaźniki stanowiące podstawę monitoringu pracy SCWEW

Tabela 1a. Wskaźniki ilościowe do monitoringu efektów cząstkowych i końcowych SCWEW.

EFEKTY CZĄSTKOWE i KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
ETAP 1		
1. Liczba powołanych SCWEW	sztuka	1
2. Liczba osób zatrudnionych/skierowanych do pracy w SCWEW. Powołanie zespołu kadry SCWEW (5 osób) oraz koordynatorów edukacji włączającej w każdej ze szkół (5 osób) – razem min. 10 osób	osoba	10
3. Liczba przeprowadzonych diagnoz w szkołach i przedszkolach objętych wsparciem w zakresie potrzeb i możliwości w edukacji włączającej - 5 diagnoz	diagnoza	5
4. Liczba podjętych współpracy z różnymi interesariuszami - min. z jedną poradnią i PDN	współpraca	2
5. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów SCWEW – (cz. 1 z 5) 3 godz. x 5 szkół (15 godz.)	godzina	15
ETAP 2		
1. Liczba uruchomionych wypożyczalni z wykorzystaniem zakupionego sprzętu – 1 wypożyczalnia	wypożyczalnia	1
2. Liczba konsultacji eksperckich, mające charakter bezpośredniego wsparcia w trudnościach zgłaszanych przez pracowników przedszkoli/szkół - na szkołę - 1 godz. x 5 szkół (5 godz.)	godzina	5

EFEKTY CZĄSTKOWE i \KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
3. Liczba konsultacji indywidualnych/grupowych dla dyrektorów szkół ogólnodostępnych i koordynatorów edukacji włączającej – min. 5 konsultacji	konsultacja	5
4. Liczba spotkań/konsultacji w tworzeniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, dla dzieci/uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami, z indywidualnych programów nauczania, z indywidualnego toku nauki, z indywidualnych programów wczesnego wspomaganie rozwoju – min. 5 sztuk	spotkanie/konsultacja	5
5. Liczba spotkań konsularnych związane z opracowywaniem i dostosowywaniem programów oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klas – 3 spotkania	liczba spotkań w kwartale	3
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale (cz. 1 z 7) - 10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
ETAP 3		
1. Liczba rad szkoleniowych, mających na celu podniesienie kompetencji pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych (cz. 1 z 2) – min. 5	rada szkoleniowa	5
2. Liczba konsultacji, mających na celu podniesienie kompetencji w zakresie użytkowania sprzętu – min. 5	konsultacje	5
3. Liczba konsultacji Kadry pedagogicznej szkół i przedszkoli (nauczyciele, specjaliści) w zakresie pracy z dziećmi – min. 5	konsultacje	5
4. Liczba konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół ogólnodostępnych i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW - min. 5	konsultacje	5
5. Liczba konferencji, otwierających skierowanych do społeczności lokalnej dotyczących działań SCWEW dla min. 100 osób – 1 konferencja otwierająca	konferencja	1
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale (cz. 2 z 7) - 10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
ETAP 4		
1. Dopuszaenie wypożyczalni (zakupu sprzętu cz. 2)	dopuszaenie	1
2. Liczba kampanii społecznych, wspierających rozwój społeczności lokalnej - min. 1 kampania	kampania społeczna	1
3. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 1 z 4) – min. 4	obserwacje wspierające	4
4. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów SCWEW (cz. 2 z 5) – 3 godz. x 5 szkół (15 godz.)	godzina	15
5. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 1 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
6. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 1 z 4) min. 10	zajęcia	10
7. Liczba działań doradczo-szkoleniowych, podejmowanych w przedszkolu/szkole, dotyczących podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych – (cz. 1 z 4) min. 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5

EFEKTY CZĄSTKOWE i \KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
8. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 3 z 7-10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
9. Liczba utworzonych sieci współpracy i samokształcenia – 1. (Prowadzenie przez okres min. 6 miesięcy przynajmniej jednej sieci współpracy i samokształcenia dla kadry szkół ogólnodostępnych)	sieć współpracy	1
ETAP 5		
1. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 2 z 4) – min. 4	obserwacje wspierające	4
2. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów SCWEW – (cz. 3 z 5) 3 godz. x 5 szkół (15 godz.)	godzina	15
3. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 2 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
4. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 2 z 4) min. 10	zajęcia	10
5. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych - (cz. 2 z 4) min. 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 4 z 7-10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
7. Liczba prowadzonych spotkań w ramach utworzonej sieci współpracy i samokształcenia – min. 2 spotkania w kwartale. Łączna liczba spotkań – min. 2 spotkania stacjonarne/online min. 6 godz.	spotkanie	2
ETAP 6		
1. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 3 z 4) – min. 4	obserwacje wspierające	4
2. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów SCWEW – (cz. 4 z 5) 3 godz. x 5 szkół (15 godz.)	godzina	15
3. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 3 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
4. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 3 z 4) min. 10	zajęcia	10
5. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych - (cz. 3 z 4) min. 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 5 z 7- 10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
ETAP 7		
1. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 4 z 4) – min. 4	obserwacje wspierające	4

EFEKTY CZĄSTKOWE i \KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
2. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów SCWEW – (cz. 5 z 5) 3 godz. x 5 szkół (15 godz.)	godzina	15
3. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 4 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
4. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 4 z 4) min. 10	zajęcia	10
5. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych - (cz. 4 z 4) min. 5. różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 6 z 7-10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
ETAP 8		
1. Liczba rad szkoleniowych, mających na celu podniesienie kompetencji pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych (cz. 2 z 2) – min. 5	rada szkoleniowa	5
2. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 7 z 7-10 spotkań w kwartale	spotkanie	10
3. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 5 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
4. Liczba przeprowadzonych sieci współpracy i samokształcenia dla przedszkoli i szkół i ogólnodostępnych (1 sieć)	sieć	1
5. Liczba przeprowadzonych ewaluacji – 5 ewaluacji	ewaluacja	5
6. Liczba konferencji podsumowująca projekt, skierowana do społeczności lokalnej dotycząca działań SCWEW – 1 konferencja	konferencja	1
7. Liczba publikacji zawierającej opis rozwiązań wypracowanych w trakcie funkcjonowania SCWEW – 1 publikacja w wersji elektronicznie o objętości co najmniej 15 stron standardowych)	publikacja	1

Źródło: Załącznik nr 1c Regulaminu otwartego konkursu grantowego dla SCWEW

Tabela 1b. Wskaźniki ilościowe do monitoringu efektów cząstkowych i końcowych SCWEW.

EFEKTY CZĄSTKOWE i KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
ETAP 1		
1. Liczba powołanych SCWEW	sztuka	1
2. Liczba osób zatrudnionych/skierowanych do pracy w SCWEW. Powołanie zespołu kadry SCWEW (5 osób) oraz koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW w każdej ze szkół (5 osób) – razem min. 10 osób	osoba	10
3. Liczba przeprowadzonych diagnoz w szkołach i przedszkolach objętych wsparciem w zakresie potrzeb i możliwości w edukacji włączającej - 5 diagnoz	diagnoza	5
4. Liczba podjętych współpracy z różnymi interesariuszami - min. z jedną poradnią i PDN	współpraca	2
ETAP 2		
1. Liczba uruchomionych wypożyczalni z wykorzystaniem zakupionego sprzętu – 1 wypożyczalnia	wypożyczalnia	1
2. Liczba konferencji otwierających, skierowanych do społeczności lokalnej dotycząca działań SCWEW dla min. 100 osób – 1 konferencja otwierająca	konferencja	1
3. Liczba konsultacji eksperckich, mające charakter bezpośredniego wsparcia w trudnościach zgłaszanych przez pracowników przedszkoli/szkół - na szkołę - 1 godz. x 5 szkół (5 godz.)	godzina	5
4. Liczba konsultacji indywidualnych/grupowych dla dyrektorów szkół ogólnodostępnych i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – min. 5 konsultacji	konsultacja	5
5. Liczba spotkań konsultacyjnych związanych z opracowywaniem i dostosowywaniem programów oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy - 3 spotkania	spotkanie	3
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale (cz. 1 z 6) - 10 spotkań	spotkanie	10
ETAP 3		
1. Liczba konsultacji, mających na celu podniesienie kompetencji w zakresie użytkowania sprzętu – min. 5	konsultacje	5
2. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW (cz. 1 z 4) – 3 godz. x każda ze szkół (min. 15 godz.)	godzina	15
3. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale (cz. 2 z 6) - 10 spotkań	spotkanie	10
4. Liczba spotkań/konsultacji w tworzeniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci/uczniów/słuchaczy z niepełnosprawnościami, indywidualnych programów nauczania, indywidualnego toku nauki, indywidualnych programów wczesnego wspomaganie rozwoju – min. 5	Spotkanie/konsultacja	5
5. Liczba kampanii społecznych, wspierających rozwój społeczności lokalnej - min. 1 kampania	kampania społeczna	1

EFEKTY CZĄSTKOWE i \KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
6. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 1 z 3) min. 10	zajęcia	10
7. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych - (cz. 1 z 4) min. 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
8. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 1 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
ETAP 4		
1. Liczba rad szkoleniowych, mających na celu podniesienie kompetencji pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych (cz. 1 z 2) – min. 5	Rada szkoleniowa	5
2. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 1 z 3) – min. 4	obserwacje wspierające	4
3. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – (cz. 2 z 4) 3 godz. x każda ze szkół (min. 15 godz.)	godzina	15
4. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale – (cz. 3 z 6) 10 spotkań	spotkanie	10
5. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 2 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
6. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych - (cz. 2 z 4) min. 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
ETAP 5		
1. Liczba utworzonych sieci współpracy i samokształcenia – 1. Prowadzenie przez okres min. 6 miesięcy przynajmniej jednej sieci współpracy i samokształcenia dla kadry szkół ogólnodostępnych)	sieć współpracy	1
2. Liczba konsultacji, mających na celu podniesienie kompetencji w zakresie użytkowania sprzętu – min. 5	konsultacje	1
3. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 2 z 3) – min. 4	obserwacje wspierające	4
4. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – (cz. 3 z 4) 3 godz. x każda ze szkół (15 godz.)	godzina	15
5. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 2 z 3) min. 10	zajęcia	10
6. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do podniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych - (cz. 3 z 4 min.) 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
7. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 4 z 6-10 spotkań	spotkanie	10

EFEKTY CZĄSTKOWE i \KOŃCOWE na każdym z etapów, które prowadzą do osiągnięcia REZULTATÓW	JEDNOSTKA MIARY	WARTOŚĆ minimalna
8. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 3 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
ETAP 6		
1. Liczba obserwacji wspierających koleżeńskich (cz. 3 z 3) – min. 4	obserwacje wspierające	4
2. Liczba godzin konsultacji indywidualnych dla dyrektorów szkół i koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – (cz. 4 z 4) 3 godz. x każda ze szkół (15 godz.)	godzina	15
3. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 4 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
4. Liczba modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych - (cz. 3 z 3) min. 10	zajęcia	10
5. Liczba działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole odnośnie do odniesienia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych – (cz. 4 z 4) min. 5 różnych aktywności	działanie doradczo-szkoleniowe	5
6. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale cz. 5 z 6–10 spotkań	spotkanie	10
6. Liczba prowadzonych spotkań w ramach utworzonej sieci współpracy i samokształcenia – min. 2 spotkania w kwartale Łączna liczba spotkań – min. 2 spotkania stacjonarne/on-line min. 6 godz.	spotkanie	2
ETAP 7		
1. Liczba rad szkoleniowych, mających na celu podniesienie kompetencji pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych – (cz. 2 z 2) min. 5	Rada szkoleniowa	5
2. Liczba wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy w danym kwartale – (cz. 6 z 6) 10 spotkań	spotkanie	10
3. Liczba konsultacji eksperckich indywidualnych i grupowych dla nauczycieli i specjalistów – (cz. 5 z 5) min. 10 konsultacji	konsultacje	10
4. Liczba przeprowadzonych ewaluacji – 5 ewaluacji	ewaluacja	5
5. Liczba konferencji podsumowująca projekt, skierowana do społeczności lokalnej dotycząca działań SCWEW – 1 konferencja	konferencja	1
6. Liczba publikacji zawierającej opis rozwiązań wypracowanych w trakcie funkcjonowania SCWEW – 1 publikacja w wersji elektronicznie o objętości co najmniej 15 stron standardowych)	publikacja	1

Źródło: Załącznik nr 1c Regulaminu dodatkowego konkursu grantowego dla SCWEW

Tabela 2. Wskaźniki jakościowe do monitoringu efektów cząstkowych i końcowych SCWEW.

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
1. Zakres realizacji edukacji włączającej	1.1. Lista 10 ¹ najczęściej wskazywanych potrzeb w szkołach i przedszkolach dotycząca edukacji włączającej
	1.2. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień, których dotyczyła konsultacja ekspercka
	1.3. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień, których dotyczyła konsultacja indywidualna/grupowa, dotycząca dyrektorów szkół ogólnodostępnych, koordynatorów edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW
	1.4. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień dotyczących indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych
	1.5. Lista 10 rodzajów najczęściej udzielanego wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy
	1.6. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień wsparcia specjalistycznego dla rodziców i dzieci/uczniów/słuchaczy
	1.7. Lista 10 najczęściej poruszanych obszarów tematycznych rad szkoleniowych, mających na celu podniesienie kompetencji pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych
	1.8. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień podczas konsultacji, mających na celu podniesienie kompetencji w zakresie użytkowania sprzętu
	1.9. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień, podczas konsultacji kadry pedagogicznej szkół i przedszkoli (nauczycieli, specjalistów) w zakresie pracy z dziećmi
	1.10. Lista 10 najczęściej realizowanych tematów modelowych zajęć na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych
	1.11. Lista 10 najczęściej poruszanych zagadnień, podczas działań doradczo-szkoleniowych podejmowanych w przedszkolu/szkole, odnoszących się do podnoszenia kompetencji pracowników szkół w zakresie podejmowania działań interwencyjnych
	1.12. Lista 10 typów działań najczęściej poddawanych koleżeńskiej obserwacji wspierającej
2. Zasięg realizacji edukacji włączającej	2.1. Liczba nauczycieli ze szkół i przedszkoli, którzy wzięli udział w działaniach edukacji włączającej (doradztwo, konsultacje, spotkania)
	2.2. Liczba uczestników konferencji, otwierających i podsumowujących, skierowanych do społeczności lokalnej dotycząca działań SCWEW
	2.3. Liczba odbiorców kampanii społecznej i ich typologia (rodzaje odbiorców)
	2.4. Liczba nauczycieli, którzy wzięli udział w modelowych zajęciach na terenie przedszkoli i szkół ogólnodostępnych
	2.5. Liczba i typ podmiotów, wchodzących w skład sieci współpracy i samokształcenia (np. placówki doskonalenia nauczycieli, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, biblioteki pedagogiczne, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe)
3. Działanie wypożyczalni	3.1. Lista 10 najczęściej kupowanych sprzętów do wypożyczalni (rodzaje sprzętu)
	3.2. Lista 10 najczęściej wypożyczanych sprzętów (największe zainteresowanie/zapotrzebowanie)

Źródło: opracowanie własne.

1. Ostateczna liczba w poszczególnych kategoriach wskaźników jakościowych jest wynikiem badania.

Tabela 3. Wskaźniki ilościowe i jakościowe do monitoringu funkcjonowania SCWEW w wybranych obszarach.

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
1. Kadra SCWEW i jej kompetencje	<p>Utworzenie następujących funkcji (stanowisk pracy) w SCWEW:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lidera SCWEW; • eksperta ds. edukacji włączającej; • eksperta ds. technologii wspomagających; • eksperta ds. informacji i ewaluacji; • nauczyciela z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i/lub resocjalizacji i/ lub socjoterapii; • specjalisty; • koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW. <p>Posiadanie przez lidera SCWEW następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • co najmniej 3 lata stażu w obszarze zarządzania oświatą i kształcenia specjalnego; • zatrudnienie w szkole/przedszkolu, w której powstał SCWEW; • kompetencje przywódcze; • kompetencje organizacyjne; • kompetencje interpersonalne. <p>Realizacja przez lidera SCWEW następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koordynowanie pracy SCWEW; • merytoryczny wybór kadry do realizacji zadań SCWEW; • inicjowanie i koordynowanie współpracy ze szkołami i przedszkolami; • ogólnodostępnymi; • wspieranie kadry kierowniczej szkół i przedszkoli ogólnodostępnych w realizacji zadań projektowych; • kierowanie zespołem specjalistów, nauczycieli i ekspertów oraz inspirowanie ich do działania; • koordynowanie procesu ewaluacji zadań SCWEW; • realizacja zadań wynikających ze współpracy z Centrum Koordynującym; • współpraca z liderami innych SCWEW w zakresie zadań realizowanych w projekcie; • współpraca z organem prowadzącym w zakresie zatrudniania/organizacji pracy osób realizujących zadania SCWEW; • współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny; • współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób ze zróżnicowanymi potrzebami oraz ich rodzin; • organizacja wizyt studyjnych oraz innych form wymiany wiedzy i doświadczeń (dobre praktyki); • uczestniczenie w szkoleniach, dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW; • współpraca z PFRON.

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
	<p>Posiadanie przez eksperta ds. edukacji włączającej następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • doświadczenie zawodowe: 3 lata stażu pracy w szkole/przedszkolu specjalnym; • wiedza i umiejętności w zakresie kształcenia specjalnego, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej; • znajomość założeń edukacji włączającej i sposobów realizacji tych założeń w praktyce; • kompetencje interpersonalne; <p>Realizacja przez eksperta ds. edukacji włączającej następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie strategii komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej pomiędzy SCWEW a przedszkolami i szkołami ogólnodostępnymi; • inicjowanie i podejmowanie działań mających na celu popularyzację idei edukacji włączającej w środowisku lokalnym; • współpraca z przedszkolami i szkołami ogólnodostępnymi w zakresie rozpoznawania potrzeb i możliwości dzieci/uczniów; • wspieranie nauczycieli przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w planowaniu i organizacji procesu wychowania i kształcenia, dobór adekwatnych metod i form pracy z dziećmi/uczniami w zróżnicowanej grupie/klasie oraz z ich rodzicami; • organizowanie sieci współpracy i samokształcenia, wymiana doświadczeń i dzielenie się wiedzą z nauczycielami, specjalistami, ekspertami przedszkoli specjalnych/szkół specjalnych/placówek specjalnych i przedszkoli i szkół ogólnodostępnych; • współpraca w zakresie zadań realizowanych w projekcie z kadrą SCWEW oraz koordynatorami ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW z przedszkoli i szkół ogólnodostępnych; • współpraca z Centrum Koordynującym (CK) w zakresie zadań realizowanych w projekcie; • współpraca z partnerami SCWEW, w szczególności z innymi przedszkolami/szkołami/placówkami specjalnymi, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, kuratorium oświaty, placówkami doskonalenia nauczycieli, uczelniami, bibliotekami pedagogicznymi; • współpraca z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny; • uczestniczenie w szkoleniach, dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW. <p>Posiadanie przez eksperta ds. technologii wspomagających następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wiedza o potrzebach i możliwościach uczniów z dysfunkcją wzroku, słuchu, ruchu, z trudnościami w komunikowaniu się oraz o sprzęcie, który może wspomagać tych uczniów w funkcjonowaniu w życiu codziennym, w środowisku szkolnym, w społeczeństwie; • umiejętności nawiązywania relacji i komunikowania się z uczniami, rodzicami/opiekunami, nauczycielami i specjalistami oraz umiejętność przetwarzania informacji; • znajomość dostępnych sprzętów/urządzeń, wiedza o ich użytkowaniu, eksploatacji oraz umiejętność doboru sprzętu czy urządzeń odpowiednich dla uczniów ze względu na ich potrzeby; • kompetencje w zakresie przeprowadzania instruktaży dotyczących obsługi oraz wykorzystania sprzętu; • kompetencje w zakresie doboru pomocy dydaktycznych dla uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności/trudności, wiedza i umiejętności z zakresu metodyki pracy dydaktycznej; • gotowość do współpracy z innymi osobami.

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
	<p>Realizacja przez eksperta ds. technologii wspomagających następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zorganizowanie i prowadzenie w SCWEW wypożyczalni sprzętu specjalistycznego, podręczników, materiałów edukacyjnych i pomocy dydaktycznych zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedszkoli i szkół ogólnodostępnych; • zbieranie i aktualizowanie informacji o zapotrzebowaniu na sprzęt specjalistyczny dla dzieci/uczniów ze szkół ogólnodostępnych; • organizowanie i przeprowadzanie instruktaży oraz pokazów obsługi sprzętu i możliwości jego wykorzystania w procesie nauczania, jak i uczenia się przez dzieci/uczniów, ich rodziców, nauczycieli i specjalistów; • wypożyczanie sprzętu i urządzeń dedykowanych dzieciom/uczniom; • współpraca z nauczycielami i specjalistami z przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie rozpoznawania potrzeb i możliwości dzieci/uczniów korzystających ze spersonalizowanego sprzętu, urządzeń lub pomocy dydaktycznych; • wspieranie nauczycieli w wykorzystaniu sprzętu spersonalizowanego i pomocy dydaktycznych w organizacji pracy w grupie/klasie zróżnicowanej; • współpraca z Centrum Koordynującym (CK), ekspertami ds. technologii wspomagających, z innych SCWEW i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, w celu wymiany informacji o sprzęcie, możliwościach jego pozyskania i eksploatacji; • dbanie o stan techniczny i serwisowanie sprzętu; • uczestniczenie w szkoleniach, dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW. <p>Posiadanie przez eksperta ds. informacji i ewaluacji następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetencje w obszarze komunikowania się i przekazywania informacji, analizowania procesów i wyciągania wniosków; • umiejętność redagowania krótkich tekstów oraz opracowywania materiałów szkoleniowych dla nauczycieli; • wiedza i umiejętności w zakresie gromadzenia, przetwarzania informacji, monitorowania oraz ewaluowania przedsięwzięć; • kompetencje interpersonalne; • znajomość instytucji i podmiotów udzielających wsparcia rodzinie i dziecku w środowisku lokalnym;
	<p>Realizacja przez eksperta ds. informacji i ewaluacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowanie wizerunku SCWEW w środowisku lokalnym i ogólnopolskim, w tym upowszechnianie wiedzy o działaniach SCWEW; • monitorowanie bieżącej realizacji działań SCWEW na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych; • zbieranie informacji, gromadzenie i przetwarzanie dokumentacji realizowanych przez SCWEW zadań; • monitorowanie bieżących zadań SCWEW; • uczestniczenie w organizacji szkoleń i sieci wsparcia, w wymianie doświadczeń oraz dzieleniu się wiedzą między nauczycielami, specjalistami, ekspertami przedszkoli specjalnych/szkół specjalnych/placówek specjalnych i ogólnodostępnych; • współpraca ze środowiskiem edukacyjnym podczas realizacji wspólnych przedsięwzięć; • koordynowanie opracowywania materiałów informacyjnych i szkoleniowych • przetwarzanie i dostarczanie informacji o działaniach SCWEW poprzez zarządzanie stroną internetową, profilem na portalach społecznościach, kontakt mailowy z placówkami itp.; • monitorowanie przestrzegania przepisów dotyczących ochrony danych osobowych (RODO).

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
	<p>Posiadanie przez koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 lata stażu pracy w przedszkolu/szkole ogólnodostępnych; • wiedza i umiejętności w zakresie kształcenia specjalnego, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej; • znajomość założeń edukacji włączającej i sposobów realizacji tych założeń w praktyce; • znajomość zasad funkcjonowania, organizacji pracy oraz procedur postępowania podmiotów działających lokalnie na rzecz dziecka; • kompetencje przywódcze; • kompetencje organizacyjne; • kompetencje interpersonalne; <p>Realizacja przez koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • popularyzowanie idei edukacji włączającej w przedszkolu/szkole i środowisku (np. udział w szkoleniach rad pedagogicznych); • gromadzenie i analiza informacji o potrzebach przedszkola/szkoly ogólnodostępnych w zakresie wsparcia w obszarze włączania (diagnozowanie potrzeb); • współudział w planowaniu form i zasady współpracy ze SCWEW; • opracowywanie harmonogramu działań w przedszkolu/szkole ogólnodostępnych we współpracy z kadłą szkoły i SCWEW; • promowanie działań wspierających kadre przedszkola/szkoly w doskonaleniu metod i form pracy w zespole nauczycieli, z grupą/klasą zróżnicowaną, z rodzicami; • koordynowanie w szkole działań zaplanowanych we współpracy ze SCWEW; • uczestniczenie w szkoleniach, dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW. <p>Nauczyciele z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i/lub resocjalizacji i/lub socjoterapii, w skład tego zespołu wchodzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczyciel/e wychowania przedszkolnego; • nauczyciel/e edukacji wczesnoszkolnej; • nauczyciel/e przedmiotu z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej i/lub resocjalizacji i/lub socjoterapii. <p>w zależności od potrzeb:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoba posiadające doświadczenie w pracy z uczniami niestyszacymi i słabostyszacymi, niewidomymi i słabowidzącymi, z niepełnosprawnością intelektualną, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, niedostosowanymi społecznie lub zagrożonymi niedostosowaniem społecznym, uczniami z niepełnosprawnością ruchową (np. z mózgowym porażeniem dziecięcym) i chorobami przewlekłymi, z uczniami z afazją, mutyzmem, korzystającymi z metod komunikacji wspomagającej i alternatywnej, a także inni – zależnie od potrzeb. <p>Posiadanie przez ww. nauczycieli następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wiedza i doświadczenie w zakresie kształcenia przedmiotowego; • wiedza i doświadczenie w zakresie kształcenia specjalnego; • znajomość problematyki edukacji włączającej, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole; • kompetencje organizacyjne; • kompetencje interpersonalne.

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
	<p>Realizacja przez nauczycieli następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie nauczycieli przedszkola ogólnodostępnego/szkoły ogólnodostępnej w pracy z dziećmi/uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami; • demonstrowanie praktyczne metod i form pracy w grupie/klasie zróżnicowanej; • prowadzenie modelowych zajęć/lekcji otwartych w przedszkolu/szkole; • ogólnodostępnej lub SCWEW; • udzielanie konsultacji indywidualnych i grupowych dla nauczycieli; • wspieranie nauczycieli w zakresie właściwego doboru podręczników, przygotowania programów i adaptacji materiałów odpowiednich do potrzeb uczniów, wykorzystania pomocy dydaktycznych w zróżnicowanej klasie; • prowadzenie szkoleń oraz sieci współpracy i samokształcenia; • uczestniczenie w szkoleniach, dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW.
	<p>Specjaliści SCWEW, w skład tego zespołu wchodzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • psycholog; • pedagog; • pedagog specjalny, również w zakresie resocjalizacji; • logopeda, neurologopedia; • terapeuta pedagogiczny, socjoterapeutka; • doradca zawodowy; • specjalista w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju. • w zależności od potrzeb: specjalista w obszarze pracy z dziećmi/uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi (w tym z uczniami niesłyszącymi i słabosłyszącymi, niewidomymi i słabowidzącymi, z niepełnosprawnością intelektualną, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, niedostosowanymi społecznie lub zagrożonymi niedostosowaniem społecznym, korzystającymi z metod komunikacji wspomagającej i alternatywnej, dziećmi/uczniami z niepełnosprawnością ruchową – np. z afazją, z mózgowym porażeniem dziecięcym). <p>Posiadanie przez ww. specjalistów następujących kompetencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kwalifikacje w zakresie kształcenia specjalnego, edukacji włączającej, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej; • kompetencje organizacyjne; • kompetencje interpersonalne; • doświadczenie w prowadzeniu szkoleń; • umiejętności negocjacyjne. <p>Realizacja przez specjalistów następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie nauczycieli przedszkola/szkoły ogólnodostępnych w pracy z dziećmi/uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami; • prowadzenie modelowych zajęć, np. rewalidacyjnych, z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej itd.; • demonstrowanie technik i metod pracy odpowiednich do pracy indywidualnej oraz w grupie zróżnicowanej; • udzielanie konsultacji indywidualnych i grupowych dla pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych; • wspieranie nauczycieli w zakresie właściwego doboru podręczników, przygotowania programów i adaptacji materiałów odpowiednich do potrzeb dzieci/uczniów, doboru i obsługi specjalistycznego sprzętu oraz wykorzystania pomocy dydaktycznych w zróżnicowanej grupie/klasie, doboru odpowiednich technik i narzędzi w zakresie edukacji zdalnej; • prowadzenie szkoleń specjalistycznych oraz sieci współpracy i samokształcenia; • uczestniczenie w szkoleniach dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW.

Obszar diagnozy	Diagnozowany wskaźnik
2. Zrealizowane przez SCWEW formy wsparcia	<p>Przeprowadzenie spotkań informacyjnych dla rad pedagogicznych przedszkoli/szkół ogólnodostępnych.</p> <p>Pogłębiona diagnoza zasobów oraz potrzeb dla szkół i przedszkoli objętych wsparciem.</p> <p>Upowszechnienie informacji o projekcie na stronie internetowej, np. dodanie zakładki dotyczącej projektu na stronie przedszkola specjalnego/szkoły specjalnej/placówki specjalnej, organu prowadzącego.</p> <p>Konsultacja indywidualna (telefoniczna/mailowa/online) dla dyrektorów przedszkoli/szkół ogólnodostępnych, koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.</p> <p>Uruchomienie wypożyczalni.</p> <p>Konsultacja ekspercka w zakresie specyfiki pracy z dziećmi/uczniemi w zidentyfikowanych obszarach wsparcia.</p> <p>Działania doradczo-szkoleniowe w zakresie podnoszenia kompetencji pracowników przedszkoli/szkół związanych z działaniami interwencyjnymi.</p> <p>Konsultacje dla rodziców i dzieci/uczniów w zakresie wsparcia specjalistycznego.</p> <p>Konsultacje w zakresie pracy z rodzicami.</p> <p>Dostarczanie wiedzy na temat teorii i praktyki edukacji włączającej – zorganizowanie i przeprowadzenie konferencji prezentującej działania SCWEW.</p> <p>Zajęcia otwarte/lekcja otwarta.</p> <p>Zindywidualizowana oferta szkoleniowa dla nauczycieli przedszkoli/szkół ogólnodostępnych i kadry SCWEW, dotycząca zidentyfikowanych potrzeb kadry biorącej udział w projekcie (szkolenie prowadzone przez trenerów zewnętrznych).</p> <p>Instruktaż dotyczący wykorzystania sprzętu specjalistycznego.</p> <p>Rada szkoleniowa.</p> <p>Sieci współpracy i samokształcenia dla kadry SCWEW i przedszkoli/szkół ogólnodostępnych oraz osób spoza projektu.</p> <p>Publikacja zawierająca opis rozwiązań wypracowanych w trakcie funkcjonowania SCWEW (prezentująca formy i metody pracy nauczycieli w grupach/klasach zróżnicowanych).</p> <p>Obserwacja wspierająca edukacyjna.</p> <p>Kampania promocyjna/spoteczna w środowisku lokalnym.</p>
3. Działanie wypożyczalni	<p>Rodzaje sprzętu będącego w posiadaniu SCWEW;</p> <p>Statystyka wypożyczeń;</p> <p>Sposoby wykorzystania sprzętu.</p>
4. Liczba przedszkoli/szkół objętych wsparciem (w tym typ szkoły)	<p>Liczba przedszkoli objętych wsparciem;</p> <p>Liczba szkół (z podziałem na typy).</p>
5. Podmioty współpracujące	<p>Liczba podmiotów współpracujących;</p> <p>Rodzaj podmiotów współpracujących;</p> <p>Działania realizowane we współpracy.</p>

Źródło: Model funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację, Włączającą (SCWEW), Opracowanie Zespół projektu „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” pod kierunkiem Agnieszki Pietryki, ORE, Warszawa, marzec 2021

Spis tabel

Tabela 1. Kryteria dla ewaluacji pracy SCWEW oraz przyporządkowane im pytania badawcze.	15
Tabela 1a. Wskaźniki ilościowe do monitoringu efektów cząstkowych i końcowych SCWEW.	113
Tabela 1b. Wskaźniki ilościowe do monitoringu efektów cząstkowych i końcowych SCWEW.	117
Tabela 2. Wskaźniki jakościowe do monitoringu efektów cząstkowych i końcowych SCWEW.	120
Tabela 3. Wskaźniki ilościowe i jakościowe do monitoringu funkcjonowania SCWEW w wybranych obszarach	121

